

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

4/2012

*Hyvää Joulua !
Merry Christmas !
God Jul !*

Siirtolaisuus – Migration

4/2012

39. vuosikerta / 39th year
ISSN 0355-3779 (painettu)
ISSN 1799-6406 (verkkojulkaisu)

Julkaisija / Publisher

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
The Institute of Migration
Eerikinkatu 34, 20100 Turku, Finland
Puh. / tel. (0)2-2840 440
Fax (0)2-2333 460
email: kirsai@utu.fi
<http://www.siirtolaisuusinstituutti.fi>
<http://www.migrationinstitute.fi>
info@siirtolaisuusinstituutti.fi

Pohjanmaan aluekeskus
Österbottens regioncenter
Regional Centre of Ostrobothnia
Keskuskatu 32, I-rappu
60100 Seinäjoki, Finland
Puh. / tel. (0)44-2592447
email: siirtolaisuusinstituutti@netikka.fi

Päätoimittaja / Editor-in-Chief

Ismo Söderling

Toimitussihteeri / Editorial Assistant

Kirsi Sainio

Toimittajat / Editors

Krister Björklund, Elli Heikkilä

Toimituskunta / Editorial Board

Siirtolaisuusinstituutin hallitus
Administrative Board of the Institute of Migration

Taitto / Layout

Kirsi Sainio

Tilaushinta 2013 / Subscriptions 2013

4 numeroa / nummer / issues
20 €/vuosi/år/year

VAMMALAN KIRJAPAINO OY

Yksittäisten kirjoittajien mielipiteet ovat heidän omiaan.

Sisältö • Contents

- *Ismo Söderling*
Pääkirjoitus: Anteeksiantoa ja hyvää hirvisoppaa
- *Piotr Plewa*
What have been the early outcomes of New Zealand's seasonal foreign worker admissions?
- *Katja Vilkama*
**Muuttoliikkeen vaikutus kaupungin-
osien etniseen eriytymiseen pääkau-
punkiseudulla**
- *Krister Björklund*
**Vierastyöläisistä expatriaatteihin
Sveitsin ulkomaalaispolitiikan tausta
ja nykyisyys**
- *Heli Sjöblom-Immala*
**Maahanmuuttajan toiveina työ,
palvelut ja luonnonläheisyys**
- *Mari Kuosmanen*
**Thaimaalaisiin liittyvät ilmiöt ja
thaimalaisuus Suomessa**
- *Paula Andreassen*
**Health in your own language -
siirtolaisten terveyden edistämistä
Kööpenhaminassa**
- *Sirkka Nurmi*
Raimo Tuunasen sotalapsi muistelo
- *Ismo Söderling*
**Suomen siirtolaisuustutkimus ja inke-
riläiset**
- *Elli Heikkilä*
Research Director's Column
- *Aaro Harjunpää*
Siirtolaisuusmuseon kuulumisia
- Kirjat • Böcker • Books
- Seminaareja • Tiedotuksia

Kansi: Kukkivia kaktuksia Sedonassa Arizonassa
12.11.2012. Kuva: Kirsi Sainio.

Anteeksiäntoa ja hyvää hirvisoppaa

Ismo Söderling

Siirtolaisuus on pysyvää muuttoliikettä maiden välillä. Nykyisin tuo pysyvyys määritellään yhdeksi vuodeksi. Ennen ei ollut tarkkoja rajoja saatikka määritelmiä siirtolaisuudelle. Muutettiin leivän perässä, ja turvattiin näin oma sekä muiden elanto. Siten alkoi esimerkiksi pari sataa vuotta sitten suomalaisten muutto Pohjois-Norjaan. Kainuun korpimailla nälkävuosina kävi kato myös väestön keskuudessa. Norjassa suomalaisista – kveeneiksi kutsutuista – tuli kalastajia. Merestä ei vilja loppunut. Suomalaisten elämä oli ankaraa taistelua luonnonvoimia vastaan. Tukea ei tullut myöhemmin Norjan viranomaisiltakaan, jotka tekivät parhaansa 1960-luvulle asti, jotta suomalaiset muuttaisivat kielensä ja tapansa norjalaisiksi. Kuten Marjut Anttonen hyvin kuvaa kirjassaan ”Menetetty koulunkäynti”, on suorastaan ihme, miten norjansuomalaiset ovat pitäneet päänsä pystyssä ja olleet uskollisia suomalaisille juurilleen.

Norjassa tehtiin vuonna 2005 poliittinen päätös maksaa korvauksia mm. ”menetetystä koulunkäynnistä” iäkkäille saamelaisille ja suomalaistaustaisille kveeneille. Korvausta voivat anoa henkilöt, joiden koulunkäynti norjalaistamispolitiikan vuoksi ei tapahtunut omalla äidinkielellä. Monissa muissakin maissa on mietitty hyvitystä, tai ainakin vastaantuloa siirtolaisia kohtaan.

Viimeisin ja ehkä tunnetuin vastaantulo on presidentti Barak Obaman pyrkimys helpottaa kansalaisuuden saamista pitkään USA:ssa paperittomina asuneille. Kesällä 2012 Obaman hallinto ilmoitti, että se ei enää karkoita tietyt ehdot täyttäviä laittomia (paperittomia) nuoria siirtolaisia. Kyseessä on ns. Dream Act. Unelma - dream, tulee siitä, että kohderyhmänä ovat suhteellisen nuoret, jotka unelmoivat Amerikan kansalaisuudesta. Viranomaisten laskelman mukaan kriteerit täyttäviä nuoria on n. 1.2 miljoonaa, suurin osa heistä on meksikolaisia.

Sinällään tällainen ”armahtaminen” ei ole mitään uutta Yhdysvaltojen siirtolaisuudessa. Esimerkiksi vuoden 1986 siirtolaisuuslaki osaltaan kiristi tuloehtoja, mutta toisaalta antoi kolmelle miljoonalle laittomalle maahanmuuttajalle mahdollisuuden hankkia virallisen oleskeluluvan. Euroopan maista mm. Espanjassa on vastaavaa toteutettu v. 2005, jolloin noin 700 000 laitonta maahanmuuttajaa sai virallisen työluvan.

Entä Suomi? Olisiko meillä syytä armahdukseen tai anteeksiäntoon? Paperittomia maahanmuuttajia meillä lienee jokunen tuhat. Tarkkaa määrää ei tietystikään tiedetä, koska kyse on nimenomaan laittomasta maahantulosta. Vaikka kysymys ei ole suuresta määrästä, on ilmiö raastava yksilötasolla. Siksi jo inhimillisyyden nimissäkin Espanjan ja Yhdysvaltojen kokemuksia sekä kriteereitä voisi joskus kokeilla Suomessakin. Sikäläisten kriteereiden käyttäminen koskisi korkeintaan muutamaa sataa maahanmuuttajaa.

Olisiko meillä suomalaisilla siirtolaisuuteen liittyen anteeksipyydettävää? Jäyhänä kansan emme juuri osoita tunteitamme, mutta toki jotain tälläkin saralla on tapahtunut. Pääministeri Lipponen pyysi anteeksi vuonna 2000 toisen maailmansodan juutalaispalautuksiamme. Vaikka kyse oli pienestä ihmisjoukosta, oli jokainen palautettu liikaa. Oulun hiippakunnan piispa Samuel Salmi pyysi tämän vuoden alussa saamelaisilta anteeksi kirkon harjoittamaa alistamispolitiikkaa. Tähän kategoriaan voitaneen liittää myös Tasavallan presidentti Mauno Koiviston ääneen ajateltu näkemys huhtikuussa 1990 siitä, että inkeriläiset ovat paluumuuttajia.

Post-kekkoslaiseen aikaan mopo hieman tuntui karanteen käsistä, sillä myöhemmässä lausunnossaan Koivisto totesi yllättyneensä, miten innokkaasti virkamiehet lähtivät ajamaan asiaa. Ulko-

maalaislakiin inkeriläis-klausuuli tuli vasta vuonna 1995, ja sen myötä tilanne normalisoitui. Koivisto lienee sota-aikana hyvinkin voimakkaasti kokenut inkeriläisten kurjan kohtalon ja kohtelun.

Anteeksipydyttävää varmaan löytyy monelta suunnalta jatkossakin. Romanilapsia oli lastenko-deissamme pakkosijoitettuna vielä 1960-luvullakin.

Ruotsin entinen kansanedustaja ja vihreiden puheenjohtaja Maria Wetterstrand vaati Dagens Nyheterissä 15.1.2009 julkaistussa kolumnissaan, että Ruotsin valtion on pyydettävä virallisesti anteeksi suomalaisiin kohdistettua sulauttamispolitiikkaa. Wetterstrand oli avioliittonsa kautta hyvin perillä ruotsinsuomalaisista, olihan hänen silloinen puolisonsa nykyinen ympäristöministerimme Ville Niinistö.

Anteeksianto suuntaan jos toiseenkin on varmasti paikallaan. Tärkeintä tietysti on, että kansalliset tavoissaan ja hallinto päätöksissään kunnioittavat vähemmistöjä ja maahanmuuttajia. Jos tuntuu siltä, että laittomasta maahanmuutosta tulee isokin ongelma, voisihan sitä armahtamistakin koettaa – kriteereitä ja keinoja löytyy kyllä, jos vain on hyvää tahtoa.

Mistäs se hirvisoppa tähän putkahti? Kirjoitan lopuksi isäni kertoman tarinan, jonka perussanomaa ei aika ole hämärtänyt, joitain yksityiskohtia ehkä. Isäni oli keskusrikospoliisin ylikonstaapeli, sijoituspaikkana Rovaniemi. Sinne tuli ilmoitus 1960-luvulla, että erään ylälappilaisen koulun opettaja oli sala-kaatanut hirven. Koulussa oli tuolloin asuntola, jossa asui ajoittain myös saamelais- ja kolttalapsia. Isäni tunsu opettajan hyvin. Jollain virkamatkallaan hän poikkesi koululle.

Opettajalle oli ilmoitettu tulon syy. Pihalla tervehdittiin. ”Ennen kuin kuulustelet, niin tulehan Rolohvi (Rolf) keittiöön sapuskalle”. Sinne menivät, ja isäni söi suurella halulla hirvisoppaa. Sitten oli kuulustelun aika. ”Että oonko kaatanut hirven laittomasti. Olen kuule kaatanu iliman luppaa – ei hän näillä raasuilla muuten olisi kunnan ruokaa. Kirkonkylästä tulee mitä tulee, mutta ei se kuule aina ole syötävää piemmän päälle”. Kahvit juotuaan isä hyppäsi virka-kuplavolkkariinsa ja suunnisti Rovaniemelle. Esimiehelle ilmoitettiin, että ’ei havaintoa laittomasta hirtvikaadosta kyseisellä saamelaisalueella’.

Toivotan kaikille lukijoilleni oikein hyvää ja rauhallista joulua ja onnellista uutta vuotta 2013!

Immigration and amnesty

About 200 years ago, thousands of Finns migrated from Finland to Norway to escape serious famine. Over time the Finns were subjected to harsh assimilation measures as the Norwegians tried to Norwegianize them. In 2005, the Norwegian government resolved to make amends for the wrongs suffered by the Finns and the Sámi, among others, through a law entitling them to reparations.

Here in Finland, we too have considered the idea of amnesty. In 2000, Paavo Lipponen, as Prime Minister, apologized publicly for Finland's war-time handover to Germany of some Jews living in Finland. This past spring, Bishop Samuel Salmi of the Lutheran Diocese of Oulu apologized to Finland's Sámi population for the church's policy of oppression vis-à-vis the Sámi.

Besides apologies, there has also been occasional discussion of granting amnesty to the migrants who are in Finland illegally. Similar measures are commonly implemented in other countries around the world. The most recent example is perhaps the decision by President Obama's administration to delay the deportation of illegal immigrants under the age of 30. The decision is presumed to impact approximately 1.2 million immigrants in the U.S. In practice, these are people who have spent most of their lives in the United States. If Finland were to undertake a similar action, it would concern at most only a few hundred undocumented individuals – people who live almost entirely outside of any social or economic safety net. Should we at least give it a try?

What have been the early outcomes of New Zealand's seasonal foreign worker admissions?

Piotr Plewa

This essay analyzes preliminary lessons from one of the most recent, and allegedly, better designed seasonal foreign worker admissions – New Zealand's Recognized Seasonal Employer Program RSE. Drawing on the existing literature and official program documentation, the essay highlights the policy's achievements and challenges. It suggests that the policy appears to have had more positive impacts on the development of the relatively developed countries, because of their better ability to steer worker recruitment and investment of newly acquired skills and monies. When designing seasonal worker admissions to Europe, European policymakers should be aware of the fact that if included in the program migrants from the most economically, socially and geographically distant countries of origin may find it more difficult to benefit from the program and therefore either forego it or use it as a stepping stone to permanent migration.

Keywords: circular migration, seasonal migration, development, New Zealand, Pacific.

Introduction

New Zealand's seasonal worker program was born out of a unique confluence of events whereby New Zealand employers, the World Bank and the UN High Dialogue on Migration and Development. The

Piotr Plewa (Ph.D.) is a forthcoming Visiting Scholar at the University of Delaware, USA. His recent publications concern temporary foreign worker policies, migration and development, circular and return migration.

Pacific states coincided on the idea that such admissions would help New Zealand employers overcome labor shortages, reduce irregular migration from New Zealand's Pacific neighborhood and precipitate regional co-development.

The goal of this paper is to explain the unique features of New Zealand's seasonal worker program and analyze its early outcomes. The onset of the economic crisis has led most of the European states to curb foreign worker admissions, except for seasonal admissions. Leaving limited opportunities for seasonal migration was motivated by the expectation of persisting labor shortages in agricultural jobs, and likely irregular migration in case of total border closure. Since 2010 the European Union has been working on the legislation aimed to facilitate seasonal foreign worker admissions to the EU. Based on what can be learned about the New Zealand's seasonal worker admissions, could and should a Recognized Seasonal Employer (RSE) Program be emulated in Europe? If so, which of its elements have worked and could be adopted and which have posed a challenge?

The paper consists of five parts. It starts from explaining how employers and labor market conditions are screened so as to minimize the likelihood that workers suffer from inadequate working or living conditions. Next it elucidates the challenges of the recruitment process. The third part reveals what migrants gain from working in New Zealand and to what extent they have been able to invest their monies and knowledge in the countries of origin. The fourth part discusses the impact of the so called pastoral care component of the program on migrants' social integration in New Zealand. The fifth part discusses the ability of the program to pre-

vent workers' settlement and to promote development-friendly circulation of workers between New Zealand and their countries of origin. The paper closes suggesting that the New Zealand program, much like European post-WII seasonal worker programs, may be more effective in reducing irregular migration and promoting development in the relatively developed countries making it necessary to ask which countries of origin should seasonal worker admissions distribute the limited visas to.

The paper has been based on the review of existing literature on seasonal migration to New Zealand as well as official government documents, including program statistics, surveys and their assessments.

How does New Zealand government determine which employers could contract foreign workers?

New Zealand's seasonal worker program aimed to encourage employers to develop good practices and in turn reward them with an accreditation to contract foreign workers legally, hence the program's name Recognized Seasonal Employer (RSE) scheme.

In April 2007 the Head of Immigration New Zealand signed interagency understandings (IAUs) with the five kick-start states: Samoa, Tonga, Tuvalu, Kiribati, and Vanuatu. Following the first year of program implementation, the RSE annual quota was expanded from 5 000 to 8 000 and over time the citizens of the Solomon Islands, Federated States of Micronesia, Nauru, Palau, Papua New Guinea, and Republic of Marshall Islands were incorporated in the scheme.

To help the program attain its objectives New Zealand government aimed to authorize only those employers who are likely to abide by the program rules, namely to qualify for a "Recognized Seasonal Employer" (RSE) status based on their contracting history and for an "Agreement to Recruit" (ATR), based on the fit between the job they offer and the labor market conditions.

The RSE accreditation aims to protect workers against abuses and ensure that, if any problems arise, they could be easily corrected (New Zealand

2010, 211). Once employers secure an RSE status, they must obtain an agreement to recruit (ATR). To authorize an ATR, the New Zealand Department of Labor (DOL) staff examines whether admitting foreign workers would not exert a negative effect on the employment of New Zealand's residents; whether employers have committed themselves to reimbursing workers fifty percent of their airfare; and whether they are likely to guarantee foreigners adequate working and living conditions (DOL 2012a).

Employers wishing to share workers' transportation costs and help foreigners secure the longest work visas possible can apply for collective ATRs. Even when brought on collective ATRs workers remain responsible for their remaining 50 percent share of international transportation, regardless of how many employers collaborate on contracting them. When employed on joint ATRs, workers who have completed contract with one employer could start with the next.

In theory coordinated contracting should make it possible for the worker to move from one employer to the next without incurring any downtime. However, weather and ripening cycles' vagaries have notoriously made predicting labor demand in agriculture difficult. Even though employers must guarantee workers minimum pay regardless of work availability (DOL 2012b, 2), Pacific workers still find any employment gaps occurring in coordinated contracting financially challenging given the relatively high living costs in New Zealand. DOL-interviewed Samoan workers suggested that during the downtimes lasting more than a week they should be exempt from housing costs (DOL 2010b, 37).

How are workers recruited?

Once employers have secured the RSE status and an ATR, they can recruit abroad. They should recruit in one of the Pacific states with which New Zealand signed bilateral labor agreements, unless they can demonstrate that they had recruited in other countries before the RSE program started, or made reasonable efforts to recruit in the Pacific but failed to find the right worker (New Zealand 2010, 219).

In line with bilateral agreements', the countries of origin should establish and maintain the "work-

ready” pools of candidates qualified to work in New Zealand. These pools should constitute the major source of labor. Employers are, however, free to recruit outside of those pools. To prevent the program from illicit recruitment, bilateral agreements stipulate cooperation between New Zealand and the countries of origin in licensing labor recruitment agents.

The RSE program advised employers to use only authorized agents and prohibited charging migrants recruitment fees (DOL 2012a). Most employers used the “work ready pools” during the first season of recruitment in the Pacific, but not all candidates from the “work-ready pools” lived up to employers’ expectations. Thus, in the following seasons employers focused on recruitment of the best returners, their family members and friends. By doing so, they left a number of qualified candidates in the working pools idle.

Employers considered that workers from the same village would work more efficiently, particularly if they were accompanied by their local leader (DOL 2010b, 19). However, if the countries of origin were to acquiesce to employers’ preferences for closely-related workers, they risked those migrants’ remittances and skills would not be distributed equally, thereby stimulating inequality and unauthorized emigration from among the regions and individuals left behind.

In some instances the Pacific governments hesitated about their workers’ pools. As the government of Vanuatu noticed that its workers’ pools were becoming dominated by the candidates from urban Port Villa and Luganville, it decided to cede recruitment to village chiefs (DOL 2010b, 20).

Employers found recruitment through licensed recruitment agents expensive and not as reliable as through semi-formal agents such as church or village leaders (DOL 2010b, 21). They believed that local leaders would have stronger incentives to select best workers than government officials who were unrelated to the community (DOL 2010b, 21).

Employers and the countries of origin did not always share the same priorities concerning the RSE program. While, employers aimed to select and retain the most experienced workers, the Pacific states aimed to promote employment of the largest number of citizens, particularly those with-

out previous work experience and from the poorer parts of the country.

Tonga instituted quotas so as to ensure that workers from the entire country could be included in the work-ready pools (DOL, 2010b, 18). However, the town officers applied the selection criteria that did not necessarily match with those that New Zealand employers were interested in (Gibson et al. 2008, in Martin 2009, 67).

The high travel costs compounded the difficulties of recruitment in Kiribati and Tuvalu. New Zealand employers would rather recruit from larger and closer Vanuatu or Tonga than Tuvalu and Kiribati due to small supply of workers and high transportation costs in the former two islands. Thus in December 2007, New Zealand went ahead with employers’ demands and made them responsible for half of the transportation costs from Nadi (Fiji) rather than Tuvalu or Kiribati. This decision increased the transportation costs for the workers who now had to cover all of their transportation costs to Nadi on top of half of the transportation between Nadi and New Zealand. Even though the transportation exemption aimed to encourage employers to recruit in the remote islets, employers continued to consider contracting of Kiribati and Tuvalu citizens’ expensive, the recruitment process difficult and, the ability of workers to meet labor standards deficient. Only 48 and 41 percent of Tuvalu and Kiribati workers returned to New Zealand in any season based on the return data for the first four seasons (Merwood 2012, 7). Having deducted transportation, housing and visa costs they found they could not save in New Zealand enough to justify prolonged separation from their families and any sources of income they had at home.

As employers began to hesitate about recruiting in Tuvalu and Kiribati, they became more optimistic about recruitment in the remaining three “kick-start” South Pacific states, thereby polarizing program impacts on certain regions while ignoring others. However, not all were satisfied with the preferred states either and called for expansion of recruitment to other states than those favored by bilateral RSE agreements.

During the first five years of policy implementation the number of all RSE workers increased from 4486 (2007/08 season) to 7009 (2008/09 season)

Table 1. RSE admissions to New Zealand, 2007–2012

	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
Vanuatu	1 698	2 342	2 137	2 352	2 412
Tonga	805	1 355	1 142	1 411	1 398
Samoa	647	1 228	1 021	1 219	1 162
Malaysia	364	374	406	375	317
Indonesia	249	271	271	304	299
Solomon Islands	238	311	256	252	407
Thailand	195	684	727	827	658
Other	290	256	256	351	356
Total	4 486	6 821	6 216	7 091	7 009

Source: DOL 2012d

(Table 1). However, despite governmental attempts to favor contracting in the five “kick-start” states, employers retained a strong interest in contracting other workers, particularly from relatively developed Thailand and Malaysia. The proportion of workers from the countries where the program was initially aimed to bring development ranged between 65 and 73 percent, thereby fulfilling the minimum 50 percent guaranteed to them. However, the numbers of workers from the least developed Kiribati and Tuvalu remained dwarfed by the number of workers from more developed countries.

On the one hand, Kiribati and Tuvalu workers discovered that, having deducted the airfare, living costs and taxes, the savings they made in New Zealand were much smaller than they expected. On the other hand, some employers considered them to be more expensive compared to other foreigners. Ni-Vanuatu constituted approximately half of workers from the originally-targeted kick-start states and around 34 percent of all brought to New Zealand on the RSE scheme.

Despite their efforts to contract local workers, employers reported that New Zealanders were less willing or able to perform labor-intensive tasks or work the night shifts during the weekends and in the inclement weather conditions. They preferred indoor, mechanized jobs (e.g. packing, truck driving, fork lifting) and seemed to be ready to leave whenever they could find a better job or shortly after the harvest peak (DOL 2010b, 15).

What have migrants gained and how have they used their monies and skills?

Selected workers are instructed to arrive in New Zealand with sufficient funds to cover all initial expenses until receiving the first pay. While most Pacific workers have been aware of it, many did not know what deductions will be taken out from their paychecks. Some have been surprised at tax deductions never charged to them by their countries of origin. Others were aware of deductions but underestimated their scope. Where employers arranged and paid workers’ transportation, housing, medical insurance and other arrangements, they had the right to deduct those costs from workers’ paychecks.

Samoans, Tongans and Ni-Vatu considered the RSE experience financially promising. The citizens of Tuvalu and Kiribati were less optimistic. According to the DOL survey, workers tended to spend their savings on school fees and supplies, home renovation, electronic goods, land and cattle purchase, boats, and loan repayment. In some cases, these expenditures were meant to be investments (DOL 2010b, 45). In other cases, they were spent according to local traditions: on funerals, weddings and as donations to family members, religious leaders and village councils (DOL 2010b, 45). However, many Melanesians, particularly from the capitals, also spent their savings purchasing the goods and services that they would have probably not pur-

chased if they had not got used to them in New Zealand (DOL 2010b, 48).

A number of community councils decided to assist migrants in investing their monies. Often those councils were able to promote the development-friendly impacts of remittances (e.g. when invested in improving village housing or sanitation infrastructure). However, community authorities also feared that the sudden inflow of foreign work-dependent capital could disrupt local economy and social practices (DOL 2010b, 48). In Samoa, a Poutasi village chief encouraged the RSE workers to invest their savings in development-friendly projects including cattle farming and tourism related investments (DOL 2010b, 50). In another case, the chief, who double-acted as a recruitment agent, chose to select workers from the largest village so as to avoid depopulating smaller villages through emigration. He also required departing workers to plant 5000 taro shoots each prior to departure to minimize the negative consequences of their absence (DOL 2010b, 50).

Some workers felt that to make the most of their RSE experience, it was necessary that apart from monies, they are also tutored how to use their savings productively. For instance, some Samoan workers wished that while in New Zealand they could work with the crops that they could plant at home and that additional assistance in the implementation of learned agricultural skills would be provided upon their return (DOL 2010b, 50). The governments of Samoa, Tonga and Vanuatu aimed to help their citizens apply the learned skills upon return. However, even the Samoan, Tongan and Vanuatu workers considered that given all the investments they made in the program, they should be guaranteed at least a four month-long uninterrupted activity so as to make abandoning their families and sources of little income at home worth it (DOL 2010b, xv).

Even short periods of residence in New Zealand may transform workers' needs and savings goals. On the one hand workers and their families began to develop dependency on foreign goods and services. On the other hand they also acquired skills to produce them at home, thereby using their New Zealand-gained experience productively.

Some seasonal workers planned to build new houses and educate their children. But, they knew

that emulating New Zealand living standards would be only possible if they are guaranteed an uninterrupted access to work in New Zealand, at least until they accumulated enough capital and knowledge to invest at home. Some were ready to repeat the trips over and over again hoping for the longest contracts possible. The uncertainty of contract renovation; the paucity of economic, social and political infrastructure to launch or sustain investments; and social norms requiring that some savings be shared with the community which selected them to go abroad prevented some workers from returning home upon their visa expiry. While many workers were satisfied with their earnings and savings, others, particularly those from Kiribati and Tuvalu, reported having earned and saved less than expected. While Kiribati and Tuvalu workers were allowed to stay in New Zealand for up to nine months, their transportation costs were the highest and the working and investment opportunities at home in the off-season the bleakest. The Kiribati and Tuvalu workers were thus more likely to either forego work in New Zealand, or leave under the condition that they could eventually settle there.

The factors which, according to DOL, could have affected workers' ability to earn and save included the airfare, accommodation, availability of work, taxes and other deductions (DOL 2009, 6). Since many of those expenses could not be reduced, program evaluators and employers focused on helping migrants' reduce their already limited spending in New Zealand. Employers were afraid that the family members or village leaders of the workers who were not able to save enough would prevent them from returning to New Zealand in the following years.

In general, returners were able to save more and were thus more satisfied with the program than the newcomers. Some workers reported lower earnings in the second season as compared to the first one. According to DOL, the variations of earnings could be attributed to a number of factors which workers may not always understand and which may be difficult to correct, such as fruit ripening patterns (DOL 2010b, 31).

New Zealand and the sending countries hoped that the RSE would provide jobs, savings, and investment to Pacific Islands while filling seasonal agricultural labor shortages. Nonetheless, as of 2012,

the development impacts of the RSE were not yet clear. One concrete outcome of the RSE was a reduction in money transfer costs (Martin 2009, 70). Already following the second season, the RSE program's ability to foster development in the least-developed Pacific islands hinged on a wide array of challenges some of which did not seem obvious when the program was inception. These included the effects of recession on the availability of jobs for migrants; the weak ability of migrants to secure the longest employment periods possible, make savings and invest them productively; and the paucity of adequate investment assistance programs so as to prevent migrants from investing their monies in development-unfriendly projects.

Even though Pacific workers and Pacific states benefitted from RSE-generated remittances, the program brought about a number of more subtle yet potentially important challenges too. Even if Pacific states continue to receive over fifty percent of visas allowing for the deployment of some 4 000 workers, once divided between all of the "favored" countries, each would benefit from relatively small quota. While the Pacific quota was raised from initial 5 000 to the current 8 000, the number of participating states also rose from five to eleven. The small quotas are likely to help the sending states relieve unemployment pressures, but will this aid be substantive enough to support sustainable development?

As of 2012, it was still difficult to predict how migrants would invest the skills and monies acquired abroad. On the one hand, workers began to acquire or plan to acquire many of the goods and services they saw in New Zealand. On the other hand, home country leaders, be it village elderly or the Departments of Labor demonstrated an interest in helping migrants invest the monies in what they assumed to be "wise" projects. Not only did it matter for the countries of origin (and employers) how many will leave, but also who will leave, at what point of time and for how long, thus posing the question of how to coordinate population departures so that they have a positive rather than negative effect on the countries and communities of origin. Apart from economic preoccupations, such as those concerning the impact of emigration on food production, the sending countries' leaders began to ponder the social effects of departures,

including alcohol abuse by the workers abroad and poorer school performance among children left in homelands with one parent only. To attenuate some of the negative effects of emigration on family life, the Vanuatu Employment Services began to require families to sign a consent form, and in the future will attempt to encourage employers to recruit both spouses (DOL 2010b, 49).

Despite the New Zealand government's hopes for the triple-win outcome, as of the fourth season, employers appeared to have benefitted from the RSE program more than the migrants and their homelands. The availability of foreign workers helped New Zealand employers to appease labor shortages and even increase production (DOL 2009a, 7–8) based on the confidence that foreign workers would continue to be available. Many of those interviewed by the DOL reported having increased productivity and gained confidence in business expansion thanks to the RSA program (DOL 2010b, 57). According to DOL's on-line survey, the RSE employers were more likely than the non-RSE employers to invest in new plants and equipment (DOL 2012). More employers would have probably expanded production plans if not uncertainty posed by recession. Employers who made investments hoped that the workers they trained would return thereby making investments in their training worthwhile (DOL 2009, 8).

Even though employers were relatively disappointed with the quality of Pacific workers in the first season, many considered Pacific Islanders relatively reliable, enthusiastic and disciplined in the second season. The workers employers choose in the second season were returners or their close friends and relatives, rather than unknown candidates from the sending governments' "work-ready pools". Returners and the people they recommended had more realistic expectations of what the job would entail and what the benefits would be, thus, they were likely to stay on the job throughout the entire season (DOL 2010b, 56). Returners did not need to be trained and had positive demonstration effects on the new workers, particularly those coming from their communities of origin. Due to more realistic expectations and better training by their compatriots, even the new workers seemed more prepared in the second season. As employers

found recruitment and training somewhat easier, they could dedicate more attention to workers' integration issues which constituted an important part of the so called "pastoral care".

How has migrants' social integration been fostered?

Pastoral care refers to those services which aim at increasing the labor and social comfort of RSE workers over the course of their stay in New Zealand. It includes transportation to work, suitable accommodation, orientation and integration services (DOL 2012b, 2).

Some employers considered their pastoral care obligations useful in developing relationship with their workers and between the workers and the host community. This was notably the case where returners or community members volunteered to provide pastoral care on behalf of employers. However, the vast majority considered a number of pastoral care obligations to be superfluous. The uncertainty about the evolution of the RSE program in the context of the economic crisis cooled down employers' enthusiasm about investing in certain aspects of pastoral care, notably housing (DOL 2009, 7). However, many employers planned to expand production assuming that workers would continue to be available.

Housing constituted the key obligation and the key challenge of pastoral care. Employers considered it difficult to rent the same accommodation in the off-season, thus they kept accommodation prices high so as to have migrants cover the non-occupancy period as well (DOL 2010b, 36). Returning workers were more understanding of New Zealand's relatively high housing costs, or capable to find alternatives.

Given the time-consuming character of pastoral care obligations, employers actively sought assistance of other individuals and organizations. In some cases they entrusted pastoral care to Pacific diaspora, in others to the most trusted returners. However, in most cases they ceded pastoral care obligations to local churches. Religious communities welcomed new members with such an alacrity that certain employers began to feel that they

could distract workers' from their duties, tap on their savings and increase the likelihood of visa overstay (DOL 2010b, xiv, 38). Employers have generally found it much easier to integrate migrants in work and the community if they operated in the area with a pre-existing diaspora from the country where they wished to recruit, and if they focused recruitment on the same area of origin, because of ethnic solidarity.

In theory, RSE workers had access to the same support mechanisms set out in the Employment Relations Act 2000 as New Zealand workers (DOL 2010b, xix). However, in practice RSE workers either did not find it easy to claim their rights or did not wish to do it. The access to dispute resolution remains one of the biggest challenges for the New Zealand government to provide (DOL, 2010b, XVIII).

How has the program affected mobility of workers between the countries of origin and New Zealand?

Workers are expected to leave New Zealand upon their permits' expiry. They can prolong their stay to the maximum 7 to 9 months. The authorities believed that rotation could be induced through an educational approach directed both at workers and at employers. Employers whose workers did not return home could be charged up to NZ\$ 3 000 to finance worker's repatriation (DOL, 2010b, 43), while workers deported and prevented from participation in the program in the future.

The available data provide a clearer picture of migrant circulation between the country of origin and New Zealand than return from New Zealand. Out of 24 614 workers who participated in the RSE program over four seasons, 13 895 returned to New Zealand, usually in the following season and usually to the same employer (Table 2). Employers preferred to recruit returners among others to obviate the need for training (DOL 2012 in Merwood 2012, 2). In 2010/11 season nearly two-thirds were returning workers. The increasing proportion of returners meant the decreasing proportion of first-time workers. In 2010/11 season the proportion of first-time workers decreased to 37.9 percent (Merwood 2012, 5).

Table 2. Circulation between New Zealand and the countries of origin

	Returned (%)	Returned to the same employer (%)
2007/08	0	0
2008/09	34.8	30.0
2009/10	59.5	52.5
2010/11	62.1	54.0

Source: DOL in Merwood, 2012:5

Tuvalu and Kiribati workers had the lowest return and circulation rates, allegedly due to the relatively high travel costs (Merwood 2012, 6; DOL 2010, in Merwood 2012, 6). The DOL suspected that those who failed to return home upon visa expiry were the workers of those employers who failed to provide sufficient work and pastoral care (DOL 2010b, 42), and most likely also those who did not want to return to their families, village leaders and money-lenders empty-handed. A few case studies found that some Pacific workers participated in the seasonal migration scheme hoping it would facilitate permanent migration (Gibson et al. 2008; McKenzie et al. 2008; Bedford et al. 2010, in Merwood 2012, 2). However, there were some workers who voluntarily returned before their contract expiry. This was notably the case with certain Tongans who had counted on employment six times a week and given the high living costs in New Zealand did not find it financially beneficial to stay in New Zealand when the workload dropped to 3-4 days a week (Martin 2009a, 68).

What have been the program's initial outcomes?

New Zealand's RSE is one of the most recent, fully operational, seasonal worker programs instituted to foster co-development of labor sending and receiving countries and as such could provide valuable lessons for circular foreign worker admissions currently promoted by the European Union. Both New Zealand and the EU expect circular admissions to achieve the same three broad objectives: (1) pro-

mote co-development of the host and home societies; (2) reduce irregular migration; and (3) appease labor shortages in the host states while reducing the unemployment in migrants' homelands.

The key achievement of the program has been a sound pre-selection of employers focused on inclusion of those likely to abide by the program rules. To prevent that employers make production decisions based on the assumption that foreign workers would continue to be available the New Zealand government limited the program to a modest 8 000 annual quota and the jobs that are least likely to attract locally available workers. However, while keeping RSE admissions limited is likely to prevent employers from excessive reliance on foreign labor, and possibly reorganization of production methods to reduce labor demand in the long term, it poses the challenge to the achievement of the two other program objectives. If the number of work visas available remains small compared to the number of unemployed foreigners willing to work in New Zealand, they may overstay their permits and the program will have a largely insignificant effect on the Pacific states' development.

One way to maximize the ability of the program to meet all three objectives, would be to limit its expansion to the new countries of origin and to deepen the assistance to the sending states so as to train their workers prior to departure for New Zealand, and assist them in investing their monies and ideas productively upon their return. Given New Zealand employers' alacrity to expand the production in the jobs that local workers are not interested in taking and the Pacific states' interest in developing a robust agricultural production, the RSE program should become a prelude rather than substitute for New Zealand investment in the region. Pacific people would be able to improve their working and living conditions without depending on limited visas for short-term jobs that are not aimed at serving as a prelude to a permanent resident status.

Applying the preliminary lessons of the RSE program to Europe, European policymakers would benefit from considering New Zealand's careful employer and labor market screening, but should recognize the complexity of using seasonal worker admissions to promote sustainable development of migrants' countries of origin and to reduce irreg-

ular migration. In fact New Zealand's early RSE program experience has been similar to the European post-WWII experience whereby temporary foreign worker admissions have had a more positive effect on the development of the already relatively developed countries of origin in Southern Europe rather than in Africa. This makes it relevant to ask which countries of origin should New Zealand's and EU's seasonal worker admissions distribute limited work visas to.

Bibliography

- Bedford, C., Bedford, R., Ho, E. 2010. Engaging with New Zealand's recognized seasonal employer work policy: The case of Tuvalu. *Asian and Pacific Migration Journal*, 2010; 19(3): 421-445. In: Merwood, Paul (2012): *Return Migration and Earnings of Workers in New Zealand's Recognised Seasonal Employer Scheme*. New Zealand Department of Labour <http://www.dol.govt.nz/publications/research/rse-return-workers/report.pdf>, last accessed 5 November, 2012.
- DOL (Department of Labour) (2009): Summary of evaluation findings from recognized seasonal employer (RSE) policy first season (2007-08), IMSED and New Zealand Department of Labour.
- DOL (2010a): Inter-Agency Understanding: Tonga, New Zealand Department of Labour, http://www.dol.govt.nz/PDFs/Tonga_agreement.pdf, last accessed 5 November, 2012.
- DOL (2010b): Final Evaluation of the Recognised Seasonal Employer Policy (2007-2009). IMSED and New Zealand Department of Labour, <http://dol.govt.nz/publications/research/rse-evaluation-final-report/rse-final-evaluation.pdf>, last accessed 5 November, 2012.
- DOL (2012a): Requirements for an Agreement to Recruit", New Zealand Department of Labour. <http://www.immigration.govt.nz/employers/employ/temp/rse/ATRrequirements.htm>, last accessed 5 November, 2012.
- DOL (2012c): RSE Monitoring: Key Findings from the 2011 Employers Survey. New Zealand Department of Labour.
- DOL (2012d): Recognized Seasonal Employer. Facts and Figures. New Zealand Department of Labour, <http://www.dol.govt.nz/initiatives/strategy/rse/information.asp> last accessed 5 November, 2012.
- Gibson, John, McKenzie, David & Rohorua, Halahingano (2008): How pro-poor is the selection of seasonal migrant works from Tonga under New Zealand's Recognized Seasonal Employer (RSE) program?, *Pacific Economic Bulletin*, Vol. 23 No. 3, 187-204.
- Luthria, Manjula, Duncan, Ron, Brown, Richard, Mares, Peter, Maclellan, Nic (2006): Expanding Job Opportunities for Pacific Islanders through Labour Mobility, World Bank.
- Martin, Philip (2009): Migration in the Asia-Pacific Region: Trends, factors, impacts. Human Development Research Paper 2009/32. UNDP, <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/19215/>, last accessed 5 November, 2012.
- McKenzie, David, Garcia Martinez, Pilar & Winters, L. Alan (2008): Who is coming from Vanuatu to New Zealand under the new Recognized Seasonal Employer program? *Pacific Economic Bulletin*, Vol. 23, NO 3: 205-228.
- Merwood, Paul (2012): Return Migration and Earnings of Workers in New Zealand's Recognised Seasonal Employer Scheme. New Zealand Department of Labour <http://www.dol.govt.nz/publications/research/rse-return-workers/report.pdf>, last accessed 5 November, 2012.
- New Zealand (2010): Immigration New Zealand Operational Manual. Temporary Entry. <http://www.immigration.govt.nz/NR/rdonlyres/oADBFDA3-EFEB-4638-B6AB-896C7851C36B/0/Temporary-Entry.pdf>
- Timmins, Jason (2009): *Seasonal Employment Patterns in the Horticultural Industry*. Wellington: Statistics New Zealand and Department of Labour.

Muuttoliikkeen vaikutus kaupunginosien etniseen eriytymiseen pääkaupunkiseudulla

Katja Vilkama

Artikkelissa tarkastellaan pääkaupunkiseudun kaupunginosien etnistä eriytymistä ja muuttoliikkeen vaikutuksia eriytymiskehitykseen. Artikkelin aineisto koostuu väestörakennetta, asuntokantaa ja asuinalueiden välisiä muuttovirtoja kuvaavista tilastoista vuosilta 2000–2009. Pääkaupunkiseudun pienalueet on luokiteltu vieraskielisten osuuden perusteella kuuteen aluetyyppiin, joiden välisiä muuttovirtoja tarkastellaan kantaväestön ja maahanmuuttajien muuttoliikkeen kohdentumisen sekä muuttoalttiudessa havaittavien muutosten näkökulmista. Tavoitteena on selvittää, onko pääkaupunkiseudulla nähtävissä kehitystä, joka voimistaa kaupunginosien etnistä eriytymistä muuttovirtojen valikoituvuuden kautta. Muuttaako seudulla asuva kantaväestö maahanmuuttajien asuinalueita välttämällä? Miten maahanmuuttajien muutto suuntautuu? Minkälaisia muutoksia muuttovirtojen alueellisessa rakenteessa on havaittavissa?

Tulokset osoittavat muuttoliikkeen rakenteiden tuottaneen ja vahvistaneen kaupunginosien etnistä eriytymistä kansainvälisestä kehityksestä tuttuun tapaan. Kantaväestön muuttovirrat ovat suuntautuneet maahanmuuttajien asumiskeskittymiksi muodostuneilta alueilta pois päin. Tämä näkyy selvänä kantaväestön muuttotappiona kyseisillä asuinalueilla. Kantaväestö ei kuitenkaan muuta asumiskeskittymistä maahanmuuttajia useammin, kun muuttaneisuutta tarkastellaan muuttoalttiuden perusteella. Ero näyttääkin olevan erityisesti siinä, miten muuton kohdealue valitaan. Maahanmuuttajien muutto kohdentuu kantaväestöä useammin asumiskeskittymiin.

Artikkeli perustuu kirjoittajan, FT, Erikoistutkija, Katja Vilkaman väitöskirjaan ”Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla.” Tutkimuksia 2011:2. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Tärkein maahanmuuttajien väestönkasvua asumiskeskittymissä tuottanut tekijä on kuitenkin suoraan ulkomailta tullut maahanmuutto.

Avainsanat: kaupunginosien etninen eriytyminen, valikoiva muuttoliike, kantaväestö, maahanmuuttajat, pääkaupunkiseutu.

Keywords: ethnic residential segregation, selective migration, native residents, immigrants, Helsinki Metropolitan Area.

Johdanto

Kaupunginosien etninen eriytyminen syineen ja seuruksineen on noussut ajankohtaiseksi kaupunkipolitiikan kysymykseksi Suomen suurimmilla kaupunkiseuduilla. Maahanmuuton suuntautuminen suurimpiin kaupunkeihin ja niiden sisällä tiettyihin kaupunginosiin on herättänyt kysymyksiä asuinalueiden eriytymisen vaikutuksista maahanmuuttajien kotoutumiseen sekä eri väestöryhmien väliseen vuorovaikutukseen. Väestörakenteen nopea etninen ja kulttuurinen monimuotoistuminen on näkynyt kasvavina asuinalueiden välisinä eroina etenkin Turussa ja pääkaupunkiseudulla (ks. esim. Vilkama 2010, 2011; Salminen 2012). Tutkimustietoa kaupunginosien etniseen eriytymiseen vaikuttavista paikallisista kehityskuluista on kuitenkin ollut suhteellisen vähän.

Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa kaupunkiseutujen valikoiva muuttoliike on tunnistettu tärkeäksi kaupunginosien eriytymistä ylläpitäväksi tekijäksi (esim. Skifter Andersen 2003; Andersson & Bråmås 2004; Bolt ym. 2008; Crowder ym. 2011). Tämän näkökulman mukaan kantaväestön ja maahanmuuttajien muuttopäätökset vaikuttavat olennaisesti kaupunginosien etnisen eriytymisen paikallisiin piirteisiin ja kehityksen suuntaan. Tässä artik-

kelissa tarkastelenkin kaupunginosien etnistä eriytymistä ja siihen vaikuttavia muuttoliikeprosesseja pääkaupunkiseudulla.

Maahanmuuton vilkastumisen myötä pääkaupunkiseudusta on nopeasti kehittynyt Suomen monikulttuurisin kaupunkiseutu. Vuoden 2012 alussa pääkaupunkiseudulla asui miltei kaksisataa eri kansalaisuutta, ja yksitoista prosenttia seudun asukkaista puhui äidinkielenään muita kieliä kuin suomea, ruotsia tai saamea. Seudun sisäiset erot maahanmuuttajien alueellisessa sijoittumisessa ovat kuitenkin hyvin selkeitä. Suuressa osassa seutua maahanmuuttajien (tässä vieraskielisten) määrä ja osuus jäävät selvästi seudun keskitasoa alhaisemmaksi. Noin kymmenellä asuinalueella osuudet nousevat puolestaan yli kaksinkertaiseksi keskiarvoon nähden. Korkeimmillaan vieraskielisten osuus ylittää noin 30 prosenttiin yksittäisissä kaupunginosissa. Artikkelissani tarkastelen, miten kaupunginosien väliset nykyiset erot ovat pääkaupunkiseudulla muodostuneet, ja miten muuttoliike on kehitykseen vaikuttanut.

Teorioita muuttoliikkeen vaikutuksista kaupunginosien etniseen eriytymiseen

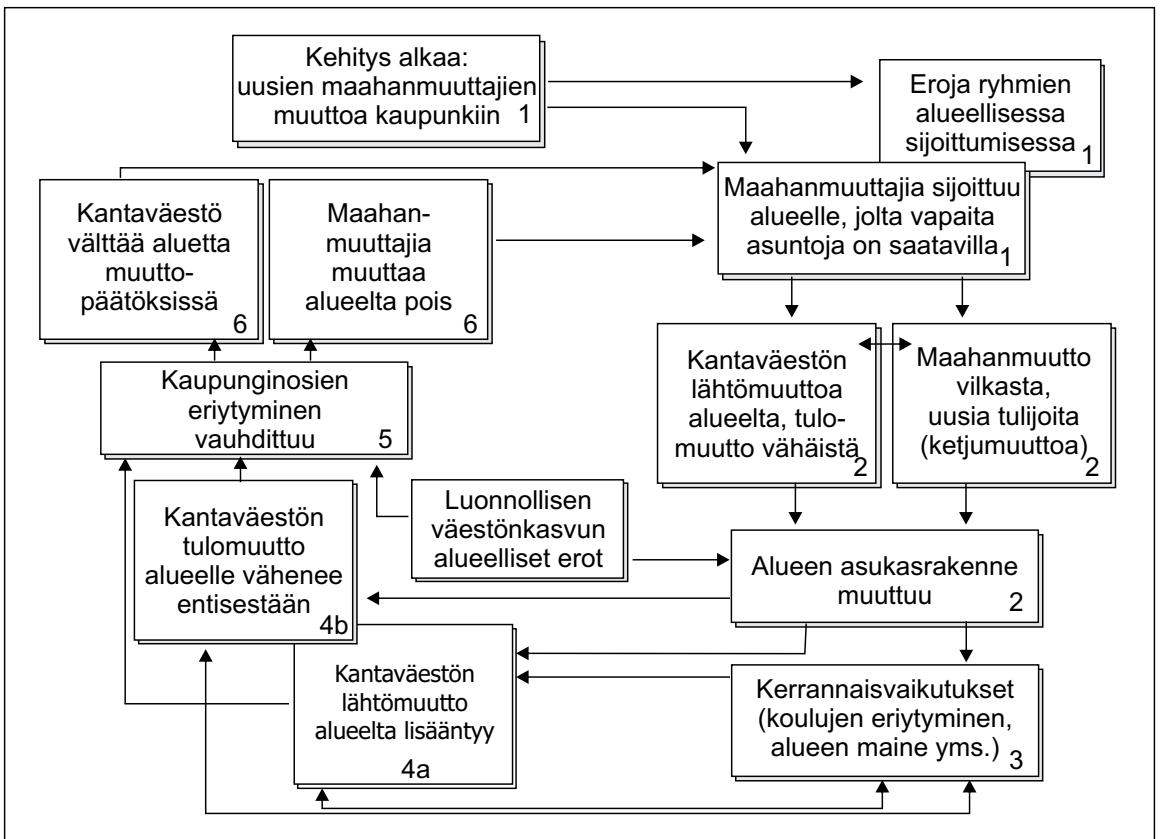
Kaupunginosien etnisellä eriytymisellä tarkoitetaan kehityskulkuja, joiden seurauksena kantaväestö ja eri maahanmuuttajaryhmät päätyvät asumaan toisistaan erillisille asuinalueille. Etnistä eriytymistä on selitetty tutkimuskirjallisuudessa muun muassa kantaväestön ja maahanmuuttajien tiedollisten ja taloudellisten resurssien eroilla (esim. Massey 1985; Bolt & van Kempen 2002; Özüekren & van Kempen 2003). Mahdollisuudet valita mieluisin asuinalue vaihtelevat asuntomarkkinoiden tuntemuksen ja maksukyvyn mukaan. Myös kulttuurisia ja demografisia syitä, erityisesti maahanmuuttajien toivetta asua lähellä yhteisöään, on pidetty keskeisenä syynä maahanmuuttajavaltaiten asuinalueiden muodostumiselle (esim. Bolt & van Kempen 2002; Tomlins ym. 2002; Özüekren 2003; ks. myös Dhalmann 2011). Yhteisön läheisyyden on uskottu helpottavan alkuvaiheen sopeutumista ja vähentävän maahanmuuton aiheuttamaa stressiä ja taloudellista riskiä. Myös kielen ja kulttuurin ylläpitäminen ja vastavuoroisen tuen anta-

minen on helpompaa, jos yhteisön jäsenet asuvat lähellä toisiaan.

Toisaalta on korostettu yhteiskunnassa vallitsevan etnisen hierarkian ja siihen kytkeytyvän syrjinnän rajoittavaa vaikutusta (esim. Sarre ym. 1989; Molina 1997; van Kempen & Özüekren 1998). Erilaiset portinvartijat, kuten kiinteistövälittäjät, vuokranantajat, lainanantajat sekä paikalliset yhteisöt ja asukkaat säätelevät omalla toiminnallaan asuinalueille ja eri asumismuotoihin pääsyä (ks. esim. Sarre ym. 1989; Galster & Godfrey 2005; Aalbers 2007). Etnisen hierarkian hännille sijoittuvilla ryhmillä on usein muita rajoittuneemmat mahdollisuudet valita asuinalueensa, jolloin he tyypillisesti päätyvät asumaan heikoimmille asuinalueille (esim. Logan & Alba 1993; Fong & Wilkes 1999; Freeman 2002).

Vähemmistöryhmiin kuuluvat perheet saattavat myös sisäistää valtaväestön heitä kohtaan asettamat rajoitteet, jolloin he voivat alkaa toteuttaa ennakolluulojen mukaisia odotuksia omissa asumisvalinnoissaan (esim. Sarre ym. 1989; Krysan & Farley 2002; Phillips 2006). Esimerkiksi vieraalle asuinalueelle muuttoa saatetaan karttaa rasimin ja kielteisten kokemusten pelossa (Phillips 2006; Virtanen 2008, 646–645). Mitä vahvemmin jonkin ryhmän mahdollisuudet ovat kollektiivisesti rajoittuneet tiettyihin asuntojen hallintasuhdemuotoihin, talotyyppeihin tai asuinalueisiin, sitä vahvempänä ja sitkeämpänä heidän alueellinen keskittymisensä kaupunkiseudulla tyypillisesti näyttäytyy (Murdie & Borgegård 1998; Kauppinen 2000; Vilka 2010).

Maahanmuuttajien muuttopäätöksiä ja kykyä valita oma asuinalueensa pidetäänkin yleisesti merkittävänä tekijänä kaupunginosien etnisen eriytymisen kehityksessä. Vähintäänkin yhtä tärkeänä pidetään kantaväestön asemaa ja asumisvalintoja. Kantaväestön asema erilaisina portinvartijoina, lainsäätäjinä, vuokranantajina, virkamiehinä ja aktiivisina asukkaina heijastuu sekä suoraan että välillisesti kaupunginosien etniseen eriytymiseen. Tämän lisäksi kantaväestön muuttopäätökset – halukkuus muuttaa tai jäädä alueille, joilla maahanmuuttajia asuu keskimääräistä enemmän – vaikuttavat merkittävästi siihen, kuinka nopeasti etninen eriytyminen asuinalueiden välillä etenee, ja minkälaisia muotoja se kaupunkiseudulla saa (ks. esim. Schelling 1969; Andersson 1998, 418–422; Bråmås 2006; Bolt ym. 2008; Crowder ym. 2011).

Kuva 1. Kantaväestön ja maahanmuuttajien muuttopäätökset ylläpitävät kaupunginosien etnistä eriytymistä erilaisten työntö- ja vetovoimatekijöiden kautta (Andersson 1998, 419 mukailen). Eri kaupungeissa työntö- ja vetovoimatekijöiden vaikutus voi näyttäytyä eri tavoin.

Kantaväestön muuttopäätökset vauhdittavat asuinalueiden eriytymistä kahden toisiaan ruokkivan kehityskulun kautta (ks. esim. Andersson 1998, 418–422; Quillian 2002; Bråmås 2006; Bolt ym. 2008). Ensinnäkin, kantaväestöön kuuluvien perheiden eteneminen asumisuralla vapauttaa asuntoja huonokuntoisilta tai muuten vähemmän arvostetuilta asuinalueilta (kuva 1, vaihe 1). Uudet maahanmuuttajat sijoittuvat tyypillisesti tämänkaltaisille alueille asuntojen helpon saatavuuden ohjaamana. Asuntomarkkinoiden paikallisista rakenteista riippuen nämä alueet voivat olla vuokra- tai omistusasuntovaltaisia ja sijaita joko kaupunkikeskustan läheisyydessä tai kauempana lähioissa (ks. esim. Bråmås 2006; Musterd & de Vos 2007). Maahanmuuttajien asettuminen kantaväestöltä vapautuneisiin asuntoihin

muuttaa alueen asukasrakennetta. Kaupunginosa alkaa tulla tunnetuksi maahanmuuttajien asuinalueena, mikä voi lisätä kantaväestön lähtömuutto alueelta entisestään (kuva 1, vaiheet 2–4a).

Toiseksi, kantaväestön taipumus jättää muuttamatta asuinalueille, joille maahanmuuttajia on keskittynyt keskimääräistä enemmän, voimistaa ja ylläpitää kaupunginosien eriytymiskehitystä (kuva 1, vaihe 4b–5). Maahanmuuttajien määrän noustessa kantaväestön tulomuutto alueelle usein vähenee. Tämä jättää alueilta vapautuneet asunnot tyhjiksi, jolloin pois muuttaneiden perheiden tilalle muuttaa yhä uusia maahanmuuttajataustaisia perheitä.

Kantaväestön haluttomuudelle asua maahanmuuttajien asuttamissa kaupunginosissa on tarjottu useita erilaisia syitä. Etenkin pohjoisamerikkalai-

sisä tutkimuksissa lähtömuuttoa ja alhaista tulomuuttoa on selitetty muun muassa avoimen rasis-
tisella ja ennakkoluuloisella suhtautumisella maa-
hanmuuttajaryhmiä ja muita etnisiä vähemmistö-
jä kohtaan (Galster 1990; Farley ym. 1994; Bobo &
Zubrinisky 1996; Krysan 2002; Ihlanfeldt & Scafidi
2004). Tämän lisäksi on korostettu kantaväestön
kielteisiä mielikuvia vähemmistöryhmien asutta-
mista asuinalueista (Ellen 2000; Harris 2001; Krysan
2002). Tämän näkökulman mukaan huoli asuinalueen
heikosta kehityksestä, kuten kiinteistöjen arvon
laskusta, sosiaalisten ongelmien lisääntymisestä
tai koulujen oppilaspohjan eriytymisestä, lisää
kantaväestön haluttomuutta asua monikulttuurisilla
asuinalueilla ilman, että kyse on välttämättä kielteisestä
suhtautumisesta maahanmuuttajia kohtaan
sinällään.

Kolmantena selityksenä on pidetty luokkaeroja,
jotka korostavat ryhmien välistä sosiaalista etäisyyttä
(esim. Massey & Mullan 1984; Clark 1991; Harris
2001). Tämän tulkinnan mukaan kantaväestön
perheet eivät vierasta naapureinaan kanssaan
saman tulo- ja koulutustason jakavia vähemmistö-
ryhmiä. Lisääntynyt lähtömuutto ja alueen heikentyneestä
kysynnästä kertova tulomuuton vähentyminen
(kuva 1, vaiheet 4a–6) liittyvät tulkinnan mukaan
ennen kaikkea köyhempien maahanmuuttajien
muuttoon alueelle. Vähemmistöryhmien sosioekonomisen
aseman vaikutus kantaväestön asenteisiin on kuitenkin
myös kiistetty (esim. Massey & Denton 1993; Woldoff
2011).

Kantaväestön taipumusta välttää maahanmuuttajien
asuttamia asuinalueita on selitetty myös asumisuratu-
lukkinnalla. Kaupunginosien etnistä eriyty-
mistä ylläpitävä muuttoliike on usein sosioekonomisesti
valikoitunutta (Crowder 2000; Bråmås & Andersson
2005; van Ham & Feijten 2008). Maahanmuuttajien
asuinalueilta pois muuttavat kotitaloudet ovat tyypillisesti
muuta asukkaita paremmin toimeentulevia ja korkeammin
koulutettuja. Heillä on muita paremmat mahdollisuudet
edetä asumisurallaan ja valita vapaasti asuinalueensa.
Vapautuneisiin asuntoihin muuttavat uudet asukkaat
ovat tyypillisesti sosioekonomiselta taustaltaan lähtijöitä
heikommassa asemassa (Skifter Andersen 2003, 118–124;
Andersson & Bråmås 2004). Tämä korostaa kaupunginosien
etnisen eriytymisen lisäksi alueiden välisiä sosioekonomisia
eroja. Pyrkimys edetä

asumisuralla ja muuttaa pois asutokannaltaan tai
muilta ominaisuuksiltaan heikoksi koetuilta asuin-
alueilta näkyy usein myös joidenkin maassa pidempään
asuneiden, paremmin toimeentulevien maahanmuuttajaryhmien
pyrkimyksenä muuttaa pois alkuperäisiltä keskittymä-
alueilta (Andersson & Bråmås 2004; Magnusson Turner &
Wessel 2012; kuva 1, vaihe 6).

Erilaiset tulkinnat ja selitysmallit osoittavat
kaupunginosien etnisen eriytymisen olevan hyvin monitasoinen
ja dynaaminen prosessi, jonka kehityskulkuun vaikuttavat
yhtäältä kantaväestön ja maahanmuuttajien muuttopäätökset
ja niissä tapahtuvat muutokset, sekä toisaalta paikallisen
toimintaympäristön hallinnolliset, alueelliset, demografiset,
sosiaaliset ja taloudelliset rakenteet. Eri maisa ja kaupungeissa
kaupunginosien etninen eriytyminen etenee siten eri tavoin
paikallisten olosuhteiden eroista johtuen. Myös yksittäisillä
asuinalueilla kehitys voi edetä eriasteisesti. Eriytymiskehityksen
suunta voi kääntyä tai tasoittua erilaisten julkisen ja yksityisen
sektorin toimenpiteiden ja maahanmuuttovirroissa tai
asuntomarkkinoiden alueellisissa rakenteissa tapahtuvien
muutosten seurauksena.

Seuraavissa luvuissa tarkastelen, miten kaupunginosien
etninen eriytyminen on edennyt pääkaupunkiseudulla, ja
miten kantaväestön ja maahanmuuttajien muuttoliike on
kehitykseen vaikuttanut. Muuttaako pääkaupunkiseudulla
asuva kantaväestö maahanmuuttajien asuinalueita välttää?
Miten maahanmuuttajien muutto suuntautuu? Ja minkälaisia
muutoksia muuttovirtojen alueellisessa rakenteessa on
havaittavissa?

Aineisto ja menetelmät

Artikkelin aineisto koostuu pääkaupunkiseudun väestö-
rakennetta, asutokantaa ja asuinalueiden välisiä muuttovirtoja
kuvaavista tilastoista vuosilta 2000–2009. Hallinnolliset
tilastoalueet – pienalueet – on luokiteltu aineistossa vieraskielisten
osuuden ja keskihajonnan perusteella kuuteen aluetyyppiin
(taulukko 1; luokittelun taustoista tarkemmin, ks. Vilkama
2011, 72–74). Seudun väestö on puolestaan jaettu äidinkielen
perusteella kahteen ryhmään. Tarkastelen kantaväestön
(aineistossa: suomen- ja ruotsinkieliset) ja maahanmuuttajien

(aineistossa: vieraskieliset) muuttovirtojen suuntautumista aluetyyppien välillä selvittääkseni, onko pääkaupunkiseudulla nähtävissä kehitystä, joka on voimistanut asuinalueiden eriytymistä muuttovirtojen alueellisen valikoituvuuden kautta. Aineisto mahdollistaa muuttovirtojen rakenteen analysoimisen aluetyyppien välisen nettomuuton kohdentumisen ja muuttaneisuudessa havaittavan vuosittaisen vaihtelun näkökulmista.

Taulukko 1 kuvaa aluetyyppien luokittelutavan ja pienalueiden määrän kussakin aluetyypissä. Aluetyppi 1 muodostuu pienalueista, joilla vieraskielisten osuus asukkaista nousee yli kahden keskihajonnan verran pääkaupunkiseudun keskitasoa korkeammaksi. Kutsun alueita maahanmuuttajien asumiskeskittymiksi. Kaikilla asumiskeskittymiksi luokituvilla alueilla vieraskielisten osuus nousi vuonna 2009 yli 20 prosentin.

Aluetyppi 2 sisältää pienalueet, joilla vieraskielisten osuus ylittää seudun keskitason vähintään yhdellä keskihajonnalla, mutta jää alle kahden keskihajonnan päähän keskitasosta. Kutsun tähän aluetyyppiin kuuluvia pienalueita orastaviksi asumiskeskittymiksi.

Aluetyypin 3 muodostavilla pienalueilla vieraskielisten osuus nousee seudun keskitason yläpuolelle, mutta jää yhden keskihajonnan sisään keskitasosta. Näitä alueita kutsun niiden tämän hetkisen tilanteen mukaisesti vaihettumisalueiksi. Osa tähän aluetyyppiin kuuluvista pienalueista saattaa kehittyä myöhemmin orastaviksi keskittymiksi tai varsinaisiksi maahanmuuttajien asumiskeskittymiksi,

vaikka ne jäävät toistaiseksi vieraskielisten osuudeltaan selvästi asumiskeskittymien ja orastavien keskittymien tasosta.

Aluetyppi 4 muodostuu pienalueista, joilla vieraskielisten osuus jää seudun keskitasoa alhaisemmaksi, mutta kuitenkin korkeintaan yhden keskihajonnan päähän keskitasosta. Tähän ryhmään kuuluu selvästi eniten pienalueita. Kutsun näitä alueita kantaväestöpainotteisiksi alueiksi.

Aluetyppi 5 koostuu pienalueista, joilla vieraskielisten osuus on hyvin alhainen jääden yli yhden keskihajonnan verran seudun keskitasosta. Vuonna 2009 vieraskielisten osuus vaihteli tähän aluetyyppiin kuuluvilla pienalueilla 0,83–2,99 prosentin välillä. Hyvin alhaisen vieraskielisten osuuden vuoksi nimitän tähän aluetyyppiin kuuluvia pienalueita kantaväestövaltaisiksi alueiksi.

Viimeinen eli kuudes aluetyppi muodostuu alueista, joilla asukasmäärä jää hyvin pieneksi. Jätän nämä alueet varsinaisen muuttovirta-analyysin ulkopuolelle. Aikaisempia tutkimuksia mukailen rajasin tähän aluetyyppiin ne pienalueet, joilla asui vuonna 2009 alle 350 asukasta (ks. Kauppinen 2002, 180; Vilkkama 2010, 187). Kutsun aluetyypin 6 pienalueita väestömäärältään pieniksi alueiksi.

Kuva 2 havainnollistaa aluetyyppien sijoittumista pääkaupunkiseudun kaupunkirakenteessa. Vieraskielisten osuuden perusteella aluetyyppiin 1 sijoittuvia maahanmuuttajien asumiskeskittymiä löytyy eri puolilta seutua, erityisesti seudun itäisistä ja koillista osista, mutta myös muualta. Keskittymät ovat tiivistyneet päärajojen ja metrolinjan varsille sijoittuval-

Taulukko 1. Aluetyyppien nimet, luokkarajat ja kuhunkin aluetyyppiin kuuluvien pienalueiden määrä. Luokkarajat on määritetty vuoden 2009 vieraskielisten osuuden painotetun keskiarvon ja keskihajonnan perusteella.

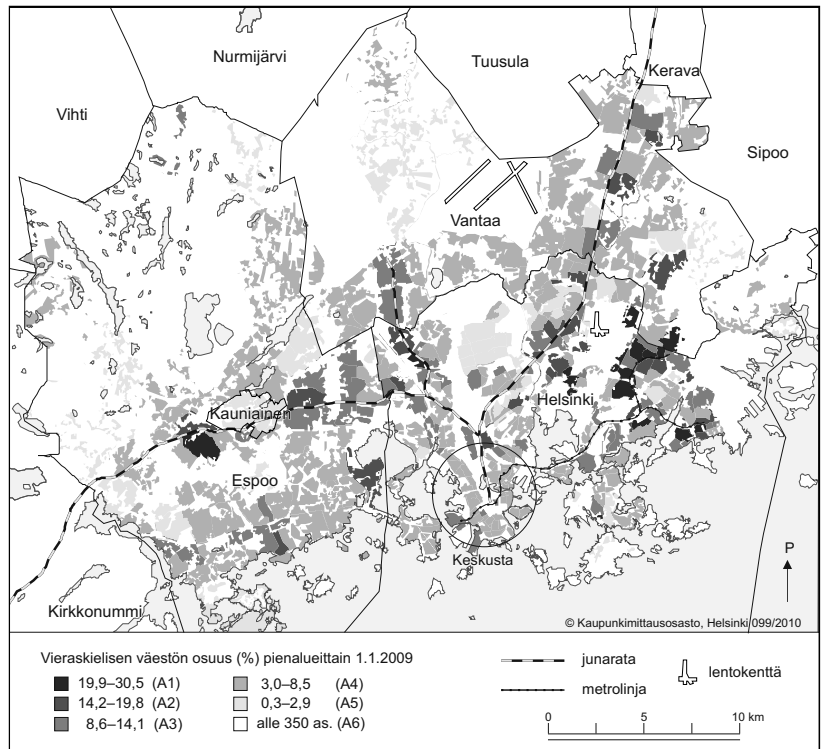
Aluetyppi	Nimi	Lyhenne	Luokkarajat	Alueiden määrä	%
Aluetyppi 1	Maahanmuuttajien asumiskeskittymät	A1	yli 19,86 %	17	4
Aluetyppi 2	Orastavat keskittymät	A2	14,24–9,86 %	30	7
Aluetyppi 3	Vaihettumisalueet	A3	8,62–14,23 %	70	16
Aluetyppi 4	Kantaväestöpainotteiset alueet	A4	3,00–8,61 %	209	49
Aluetyppi 5	Kantaväestövaltaiset alueet	A5	alle 3,00 %	58	14
Aluetyppi 6	Väestömäärältään pienet alueet	A6	alle 350 asukasta	42	10
Yhteensä				426	100

le lähiövyöhykkeelle. Seudun pohjois- ja luoteisosat sekä suurin osa Helsingin ja Espoon eteläisistä ja läntisistä osista kuuluu vieraskielisten osuuk-siltaan kantaväestöpainottei-siin ja kantaväestövaltaisiin aluetyyppeihin (aluetyypit A4 ja A5 kuvassa 2).

Erot vieraskielisten osuuk-sissa heijastelevat asukkai-den tulotasossa ja asutokan-nan rakenteissa havaittavaa seudullista vaihtelua. Maa-hanmuuttajien asumiskeskitymät paikantuvat pienituloisille vuokra-asuntovaltaisille asuinalueille (ks. myös Kaup-pinen 2002; Vilka 2011, 110–115). Vuokra-asuntojen suuri osuus ei kuitenkaan yksinään selitä keskittymien sijoittumista. Myös vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle sijoittuviin aluetyyppeihin (A4 ja A5 kuvassa 2) kuuluu muutamia aravavuokra-asuntovaltaisia asuinalueita. Näille alueille ei muuttanut suurta määrää maahanmuuttajia 1990-luvulla maahanmuuton nopeasti vilkastuessa, eikä maahanmuuttajien määrä ole kyseisillä alueilla tämän jälkeenkään merkittävästi kasvanut. Kaupunginosien etninen eriytyminen näyttäisi siten edenneen pääkaupunkiseudulla jokseenkin polkuriippuvaisesti. Vieraskielisten osuudet ovat kasvaneet nopeimmin pienalueilla, jotka erottuivat uusien maahanmuuttajien alueellisina keskittyminä jo 1990-luvun loppupuolella (Vilka 2010, 2011). Tämä herättää kysymyksen tutkimuskirjallisuudessa kuvatun valikoivan muuttoliikkeen (ks. kuva 1) merkityksestä kehityksen taustalla.

Muuttovirtojen alueellinen rakenne tuottaa kaupunginosien etnistä eriytymistä

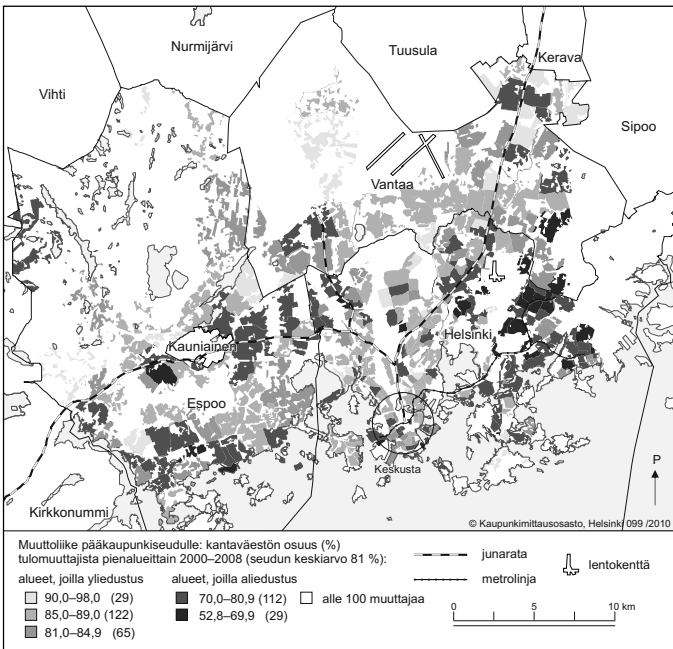
Tulokset osoittavat muuttoliikkeen vaikuttaneen kaupunginosien etniseen eriytymiseen hyvin olennaisella tavalla. Kantaväestön ja maahanmuuttajii-

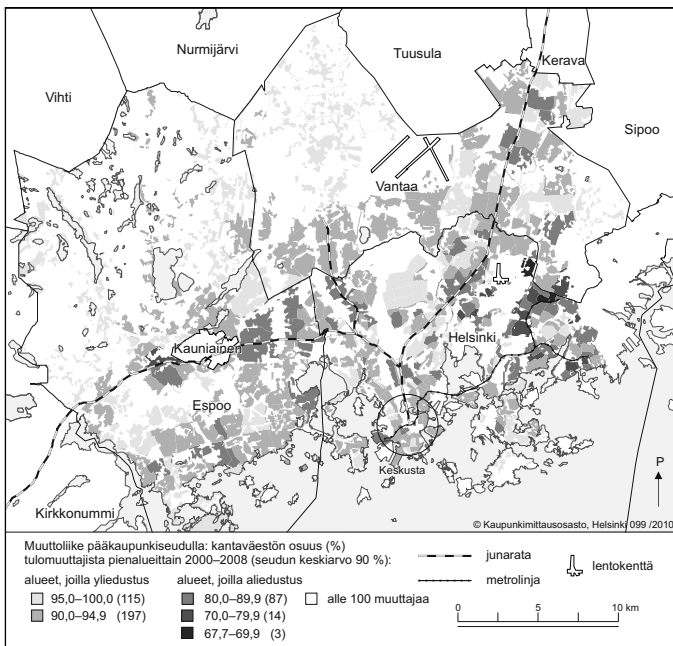
Kuva 2. Vieraskielisten osuus pääkaupunkiseudun pienalueilla aluetyypeittäin 1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

en muuttovirrat ovat kohdentuneet eri tavoin. Tämä näkyy sekä seudulle muualta Suomesta ja ulkomailta suuntautuneessa muutossa (kuva 3a) että seudun sisäisessä muuttoliikkeessä (kuva 3b).

Pääkaupunkiseudulle (Kauniainen pois lukien) muutti vuosina 2000–2008 muualta Suomesta ja ulkomailta yhteensä 339 053 asukasta. 81 prosenttia muuttaneista oli suomen- ja ruotsinkielisiä, loput 19 prosenttia puhuivat äidinkielenään muita kieliä. Jos kantaväestön ja vieraskielisten muutto olisi jakautunut seudulle samalla tavoin, olisi kullekin alueelle muuttanut kantaväestöä ja vieraskielisiä samassa suhteessa kuin seudulle keskimäärin. Kullekin alueelle muuttaneista 81 prosenttia olisi siis suomen- tai ruotsinkielisiä ja 19 prosenttia puhuisi äidinkielenään jotain muuta kieltä. Kuva 3a osoittaa, ettei näin ole. Suomen- ja ruotsinkieliset ovat tulomuuttajien enemmistönä kaikilla pienalueilla. Kantaväestö on kuitenkin aliedustettuna seudun keskitasoon nähden miltei koko itäisen ja koillisen Helsingin piena-

Kuva 3a. Pääkaupunkiseudun tulomuuton alueellinen rakenne pienalueittain, 1.1.2000–31.12.2008: muualta Suomesta ja ulkomailta tullut muutto (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

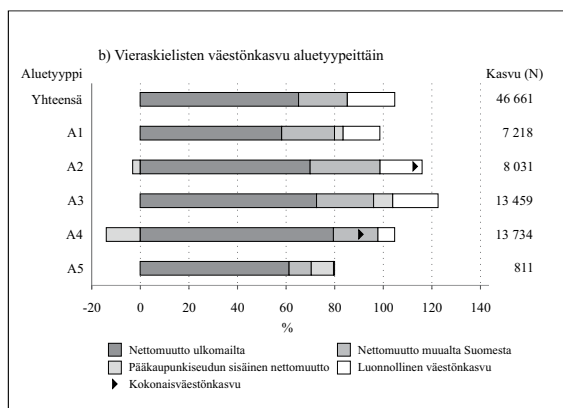
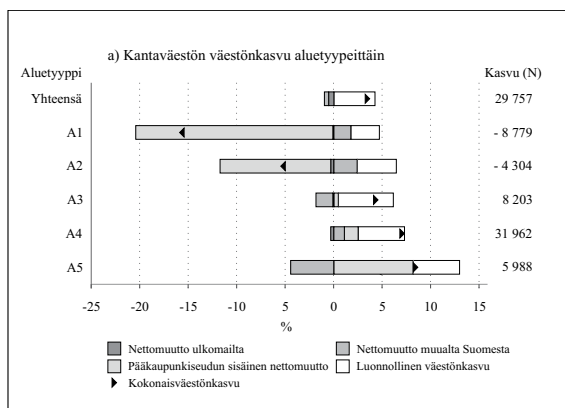

Kuva 3b. Pääkaupunkiseudun tulomuuton alueellinen rakenne pienalueittain, 1.1.2000–31.12.2008: pääkaupunkiseudun sisäinen tulomuutto (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

luelle, radan varsille, osalle Espoon eteläisistä asuinalueista sekä muutamaani Itä-Vantaan kaupunginosaan muuttaneissa.

Aluetyypeittäin tarkasteltuna (vrt. kuva 2) tulomuuttajien jakaumissa on selvä ero. Kantaväestö on selvästi aliedustettuna erityisesti maahanmuuttajien asumiskeskittymiksi muodostuneille alueille (A1) muuttaneissa. Vieraskielisten osuus muualta Suomesta ja ulkomailta muuttaneissa nousee näillä alueilla yli 30 prosenttia. Kantaväestöpainotteisille ja kantaväestövaltaisille aluetyypeille (A4 ja A5) muuttaneissa (vrt. kuva 2) suhde on muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta päinvastainen. Vieraskielisten osuus tulomuutosta jää näillä alueilla seudun keskitasoa alhaisemmaksi. Muualta Suomesta ja ulkomailta muuttanut kantaväestö ja maahanmuuttajat ovat siten valinneet asuinalueensa eri tavoin – joko erilaisista asumistoiveista tai erisuuruisista resursseista ja rajoitteista johtuen. Tämä on vahvistanut kaupunginosien etnistä eriytymistä pääkaupunkiseudulla.

Pääkaupunkiseudun sisäisessä muuttoliikkeessä erot kantaväestön ja maahanmuuttajien muuttovirtojen kohdentumisessa näyttävät jopa vielä selkeämpinä. Vieraskielisten asukkaiden yliedustus tulomuuttajissa on seudun ulkopuolelta tullutta muuttota paikallisempaa kohdentuen vahvasti maahanmuuttajien asumiskeskittymien ja orastavien keskittymien alueille sekä suurimpaan osaan vaihettumisalueista (vrt. kuva 2). Miltei viidennes maahanmuuttajien asumiskeskittymien (A1 kuvasa 2) seudun sisäisestä tulomuutosta koostui vieraskielisistä asukkaista, kun heidän keskimääräinen osuutensa seudulla muuttaneista oli kymmenen prosenttia. Kolmella Itä-Helsingin pienalueella vieraskielisten osuus nousee seudun sisällä muuttaneissa yli 30 prosenttiin eli kolminkertaiseksi keskitasoon nähden. Kyseiset kolme aluetta erottuivat maahanmuuttajien asumiskeskittyminä jo 1990-luvun loppuun mennessä ja 2000-luvulla vieraskielisten osuus on näillä alueilla noussut nopeasti.

Kuvat 4. Väestömuutokset aluetyypeittäin 1.1.2000–1.1.2009: a) kantaväestö; b) vieraskielinen väestö (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Kantaväestön seudun sisäinen muutto on kohdistunut ensisijaisesti alueille, joilla vieraskielisten osuus on alhainen. Neljää pienaluetta lukuun ottamatta kantaväestö oli yliedustettuna kaikille kantaväestöpainotteisille ja kantaväestövaltaisille alueille muuttaneissa (A4 ja A5 kuvassa 2). Tulos on merkittävä, sillä se osoittaa pääkaupunkiseudun sisäisen muuttoliikkeen vaikuttavan olennaisesti kaupunginosien eriytymiskehitykseen – seudun ulkopuolelta tulleen muuton tavoin. Kantaväestö ja vieraskieliset kotitaloudet suunnistavat seudun asuinalueilla eri tavoin. Kantaväestö muodostaa kuitenkin enemmistön tulomuuttajista kaikilla pienalueilla myös seudun sisäisiä muuttovirtoja tarkasteltaessa. Vieraskielisten määrä on pääkaupunkiseudulla edelleen sen verran alhainen, etteivät he nouse millään alueella enemmistöön tulomuuttajissa.

Nettomuuttovirrat kohdentuvat eri tavoin

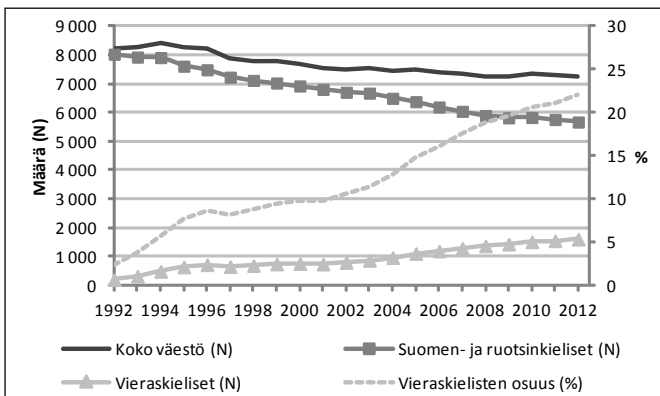
Aluetyyppien välisten muuttovirtojen tarkastelu vahvistaa havainnot muuttoliikkeen vaikutuksista kaupunginosien etniseen eriytymiseen. Kantaväestön ja maahanmuuttajien muuttovirtojen epätasainen kohdentuminen on vaikuttanut väestörakenteen kehitykseen eri kaupunginosissa eri tavoin kasvattaen kaupunginosien välisiä eroja.

Kantaväestön määrä kasvoi pääkaupunkiseudulla hieman yli kolmella prosentilla vuosina 2000–2009 (kuva 4a). Kasvu ei kuitenkaan koskettanut

kaikkia aluetyyppejä. Maahanmuuttajien asumiskeskitymissä (aluetyyppi 1) ja orastavissa keskitymissä (aluetyyppi 2) kantaväestön määrä itse asiassa väheni selvästi (-16 % ja -5 %). Väestötappio oli seurausta seudun sisäisten muuttovirtojen (nettomuuton) suuntautumisesta molemmilta aluetyypeiltä pois päin. Kantaväestö siis muutti näiltä alueilta pois jollekin muulle seudun asuinalueelle. Tulomuutto ei riittänyt korvaamaan poismuuttaneiden määrää. Luonnollinen väestönkasvu oli positiivista kaikissa aluetyypeissä, joten erot väestönkasvussa olivat seurausta nimenomaan nettomuuton suuntautumisen eroista. Muut aluetyypit saivat muuttovoittoa kantaväestön seudun sisäisestä muuttoliikkeestä ja niillä asuvan kantaväestön määrä lisääntyi vuosina 2000–2009.

Vieraskielisten asukkaiden muuttovirrat näytettyvät pääpiirteiltään kantaväestön muuttoliikkeelle päinvastaisena. Heillä seudun sisäinen muuttovoitto on kohdistunut vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason yläpuolelle sijoittuville aluetyypeille, erityisesti maahanmuuttajien asumiskeskitymiin (aluetyyppi 1) ja vaihettumisalueille (aluetyyppi 3; kuva 4b). Vieraskielisten muutto on siten paikannut kantaväestön muuttoliikkeen aiheuttamaa väestötappiota maahanmuuttajien asumiskeskitymissä. Maahanmuuttajataustaiset perheet ovat muuttaneet kantaväestöltä vapautuneisiin asuntoihin (vrt. vaihe 2 kuvassa 1).

Kuva 4b osoittaa, että muutto ulkomailta on kuitenkin ollut ylivoimaisesti merkittävin vieraskielis-

Kuva 5. Väestörakenteen muutos yksittäisellä pääkaupunkiseudun asuinalueella vuosina 1992–2012 (Pääkaupunkiseudun aluesarjat 2012).

ten väestönkasvuun vaikuttanut tekijä kaikilla aluetyppeillä. Suoraan ulkomailta tulleen muuton osuus vieraskielisten asukkaiden kokonaisväestönkasvusta vaihteli aluetyppeittäin 59–88 prosentin välillä. Muutto muualta Suomesta osoittautuu toiseksi merkittävimmäksi vieraskielisten asukkaiden väestönkasvun tekijäksi (kuva 4b). Pääkaupunkiseudun sisäisessä muutossa näkyvä alueellinen hierarkia – vaikkakin suhteellisen selkeä – ei siten ole vieraskielisillä yhtä merkittävä väestönkasvutekijä kuin kantaväestöllä.

Tulokset osoittavat kantaväestön ja vieraskielisten asukkaiden muuttovirtojen kohdentumisen sekä luonnollisen väestönkasvun erojen vaikuttaneen kaupunginosien etniseen eriytymiseen merkittävästi. Yksittäisillä asuinalueilla kehitys on näkynyt suhteellisen nopeana väestörakenteen muutoksena ja vieraskielisten osuuden yhtäjaksoisena kasvuna kantaväestön määrän jatkuvasti vähetessä ja maahanmuuttajien muuttaessa heidän tilalleen (kuva 5).

Kiihtyvää lähtömuuttoa vai asumiskeskittymien välttelyä?

Mistä muuttovirtojen alueellisen kohdentumisen erot kertovat? Onko niin, että kantaväestö pakenee maahanmuuttajien asumiskeskittymistä, kun taas maahanmuuttajat hakeutuvat keskittymiä kohti? Vai onko muuttoliikkeen alueellisessa valikoituvuudessa kyse asumiskeskittymiä kiertävästä muu-

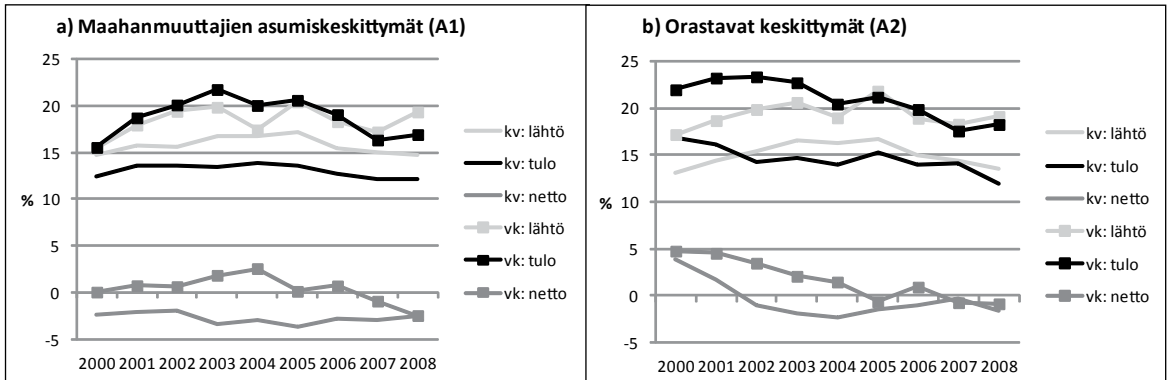
toista eli kantaväestön tulomuuton vähyydestä? Muuttomotiivien tarkka avaaminen edellyttää haastattelu- tai kyselytutkimuksia. Kantaväestön ja vieraskielisten asukkaiden muuttoalttiuksien tarkastelu aluetyppeittäin antaa kuitenkin mahdollisuuden esittää asiasta valistuneita arvioita.

Kuva 6 esittää kantaväestön ja vieraskielisten asukkaiden muuttaneisuusprosentit maahanmuuttajien asumiskeskittymissä (aluetyyppi 1) ja orastavissa keskittymissä (aluetyyppi 2) eli aluetyppeillä, jotka kokivat kantaväestön muuttotappioita 2000-luvulla. Kuvan 6 tarkastelussa on mukana ainoastaan pääkaupunkiseudun sisäinen muutto eli sellaiset muutot, jotka ovat kohdentuneet seudun sisällä jollekin toiselle asuinalueelle. Muuttaneisuusprosentit kertovat,

kuinka suuri osuus väestöstä muutti alueelle vuosittain, tai siltä pois.

Kuva 6 osoittaa kantaväestön lähtömuuton olleen hieman korkeammalla tasolla maahanmuuttajien asumiskeskittymissä orastaviin keskittymiin verrattuna, ja tulomuutto on vastaavasti ollut hieman alhaisempaa. Ero aluetyyppien muuttaneisuudessa ei kuitenkaan ole kovin suuri. Keskimäärin 15–16 prosenttia kantaväestöstä muutti molemmilta aluetyppeiltä vuosittain pois jollekin toiselle pääkaupunkiseudun asuinalueelle. Tulomuuton taso vaihteli 13–14 prosentissa. Lähtö- ja tulomuuttoalttiuden taso on vaihdellut vuosittain hieman, muttei osoita suurta rakenteellista muutosta. Orastavissa keskittymissä on kuitenkin havaittavissa pientä kantaväestön tulomuuttaneisuuden vähenemistä ja lähtömuuttaneisuuden hienoista lisääntymistä etenkin 2000-luvun alkupuoliskolla. Tämä on kääntänyt kantaväestön muuttaneisuuden aluetyppeissä tappiolliseksi. Maahanmuuttajien asumiskeskittymissä kehityksessä on ollut kyse suhteellisen tasaisesta, mutta pysyvästä, kantaväestön muuttotappiosta, lähtömuuton enemmyydestä tulomuuttoon nähden.

E erityisen kiinnostavaa kuvan 6 tuloksissa on havainto vieraskielisten asukkaiden ja kantaväestön muuttoalttiuksien eroista. Vieraskielisten lähtömuuttaneisuus (keskimäärin 18–19 %) on ollut molemmissa aluetyppeissä selvästi kantaväestön lähtömuuttoa korkeampaa. Kantaväestö ei siis ole vieraskielisiä asukkaita alttiimpi muuttamaan maa-

Kuvat 6. Kantaväestön (kv) ja vieraskielisten (vk) asukkaiden seudun sisäinen muuttaneisuus 1.1.2000–31.12.2008: a) maahanmuuttajien asumiskeskittymissä (aluetyyppi 1); b) orastavissa keskittymissä (aluetyyppi 2) (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Maahanmuuttajien asumiskeskittymistä tai orastavista keskittymistä selvästi muuttoliikkeen tappiollisuudesta huolimatta. Ero on sen sijaan selkeä tulomuuttaneisuudessa. Kantaväestön tulomuuttaneisuus jää molemmissa aluetyypeissä selvästi vieraskielisten tulomuuttaneisuutta (19–20 %) alhaisemmaksi. Kantaväestö näyttää siten välttelevän maahanmuuttajien asumiskeskittymiä ja orastavia keskittymiä uutta asuinalueita etsiessään. Vieraskielisille asukkaille molemmat aluetyypit näyttävät sen sijaan tarjoavan houkuttelevan vaihtoehdon uutta asuntoa etsittäessä – tai ainakin vaihtoehdon, josta ei voida samassa määrin kieltäytyä.

Pääkaupunkiseudun kaupunginosien etnisen eriytymisen dynamiikka näyttää siten tulosten perusteella kytkeytyvän ennen kaikkea asuinalueiden eriaistaiseen kykyyn houkuttaa uutta asuntoa etsiviä asukkaita – erityisesti kantaväestöä – ja pitää kiinni asunnonvaihtoa harkitsevista vanhoista asukkaista. Tässä kilpailussa maahanmuuttajien asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet ovat pärjänneet muita asuinalueita heikommin.

Johtopäätökset

Tutkimuksen tulokset osoittavat kaupunginosien etnisen eriytymisen olevan dynaaminen, koko kaupunkiseutua koskettava kehitysprosessi. Muuttoliikkeen alueelliset rakenteet kytkevät yksittäisten asuinalueiden kehityksen toisiinsa. Maahanmuut-

tajien asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet ovat pääkaupunkiseudulla menettäneet kantaväestöä muuttotappiona seudun muille asuinalueille. Samanaikaisesti ne ovat saaneet muuttovoittoa maahanmuuttajista, erityisesti suoraan ulkomailta ja muualta Suomesta, mutta osin myös seudun sisältä. Tämä osoittaa kantaväestön ja maahanmuuttajien suunnistavan seudulla eri tavoin. Selkeimmillään muuttoliikkeen valikoivuus – tulo- ja lähtömuuton alueellinen epäsuhta – näkyy kantaväestön muuttopäätöksissä.

Tulosten mukaan kantaväestön muutto osoittaa merkkejä lähtömuuton korostuneisuudesta maahanmuuttajien asumiskeskittymiksi muodostuneilla alueilla, mutta ennen kaikkea näiden alueiden välttämistä muuttopäätöksissä (vrt. kuva 1 vaiheet 4a ja 4b). Asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet eivät syystä tai toisesta houkuttele riittävästi uusia kantaväestöön kuuluvia asukkaita pois muuttaneiden tilalle. Kantaväestö ei kuitenkaan muuta alueilta pois maahanmuuttajia useammin, kun muuttaneisuutta tarkastellaan muuttoaalttiuden perusteella. Ero näyttää olevan erityisesti siinä, miten muuton kohdealue valitaan. Maahanmuuttajien muuttoliikkeessä on havaittavissa jonkinasteista hakeutumista kohti asumiskeskittymiä, mutta muuttovirtojen alueellisessa suuntautumisessa on selvästi kantaväestöä enemmän vuosittaista vaihtelua. Tärkein maahanmuuttajien väestönkasvua tuottanut tekijä on suoraan ulkomailta tullut maahanmuutto.

Tulokset osoittavat muuttoliikkeen rakenteiden tuottaneen ja vahvistaneen pääkaupunkiseudun kaupunginosien etnistä eriytymistä kansainvälisestä kehityksestä tuttuun tapaan. Kansainvälisesti vertaillen asuinalueiden väliset erot ovat pääkaupunkiseudulla kuitenkin edelleen suhteellisen mallillisia ja kaupunginosien etninen eriytyminen vielä alkuvaiheissa. Maahanmuuttajavaltaisia asuinalueita ei pääkaupunkiseudulle ole toistaiseksi syntynyt. Erot kaupunginosien välillä ovat kuitenkin voimistuneet suhteellisen nopeasti 2000-luvulla. Muuttoliikkeen ja luonnollisen väestönkasvun alueellisten erojen seurauksena vieraskielisten osuus on noussut maahanmuuttajien asumiskeskittymiksi muodostuneilla alueilla vajaassa kymmenessä vuodessa keskimäärin 11 prosenttiyksiköllä. Nopeimmillaan kasvu on ollut yli 15 prosenttiyksikköä eli yli kolminkertaisesti seudun keskitasoon nähden. Samanlaisesti suuressa osassa kaupunkiseutua vieraskielisten osuus jää edelleen hyvin alhaiseksi.

Tulosten perusteella alueellisten erojen kasvu ei eriytymiskehityksen alkuvaiheissa välttämättä edellytä tutkimuskirjallisuudessa kuvattua kantaväestön lähtömuuton nopeaa kiihtymistä tai maahanmuuttajataustaisten tulomuuton äkillistä voimistumista yksittäisissä kaupunginosissa. Kehityksen etenemiseksi riittää, että kantaväestön lähtömuutto ylittää systemaattisesti tulomuuton määrän maahanmuuttajien asumiskeskittymiksi muodostuvilla alueilla, ja että maahanmuuttajien muutto alueille säilyy vilkkaana. Jos muutoksen tahti ja muuttovirtojen kohdentuminen säilyvät pääkaupunkiseudulla myös jatkossa samankaltaisina kuin vuosina 2000–2009, nousee vieraskielisten osuus osalla seudun asuinalueista kymmenen vuoden päästä yli 40 prosentin. Mikäli muuttovirtojen rakenne sen sijaan muuttuu ja eriytyminen jostain syystä kiihtyy, voi pääkaupunkiseudulle muodostua maahanmuuttajavaltaisia asuinalueita lähitulevaisuudessa.

Kaupunginosien etnisen eriytymisen tulevan kehityssuunnan kannalta olennaista onkin, miten kantaväestön ja maahanmuuttajien muuttoliike seudulla jatkossa suuntautuu, ja mikä muuttoa motivoi. Muuttavatko kantaväestö ja maahanmuuttajat seudulla eri tavoin pelkästään taloudellisten resurssien eroista johtuen? Viestiikö muuttoliikkeen erilainen kohdentuminen kantaväestön pyrkimyksestä välttää maahanmuuttajataustaisia naapureita? Vai on-

ko muuton suuntautumisessa kyse kokonaan jostain muusta syystä? Jatkotutkimukset muuttopäätöksiin vaikuttavista syistä ovat eriytyisdynamiikan ymmärtämisen näkökulmasta tarpeen. Muuttoliikkeen alueellisten rakenteiden lisäksi kaupunginosien etniseen eriytymiseen vaikuttavat myös maahanmuuton rakenteiden kehitys sekä maahanmuuttajien työ- ja asumisurien eteneminen. Näiden lisäksi erilaisten julkisten ja yksityisten toimijoiden ohjaava vaikutus heijastuu asuinalueiden kehitykseen muun muassa asunto- ja kaavoituspolitiikan, kaupunkien vuokra-asuntojen jakokäytäntöjen, sosiaalipolitiikan muutosten, lähipalvelujen, kuten koulujen ja päiväkotien, kehittämisen, sekä uusien asuinalueiden rakentamisen kautta.

Lähteet

- Aalbers, Manuel, B. (2007): What types of neighbourhoods are redlined? *Journal of Housing and the Built Environment* 22: 2, s. 177–198.
- Andersson, Roger (1998): Socio-spatial dynamics: ethnic divisions of mobility and housing in post-Palme Sweden. *Urban Studies* 35: 3, s. 397–428.
- Andersson, Roger & Bråmås, Åsa (2004): Selective migration in Swedish distressed neighbourhoods: can area-based urban policies counteract segregation processes? *Housing Studies* 19: 4, s. 517–539.
- Bobo, Lawrence & Zubrinsky, Camille, L. (1996): Attitudes on residential integration: perceived status differences, mere in-group preference, or racial prejudice? *Social Forces* 74: 3, s. 883–909.
- Bolt, Gideon & van Kempen, Ronald (2002): Moving up or moving down? Housing careers of Turks and Moroccans in Utrecht, the Netherlands. *Housing Studies* 17: 3, s. 401–422.
- Bolt, Gideon, van Kempen, Ronald & van Ham, Maarten (2008): Minority ethnic groups in the Dutch housing market: spatial segregation, relocation dynamics and housing policy. *Urban Studies* 45: 7, s. 1359–1384.
- Bråmås, Åsa (2006): ‘White flight’? The production and reproduction of immigrant concentration areas in Swedish cities, 1990–2000. *Urban Studies* 43, s. 1127–46.

- Bråmås, Åsa & Andersson, Roger (2005): Who leaves Sweden's large housing estates? Teoksessa: van Kempen, Ronald, Dekker, Karien, Hall, Stephen & Tosics, Iván (toim.): Restructuring large housing estates in Europe. The Policy Press, Bristol, s. 169–192.
- Clark, William, A. V. (1991): Residential preferences and neighborhood racial segregation: a test of the Schelling segregation model. *Demography* 28: 1, s. 1–19.
- Crowder, Kyle (2000): The racial context of white mobility: an individual-level assesment of the white flight hypothesis. *Social Science Research* 29: 2, s. 223–257.
- Crowder, Kyle, Hall, Mathew & Tolnay Stewart, E. (2011): Neighbrouhood immigration and native out-migration. *American Sociological Review* 76: 1, s. 25–47.
- Dhalmann, Hanna (2011): Maahanmuuttajien alueellinen keskittyminen ja etnis-kulttuurinen tulkinta – tarkastelussa somalit ja venäläiset. *Sirtolaisuus-Migration* 5/2011, s. 13–26.
- Ellen, Ingrid, G. (2000): Race-based neighbourhood projection: a proposed framework for understanding new data on racial integration. *Urban Studies* 37: 9, s. 1513–1533.
- Farley, Reynolds, Steeh, Charlotte, Krysan, Maria, Jackson, Tara & Reeves, Keith (1994): Stereotypes and segregation: Neighborhoods in the Detroit area. *American Journal of Sociology* 100: 3, s. 750–780.
- Fong, Eric & Wilkes, Rima (1999): The spatial assimilation model reexamined: An assesment by Canadian data. *International Migration Review* 33: 3, s. 594–620.
- Freeman, Lance (2002): Does spatial assimilation work for black immigrants in the US? *Urban Studies* 39: 11, s. 1983–2003.
- Galster, George (1990): White flight from racially integrated neighbourhoods in the 1970s: the Cleveland experience. *Urban Studies* 27: 3, s. 385–399.
- Galster, George & Godfrey, Erin (2005): By words and deeds. Racial steering of the real estate agents in the U.S. in 2000. *Journal of the American Planning Association* 71: 3, s. 251–268.
- Harris, David, R. (2001): Why are whites and blacks averse to black neighbors? *Social Science Research* 30: 1, s. 100–116.
- Ihlanfeldt, Keith, R. & Scafidi, Benjamin (2004): Whites' neighbourhood racial preferences and neighbourhood racial composition in the United States: evidence from a multi-city study of urban inequality. *Housing Studies* 19: 3, s. 325–359.
- Kauppinen, Timo, M. (2000): Julkisen asuntosektorin rooli etnisten vähemmistöjen sijoittumisessa. *Yhteiskuntasuunnittelu* 38: 4, s. 8–21.
- Kauppinen, Timo, M. (2002): The beginning of immigrant settlement in the Helsinki metropolitan area and the role of social housing. *Journal of Housing and the Built Environment* 17: 2, s. 173–97.
- Krysan, Maria (2002): Whites who say they'd flee: who are they, and why would they leave? *Demography* 39: 4, s. 675–696.
- Krysan, Maria & Farley, Reynolds (2002): The residential preferences of blacks: do they explain persistent segregation? *Social Forces* 80: 3, s. 937–980.
- Logan, John, R. & Alba, Richard, D. (1993): Location-al returns to human capital: Minority access to suburban community resources. *Demography* 30: 2, s. 243–268.
- Magnusson Turner, Lena & Wessel, Terje (2012; hyväksytty julkaistavaksi): Upwards, outwards and westwards: Relocation of ethnic minority groups in the Oslo region. *Geografiska Annaler B.*
- Massey, Douglas. (1985): Ethnic residential segregation: a theoretical synthesis and empirical review. *Sociology and Social Research*, 69: 3, s. 315–350.
- Massey, Douglas, S. & Denton, Nancy, A. (1993): American apartheid. Segregation and the making of the underclass. Harvard University Press, Cambridge.
- Massey, Douglas, S. & Mullan, Brendan, P. (1984): Processes of Hispanic and black spatial assimilation. *The American Journal of Sociology* 89: 4, s. 836–873.
- Molina, Irene (1997): Stadens rasifiering. Etnisk bodesegregation i folkhemmet. *Geografiska regionstudier* 32, Uppsala universitet, Uppsala.
- Murdie, Robert, A. & Borgegård, Lars-Erik (1998): Immigration, spatial segregation and housing segmentation of immigrants in Metropolitan Stockholm, 1960–95. *Urban Studies* 35: 10, s. 1869–1888.

- Musterd, Sako & de Vos, Sjoerd (2007): Residential dynamics in ethnic concentrations. *Housing Studies* 22: 3, s. 333–353.
- Phillips, Deborah (2006): Parallel lives? Challenging discourses of British Muslim self-segregation. *Environment and Planning D: Society and Space*, 24: 1, s. 25–40.
- Quillian, Lincoln (2002): Why is black-white residential segregation so persistent?: Evidence on three theories from migration data. *Social Science Research* 31: 2, s. 197–229.
- Salminen, Kimmo (2012): Turun maahanmuuton kuva. Tutkimuskatsauksia 5/2012. Turun kaupunki, Kaupunkitutkimus- ja tietoyksikkö. http://www.migrationinstitute.fi/pdf/22864_Tutkimuskatsauksia_52012.pdf
- Sarre, Philip., Phillips, Deborah & Skellington, Richard (1989): Ethnic minority housing: explanations and policies. *Research in ethnic relations series*. Avebury, Aldershot.
- Schelling, Thomas, C. (1969). Models of segregation. *The American Economic Review* 59: 2, s. 488–493.
- Skifter Andersen, Hans (2003): Urban sores. On the interaction between segregation, urban decay and deprived neighbourhoods. Ashgate, Cornwall.
- Tomlins, Richard, Johnson, Mark, R.D. & Owen, D. (2002): The resource of ethnicity in the housing careers and preferences of the Vietnamese communities in London. *Housing Studies* 17: 3, s. 505–519.
- van Ham, Maarten & Feijten, Peteke (2008) : Who wants to leave the neighbourhood? The effect of being different from the neighbourhood population on wishes to move. *Environment and Planning A* 40: 5, s. 1151–1170.
- van Kempen, Ronald & Özüekren, Sule, A. (1998): Ethnic segregation in cities: New forms and explanations in a dynamic world. *Urban Studies* 35: 10, s. 1631–1656.
- Vilkama, Katja (2010): Kaupungin laidalla. Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten alueellinen eriytyminen Helsingissä. *Terra* 122: 4, s. 183–200.
- Vilkama, Katja (2011): Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla. *Tutkimuksia 2011: 2*. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.
- Virtanen, Hanna (2008): Somali- ja venäläistäustaisten asumistoiveet ja -valinnat pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 2008: 6, s. 640–651.
- Woldoff, Rachael, A. (2011). White flight/black flight. The dynamics of racial change in an American neighborhood. Cornell University Press, Ithaca.
- Özüekren, Sule, A. (2003): Ethnic concentration at the neighbourhood block level: Turks in a Greater Stockholm suburb (1989 and 1999). *Housing, Theory and Society* 20: 4, s. 172–182.
- Özüekren, Sule, A. & van Kempen, Ronald (2003): Special issue editors' introduction: Dynamics and diversity: housing careers and segregation of minority ethnic groups. *Housing, Theory and Society* 20: 4, s. 162–171.

Vierastyöläisistä expatriaatteihin. Sveitsin ulkomaalaispolitiikan tausta ja nykyisyys

Krister Björklund

Kun Sveitsin väkiluku nousi kahdeksaan miljoonaan kesällä 2012, tämä kiihdytti julkista keskustelua maahanmuuton nopeasta kasvusta. Sveitsi on ollut maahanmuuttomaa jo 1900-luvun alussa, ja ulkomaalaisten määrä on vaihdellut suuresti eri aikakausina. Ulkomaalaisten osuus väestöstä on Euroopan kolmanneksi korkein, 23,1 prosenttia vuonna 2010. Vain Luxemburgissa ja Lichtensteinissa osuus on suurempi. Ulkomaisen työvoiman osuus oli samana vuonna 27,2 prosenttia. Kaikki heistä eivät asu pysyvästi Sveitsissä. Vierastyövoiman määrä oli 231 900 henkeä (Statistik Schweiz 2012). Vaikka Sveitsi on riippuvainen maahanmuuttajista ja ulkomaisesta työvoimasta, suhtautuminen heihin ei ole ollut ongelmattomaa vapaamielisestä perinteestä huolimatta. Ksenofobiaa, rasismia ja syrjintää esiintyy Sveitsissä kuten muuallakin.

Sveitsi on monessa mielessä omanlaisensa maa, jonka maahanmuuttopolitiikka on vaihdellut suuresti, tempoillen avoimuuden ja rajoittamisen ääripäissä. Sveitsi on tapauksena on mielenkiintoinen, koska maahanmuuttajien määrä ja rakenne on muuttunut paljon 1990-luvulta alkaen. Maa vetää puoleensa juuri sellaisia osajia, joita muutkin Euroopan maat haluaisivat. Miksi siis ulkomaalaisvastaisuus on ollut 2000-luvulla niin voimakasta Sveitsissä, että maahanmuutosta on pitänyt järjestää useampi kansanäänestys? Miten maahanmuuttopolitiikka on mukautunut eri intressien puristuksessa ja mitä seurauksia tästä on ollut muuttajille ja kantaväestölle? Tässä artikkelissa pohditaan näitä kysymyksiä. Sveitsin pakolaispolitiikka on jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

Historiakatsaus

Sveitsin nykyinen maahanmuuttopolitiikka perustuu sotia edeltävään lainsäädäntöön. Ennen ensimmäistä maailmansotaa Sveitsi ei rajoittanut maahanmuuttoa, kuten eivät muutkaan Euroopan maat. Kantonit ja kunnat päättivät itsenäisesti tulijoiden asettumisesta alueelleen. Vuonna 1910 ulkomaalaisten osuus väestöstä oli noussut 14,7 prosenttiin, mikä koettiin jo uhkana. Heidät yritettiin "sveitsiläistää" kaikin tavoin, etteivät he jäisi vieraaksi kansanosaksi (Wottreng 2000; Mahlstein 2007).

Ensimmäisen maailmansodan syttymisen jälkeen maahanmuuttoa ryhdyttiin rajoittamaan, ja Sveitsin passi otettiin ensimmäisen kerran käyttöön vuonna 1915. Kaksi vuotta myöhemmin säädettiin viisumipakko. Maahanmuuton päätösvalta siirrettiin vuonna 1925 kansanäänestyksen siunauksella kantoneilta liittovaltiotasolle. Taustalla oli huoli ulkomaalaistulvasta, "Überfremdung", mutta myös bolsevismin pelko. Tämän pohjalta laadittiin vuonna 1931 laki maahanmuutosta ja asettumisesta Sveitsiin, joka pääosiltaan oli voimassa vuoteen 2008 asti. Assimiloinnin sijasta ulkomaalaiset pyrittiin pitämään maan rajojen ulkopuolella. Ulkomaalaisten määrä vähenikin rajusti. Vuonna 1940 heidän osuutensa enää viisi prosenttia väestöstä (Wottreng 2000).

Toisen maailmansodan jälkeen Sveitsi tarvitsi työvoimaa. Sveitsi oli säästynyt sodan tuhoilta ja Euroopan jälleenrakennus tarjosi valtavat markkinat. Maahanmuuttolaki antoi kantoneille mahdollisuuden myöntää ulkomaalaisille tilapäisiä työluvia yhdeksäksi kuukaudeksi, ja vuonna 1946 hallitus määräsi joka kantonille vuosittaiset maahanmuuttokiintiöt. Sveitsi tarvitsi halpaa vierastyövoimaa, ja Italia oli rajanaapurina perinteinen rekrytointimaa. Vuonna 1948 Italian kanssa solmittiin sopimus työ-

Kirjoittaja Krister Björklund toimii tutkijana Siirtolaisuusinstituutissa.

voiman liikkuvuudesta, joka kiihdytti italialaisten maahanmuuttoa (Wottreng 2000).

Maahanmuuttajia pidettiin lähinnä suhdanteiden tasoittajina, ja heidän oikeutensa oli tiukasti rajattu. Maahan tullessaan he joutuivat allekirjoittamaan määräaikaisen työsopimuksen, eikä työpaikka saanut vaihtaa. Lakkoileminen oli kiellettyä. Aikaa myöten tiukkoja määräyksiä höllennettiin työntantajien painostuksesta, ja useampi yhdeksän kuukauden oleskelulupa oikeutti vakinaiseen työlupaan. Perheen sai tuoda Sveitsiin kolmen vuoden oleskelun jälkeen. Sveitsissä asuvan ulkomaalaisperäisen väestön määrä nousikin ripeästi. Vuonna 1968 ulkomaalaisia oli jo 16 prosenttia väestöstä (Wottreng 2000; Mahlstein 2007; Tanner 2003).

Sveitsissä huolestuttiin yhä enemmän ”kansainvaelluksesta” ja ulkomaalaisvihamielisyyttä alkoi esiintyä. Vaadittiin toimia maahanmuuton hillitsemiseksi. Vuonna 1963 hallitus pyrki hillitsemään maahanmuuttoa asettamalla ammattialakohtaisen määrällisen ulkomaalaiskaton, joka vuosittain sopeutettaisiin taloudelliseen tilanteeseen. Tämä ei merkittävästi hillinnyt maahanmuuttoa lukusten poikkeusten takia. Laki oli voimassa aina vuoteen 1986, jolloin se korvattiin uudella asetuksella ulkomaalaisten määrän rajoittamiseksi (Wottreng 2000, Tanner 2003).

Vuonna 1965 tehtiin ensimmäinen kansalaisaloite maahanmuuton hillitsemiseksi. Aloitteentekijät vaativat kymmenen prosentin kattoa ulkomaalaisväestön osuudelle. Aloite kuitenkin vedettiin takaisin, kun hallitus lupautui seuraamaan tällaista linjaa suhdanteita tasoittavin toimenpitein. Seuraava kansalaisaloite tehtiin 1969, jossa taas vaadittiin ulkomaalaisten väestön rajoittamista kymmeneen prosenttiin kokonaisväestöstä, mutta tällä kertaa joka kantonissa. Tämä olisi koko maan osalta merkinnyt ulkomaalaisväestön 44 prosentin vähentämistä. Maahanmuuton vastustajat hävisivät täpärästi vuonna 1970 toimeenpannun kansanäänestyksen. Koska peräti 46 prosenttia äänestäjistä puolsi aloitetta, hallitus teki kompromissin, ja rajoitti vuositista maahanmuuttoa siten, että ulkomaalaisten määrä Sveitsissä pysyi vakiona. Tämä ns. ”*Globalplafonierung*” -politiikka asetti kattoja sekä toimialakohtaisesti että eri oleskelulupakategorioille (Tanner 2003). Uusi kansalaisaloite maahanmuuton rajoittamiseksi oli pian valmisteilla, mutta öljy-

kriisi ja sitä seuraava talouskriisi 1970-luvun puolivälissä aiheuttivat suuren italialaisen paluumuuttoaallon, joka vei aloitteelta pohjan (Wottreng 2000).

Sveitsiläiset johtuivat hyväksymään tosiasian, että maahan oli pysyvästi asettunut ulkomaalaisväestö, jota ilman ei tultu enää toimeen. Italialaisten lisäksi Sveitsiin oli asettunut muidenkin maiden kansalaisia. 1980- ja 1990-luvuilla muuttajia oli virrannut maahan erityisesti Portugalista ja entisen Jugoslavian alueelta. Maahanmuuttajaväestön rakenne oli myös muuttunut: Sveitsissä asuvien ulkomaalaisten joukossa oli yhä enemmän sellaisia, jotka eivät olleet työmarkkinoiden käytettävissä, kuten muuttajien perheenjäseniä ja eläköityneitä.

Maahanmuuttajat piti assimiloida, ja kantaväestön muukalaisvihamieliset asenteet kitkeä. Pallattiin tavallaan sotia edeltäneeseen maahanmuuttajapolitiikkaan. Yleinen ilmapiiri oli kuitenkin maahanmuuttovastainen, ja rakenteellisia esteitä oli paljon. Esimerkiksi vuonna 1983 säädettiin laki, joka rajoitti ulkomaalaisten oikeutta omistaa maata Sveitsissä. Kansalaisuuden saaminen oli kiven takana; sitä sai anoa vasta 12 vuoden maassa asumisen jälkeen ja piti läpäistä koe joka ei ollut aivan helppo. Siten 1980-luvulla alle prosentille ulkomaalaisista myönnettiin Sveitsin passi (Wottreng 2000; Tanner 2003).

Maahanmuuttovastaiset asenteet voimistuivat 1990-luvulle tultaessa, koska Sveitsiin tuli yhä enemmän pakolaisia. Sveitsi suhtautui torjuvasti heihin, koska maa ei halunnut profiloitua maahanmuuttajaystävällisenä. Sveitsin piti löytää paikkansa eurooppalaisessa integraatiossa, ja rajojen avautuminen toisi mieluisampia maahanmuuttajia Länsi-Euroopasta eikä pakolaisia ja laittomia maahanmuuttajia Itä-Euroopasta.

Maahanmuuton murroskausi

Sveitsin maahanmuuttoviranomaiset tekivät vuonna 1991 ehdotuksen uudeksi maahanmuuttopolitiikaksi. Keskeisinä tavoitteina oli liittää Sveitsi eurooppalaiseen ympäristöön. Sveitsin tuli asteittain avata rajojaan ja mahdollistaa vapaa liikkuvuus EU- ja EFTA maiden ja Sveitsin välillä. Toinen tärkeä tavoite oli rajoittaa kansainvälistä muuttoliikettä etelästä pohjoiseen ja idästä länteen. Keinoksi esitet-

Kuva 1. “Emme voi ottaa muita kuin tanssijoita ja urheilijoita” (Wottreng 2000, 187).

tiin kolmen kehän malli “Modell der drei Kreise”. Se asetti selvät prioriteetit eri maiden kansalaisten maahanmuutolle: sisäkehään kuuluivat EU:n ja EFTA:n kansalaiset, joilta tuli poistaa kaikki ulkomaalaispoliittiset ja työmarkkinaesteet. Keski-kehään kuuluivat “muut perinteiset rekrytointialueet”, joiden suhteen maahanmuuttoa voi helpottaa, kuten Yhdysvallat, Kanada ja Australia. Ulkokehään kuuluivat kaikki muut maat. Näihin sovellettaisiin vuoden 1973 rajoittavaa politiikkaa.

Tällä mallilla ei ollut selvää lainsäädännöllistä perustaa, ja esimerkiksi entinen Jugoslavia siirrettiin ulkokehään, vaikka se oli ollut perinteinen rekrytointialue. Maahanmuuttajia ei kuitenkaan virrannut ensimmäisen kehän maista, vaan suurin osa maahan pyrkijöistä oli edelleen kouluttamatonta työvoimaa, pakolaisia ja laittomia muuttajia suurelta osin Itä-Euroopasta. Lisäksi rakennelma perustui syrjintään. Oletettiin, että muuttajat varakkaista maista integroituisivat paremmin kuin köyhistä maista tulevat. Varsinkin uloin kehä oli määritelty etnisin ja kulttuurisin perustein. Vuonna 1996 liittovaltion rasisminvastainen komissio tuomitsi mallin luonteeltaan rasistisena, kuten myös YK:n rasisminvastainen komitea kaksi vuotta myöhemmin (Mahlstein 2007).

Kritiikin seurauksena toinen ja kolmas kehä yhdistettiin yhdeksi kategoriaksi vuonna 1998. Ensimmäiseen kategoriaan kuuluivat EU- ja EFTA-maiden

kansalaiset, kuten ennenkin, ja toiseen kaikki muut. Poikkeuksina mainittiin asiantuntijat, erityissopimuksella kehitysprojektien puitteissa työskentelevät sekä taiteilijat, esiintyjät ja kabaree-tanssijat, jotka saisivat oleskella enintään kolme kuukautta Sveitsissä.

Sveitsiläiset olivat kansanäänestyksessä 1992 torjuneet EU-jäsenyyden. Vuoden 2000 kansanäänestyksessä hyväksyttiin sopimuspaketti EU:n kanssa, johon tärkeänä osana sisältyi maahanmuuttorajoitusten poistaminen EU-kansalaisilta. Sveitsi sai 12 vuoden siirtymäajan, ja sopimus astui voimaan vuonna 2002. Sopimus kattaa oikeuden tulla maahan, asua, työskennellä, toimia itsenäisenä ammatinharjoittajana, ja opiskella siellä sekä oikeuden sosiaaliturvaan. Vuonna 2005 sopimus laajennettiin koskemaan edellisvuonna liittyneitä uusia EU-jäsenmaita, ja vuonna

2009 sen piiriin tulivat Romania ja Bulgaria. Uusien maiden osalta Sveitsi sovelsi eri siirtymäaika: vuonna 2004 liittyneistä Kypros ja Malta saivat heti saman liikkumavapauden kuin vanhat EU-maat, mutta Itä-Euroopan maille säädettiin siirtymäaika vuoteen 2011 sekä Romanian ja Bulgarialle vuoteen 2016.

Sveitsi teki EU:n kanssa sopimuksen osallistumisesta Schengenalueeseen vuonna 2008. Samana vuonna astui voimaan uusi ulkomaalaislaki korvaamaan vanhentuneet säädökset. Koska EU- ja EFTA-maiden kansalaisten maahanmuutto oli jo tehtyjen sopimusten piirissä, keskeisimmät säädökset kohdistuivat kolmansien maiden kansalaisiin. Johdettavassa asemassa ovat, asiantuntijat, investoijat, yrittäjät jotka luovat uusia työpaikkoja, tieteenkijät, kulttuurihenkilöt ja urheilijat sekä erikoisalojen työntekijät saivat mahdollisuuden oleskelulupaun. Hallitukselle jäi kuitenkin mahdollisuus rajoittaa lyhytaikaisten työlupien määrä toimialoittain, ja asettaa kattorajoituksia kanton- ja valtiotasolla. Sveitsin ja EU:n kansalaisille taattiin etuoikeus työmarkkinoilla. Lailla pyritään myös maahanmuuttajien hyvään sopeutumiseen sveitsiläiseen yhteiskuntaan. Kun kolmen kehän mallissa maahantulorajoitusten takana oli sopeutumiskyky perustuen kulttuurisiin ja etnisiin eroihin, niin uudessa laissa se oli sopeutumispotentiaali perustuen henkilökohtaisiin meriitteihin (Mahlstein 2007).

2000-luku: ulkomaalaisista expatriaatteihin

Maahanmuuttopolitiikka on ollut jatkuvaa tasa-painoilua ulkomaalaisvastaisuuden ja omalla painollaan jatkuvan maahanmuuton välillä. Tämän seurauksena kansallismielinen ja maahanmuuttovastainen Sveitsin kansanpuolue (SVP) on nostanut kannatustaan. Parlamenttivaalissa lokakuussa 2003 SVP nousi 27 prosentin kannatusluvulla maan suurimmaksi puolueeksi, ja on sen jälkeen pitänyt asemansa. Puolue on pannut alulle kansanäänestystä, joista minareettien rakentamiskielto vuonna 2009 ja rikollisten ulkomaalaisten maastakarkotus vuonna 2010 ovat saaneet enemmistön tuen. Maahanmuuton rajoittamiseen tähtäävä aloite *“Gegen Masseneinwanderung”* keräsi vuonna 2012 tarvittavan määrän ääniä kansanäänestystä varten. Tämä aloite on ristiriidassa Sveitsin EU:n kanssa solmimien vapaan liikkuvuuden sopimusten kanssa, ja tulee aiheuttamaan vakavan kriisin, mikäli se kansanäänestyksessä hyväksytään. SVP:n suunnitelmassa on myös aloite turvapaikanhakijoiden eristämiseksi ulkomaailmalta turvapaikkapäätöstä odottaessa (TA 1.10.2012).

Uusi maahanmuuttovastainen aloite tuli hie-man yllättävältä taholta. Sveitsiläinen ympäristöorganisaatio Ecopop jätti 2.11.2012 kansanäänestysaloitteen väestönkasvun rajoittamiseksi 0,2 prosenttiin maahanmuuton osalta vuosittain ympäristösyistä (*“Stopp der Überbevölkerung”*). Tämän lisäksi aloitteessa vaaditaan, että kymmenen prosenttia Sveitsin kehitysavusta käytetään perhesuunnittelun edistämiseen. Taustalla on, että Sveitsi on suhteellisen pieni maa. Asukkaita on kahdeksan miljoonaa ja väestötiheys on 197 asukasta neliökilometriä kohden. Suuri osa maasta on kuitenkin asuttavaksi kelpaamatonta, kaksi kolmasosaa väestöstä asuu Jura-vuoriston ja Alppien rajaamalla alueella. Väestötiheys on siellä 426 asukasta neliökilometriä kohden, mikä tarkoittaa, että Sveitsi on Euroopan tiheimmin asuttuja maita (Suomen tiheimmin asuttu maakunta on Uusimaa, jossa on 170 asukasta/km²). Kun Sveitsin väkiluku nousi kahdeksaan miljoonaan kesällä 2012, tämä kiihdytti julkista keskustelua maahanmuuton nopeasta kasvusta: miten suuren väestönkasvun maa sietää, kun asuttopula suurimmissa kaupungeissa on huutava, junat täpösen täynnä, ja yhä enemmän maanviljelys-

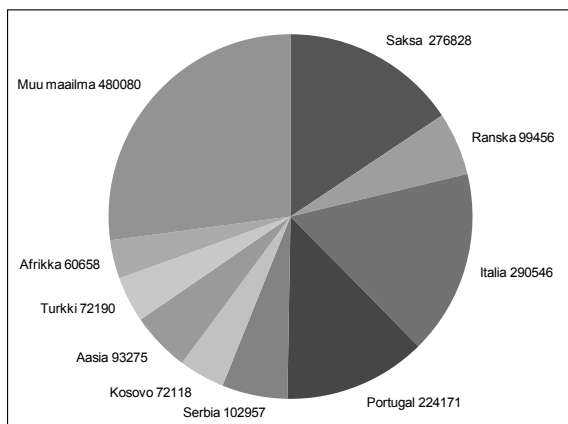
maata ja metsää siirtyy rakentamiskäyttöön? (Avenir Suisse 2012).

Kuvaava esimerkki on Neue Zürcher Zeitungin artikkeli 16.10.2011, joka kertoi suunnitelmista raivata 43 hehtaaria metsää Bernin kaupungin pohjoispuolella ja rakentaa sinne 8 000 asukkaan lähiö. Koska rakentamiseen soveltuvat alueet ovat vähissä, rakentajien katseet ovat suuntautuneet metsiin. Sveitsin metsät ovat tarkan suojelun alla, ja pelättiin, että Bernistä ammuttaisiin lähtölaukaus muidenkin kaupunkien lähimetsien raivaamisesta rakentamisen tieltä. Vaikka artikkelissa ei mainittu maahanmuuttoa syynä rakentamistarpeeseen, samalla sivulla komeli SVP:n mainos *“Masseneinwanderung stoppen”* (joukkomaahanmuutto pysäytettävä).

Tätä aloitetta on arvosteltu muukalaisvastaisena, ja ympäristöjärjestö on aloitteellaan saanut epätoivottuja ystäviä oikeistosta, mutta myös vihreiden ja vasemmiston joukossa esiintyy maahanmuuttovastaisuutta. Aloitetta on kritisoitu paitsi piilorasismista, myös siitä, että se toteutuessaan voi olla ristiriidassa Sveitsin tekemien kansainvälisten sopimusten kanssa (Ecopop.ch; Europaportalen.se).

Vuoden 2011 lopulla Sveitsissä asui 1 720 393 ulkomaan kansalaista. Kasvua edellisvuodesta oli kolme prosenttia. Suurinta maahanmuuton kasvu oli uusista EU-maista (Viro, Liettua, Latvia, Puola, Slovakia, Slovenia, Tsekki, Unkari, Bulgaria ja Romania). Toukokuussa 2012 Sveitsin hallitus päätti ottaa käyttöön EU-sopimuksen ns. venttiilisäädöksen (*“Ventilklausel”*), ja rajoittaa näistä maista tulijoiden määrää. Sopimuksessa sanotaan, että Sveitsi voi rajoittaa maahanmuuttoa em. maista, jos keskimääräinen kasvu ylittää 10 prosenttia kolmen edellisen vuoden aikana. Tämä oli moninkertaisesti ylittynyt. Käytännössä tämä tarkoitti enintään 2 179 oleskelulupaa seuraavan 12 kuukauden aikana, kun vastaava luku oli ollut n. 6 000 edellisellä kaudella. (Bundesamt für Migration, Rundschreiben 23.4.2012).

EU on terävästi arvostellut tätä päätöstä, koska se on eri maiden EU-kansalaisille epäoikeudenmukainen. Sveitsin parlamentissa toimenpide on kuitenkin nauttinut laajaa tukea. Käytännössä tällä rajoitustoimella tuskin on suurta merkitystä, koska se vähentää maahanmuuttajien määrää kyseisistä maista vain 4 000:lla, joka on kuusi prosenttia kaikista EU-maahanmuuttajista, ja se on kierrettävissä lyhytaikaisilla oleskeluluvilla. Työnantajat saat-

Kuva 2. Ulkomaalaiset Sveitsissä kansalaisuuden mukaan vuonna 2011 (Bundesamt für Migration 2012).

tavat myös paikata mahdollisen rekrytointivajeen espanjalaisilla tai kreikkalaisilla maahanmuuttajilla (NZZ 18.4.2012).

Miltei kaksi kolmasosaa Sveitsin maahanmuuttajista tulee EU- ja EFTA-maista. Euroopan ulkopuolelta tulevien maahanmuuttajien osuus kaikista on vain noin 15 prosenttia. Italialaiset ovat Sveitsin suurin ulkomaalaisryhmä, ja saksalaisia on lähes yhtä paljon. Kolmanneksi suurimman ryhmän muodostavat portugalilaiset (Kuva 2). Maahanmuuttopolitiikassa pitäisi siis siirtää painopiste vuonna 1991 hahmoteltuun ensimmäiseen kehään, jonka piiristä silloin toivottiin maahanmuuttajia. Onko Sveitsissä aihetta tyytyväisyyteen?

Uudet maahanmuuttajat ja uudet haasteet

Sveitsin suurin ulkomaalaisryhmä, italialaiset, ovat jo kauan olleet hyvin integroituneita, eikä muukalaisvastaisuus kohdistu heihin. Tilanne on toinen seuraavaksi suurimman kansalaisuuden, saksalaisten, osalta. Saksalaisten maahanmuutto on ollut niin nopeaa EU-sopimuksen jälkeen, että heihin kohdistuu jo vihamielisyyttä. SVP:n kansanedustaja Natalie Rickli herätti suurta kohua, kun hän huhutuksessa 2012 television paikallislähetyksessä vaati, että saksalaisten maahanmuuttoa olisi rajoitettava samoin perustein kuin uusien EU-maiden kansalaisia (Blick 23.4.2012).

Saksalaisten suuri määrä Sveitsissä ei ole mitään uutta. Heitä oli vuonna 1910 yli 220 000 (6 % väestöstä), mutta he palasivat sodan syttyessä kotimaahan. Saksalaisvastaisuus johtuu paitsi heidän näkyvästä läsnäolostaan työelämässä, myös siitä, että niin moni heistä toimii yritysten johtoportaisa. Monen sveitsiläisen onkin ollut vaikea hyväksyä, että hänen esimiehekseen on nimitetty saksalainen (Weltwoche 9.11.2012).

Saksalaisilla maahanmuuttajilla on hyvä koulutus; reilusti yli puolella on yliopisto- tai korkeakoulututkinto ja monet toimivat erikoisaloilla. Elinkeinoelämä on hyötynyt suuresti tästä maahanmuutosta, eikä Sveitsin nopea talouskasvu olisi ollut mahdollinen ilman saksalaisten panosta (Migrationsbericht 2011). Suuri osa Sveitsin yliopistoprofessoreista ja lääkäreistä on saksalaisia. Esimerkiksi Zürichin yliopistoon on 2008-2009 nimitetty enemmän Saksasta tulleita professoreita kuin sveitsiläisiä (Universität Zürich 2012).

Sveitsi on hyvin houkutteleva kohde eri maiden eliittimuuttajille. OECD:n raportin (2008) mukaan maailman 6,7 miljoonan halutuimmista osajasta yli 200 000 asuu Sveitsissä. Sveitsin vetovoima perustuu moniin muihinkin tekijöihin kuin taloudellisiin, kuten keskeiseen sijaintiin Euroopassa, monikielisyyteen, luonnonkauneuteen ym. (Avenir Suisse 2011).

Sveitsi tarvitsee korkeasti koulutettuja erikoisosaajia ulkomailta myös siksi, että maan oma koulutusjärjestelmä ei tuota tarpeeksi akateemisesti koulutettuja. Toinen syy on korkeasti koulutettujen maastamuutto. Kuten professori Philipp Sarasin kirjoitti Tages-Anzeiger lehden artikkelissa 8.10.2011: *”koska Sveitsissä on niin vähän korkeakoulutettuja ei tarvitse ihmetellä miksi ei vain tule työvoimaa, vaan lääkäreitä, professoreita ja managereita”*, Max Frischiä mukailen.

Sveitsissä on vuonna 2011 asetettu kehykset neli-osaiselle integraatiosuunnitelmalle, jonka pohjalta ulkomaalaislaki on tarkoitus uudistaa (Migrationsbericht 2011). Kotouttamisen edistämiseen suunnatut varat on määrä lähes kolminkertaistaa. Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien kotouttaminen asettaa aivan toisenlaisia haasteita kuin vähemmän koulutettujen, joiden osuus on laskemaan päin. Esimerkiksi maahanmuuttajille suunnatussa tiedotuslehdessä kerrotaan mm. portugalilaisille kielellä, miten jätteet lajitellaan oikein. Englanniksi taas kerro-

taan verotuksesta ja luksusveneidien maahantuonnista. Kun varakas nk. expatriaatti haluaa oppia saksaa, se ei välttämättä johdu siitä, että hän haluaisi integroitua sveitsiläiseen yhteiskuntaan, vaan siitä, että hän haluaa edistää taloudellisia pyrkimyksiään (TA 5.5.2012).

Sveitsiin muuttava eliitti tuo usein perheensä mukanaan. Perheen kotouttaminen tuo omat haasteensa, koska lapset usein laitetaan kansainväliseen kouluun ja aviopuolison sosiaalinen verkostoituminen tapahtuu expat-ympäristössä. Siten he ovat irrallaan ympäröivästä yhteiskunnasta, eivätkä osaa paikallista kieltä. Koska varakkaiden asuminen Sveitsissä ei välttämättä ole pitkäaikaisista, kiinnostuskin paikallisista oloista voi olla vähäistä. Varakkaita maahanmuuttajia syytetään myös hyvämaineisten asuinalueiden asuinkustannusten noususta niin korkeiksi, ettei sveitsiläisillä ole varaa asua siellä. Heidän elämäntyylinsä aiheuttaa helposti sveitsiläisissä kateutta ja lisää eristystä.

Baselissa tehdyssä tutkimuksessa (Wiener ja Grosman 2011) havaittiin, että expatriaattien sosiaalinen tilanne on muuttumassa. Saksalaiset, espanjalaiset, kiinalaiset, suomalaiset ja italialaiset ”enklavit” hakevat yhä useammin kontaktia ympäröivään yhteiskuntaan. Tämä johtuu siitä, että tulijoiden alun perin väliaikaiseksi aiottu asuminen Sveitsissä on venynyt vuosien mittaisiksi, ja moni on pysyväisluoteisesti asettunut paikoilleen. EU-sopimuksen johdosta on helppo muuttaa tilapäinen työ sopimus vakituisiksi (kolmansien maiden kansalaiset ovat huonommassa asemassa). Yhä useampi perhe laittaa lapsensa paikalliseen kouluun, jotteivät he jäisi ummikoiksi uudessa asuinmaassaan.

Expatriaatit ovat monin tavoin etuoikeutetussa asemassa: paitsi, että he saavat parempaa palkkaa ja asuvat paremmissa asunnoissa kuin sveitsiläiset, heillä on tuntevia veroetuja. He voivat esimerkiksi vähentää asumiskustannukset, lasten koulumenot ja muuttokustannukset veroistaan. Viiden vuoden kuluttua tai vakituisen työ sopimuksen solmimisen jälkeen nämä edut poistuvat. Etuoikeudet ovat olleet puolittain piilossa, kun varakkaat ulkomaalaiset ovat pysytelleet omissa oloissaan, mutta kun he avautuvat ympäröivään yhteiskuntaan ja laittavat lapsiaan valtiollisiin kouluihin yksityiskoulujen sijasta, etuoikeudet paljastuvat selvemmin. Kuvavaa on Tages-Anzeiger -lehden etusivun pääotsikko

Kuva 3. Ennen: Odotamme teidän nostavan itsenne meidän tasollemme. Nyt: Odotamme teidän laskevan itsenne meidän tasollemme. (Tages-Anzeiger 5.5.2012).

21.5.2012: “Expats wollen mehr vom Staat, bezahlen aber kaum Steuern” (Expatriaatit haluavat enemmän valtiolta, vaikkeivät juuri maksa veroa). Pahaa verta on herättänyt myös, että EU-kansalaiselle ei ole asetettu esteitä tuoda EU:n ulkopuolelta tulleiden puolisonsa Sveitsiin. Sveitsiläiselle on huomattavasti hankalampi saada ulkomaalaiselle aviopuolisolle oleskelulupaa, ellei tämä ole EU- tai EFTA-maiden kansalainen.

Lopuksi

Maahanmuuttajat Sveitsissä ovat kahden kerroksen väkeä. Yläkerrassa asuu EU-15-maiden, Pohjois-Amerikan, Intian, Kiinan ym. maiden ylempää keskiluokkaa. Alakerroksessa majailevat köyhemmistä maista tulleet, itäeurooppalaiset, afrikkalaiset ym. Heillä ei ole paljon muuta yhteistä kuin asuinpaikka,

ja että Sveitsi tarvitsee molempien kerrosten osamisen ja työpanoksen. Osa heistä on pidetty, osa lähinnä siedetty.

Mihin kategoriaan Sveitsissä asuvat noin 7 000 suomalaista kuuluvat? Suomalaisten muutto Sveitsiin on vaihdellut vuosien myötä. Ennen 1960-lukua siellä asuvat harvalukuiset suomalaiset olivat kirjavaa joukkoa; työväkeä kellotehtaissa, sairaanhoitajia, sveitsiläisen avustustoiminnan piirissä olevia, opiskelijoita, taiteilijoita ja kirjailijoita, vaurasta yläluokkaa ym. Suomalaisten muutto Sveitsiin vilkastui 1960-luvun lopulla, tuli opiskelijoita, au-paireja ja erityisesti terveydenhoitoalan ammattilaisia, joita muuttajien joukossa oli eniten. Valtaosa heistä oli naisia. Vuosien 1976-1985 aikana muuttaneista 62 prosenttia avioitui sveitsiläisen kanssa. 1980-luvun puolivälin jälkeen Sveitsiin muuttajista yhä suurempi osa oli korkeakoulutettuja. Suomen liityttyä Euroopan unioniin ja Sveitsin EU-sopimuksen myötä Sveitsin työmarkkinat avautuivat suomalaisille, ja koulutettuja osajia palkattiin suomalaisiin ja kansainvälisiin yrityksiin siellä, kuten myös sveitsiläisiin. Nämä olivat selvästi yläkerran väkeä (Björklund 2011).

Talovertauksessa useimmat sveitsinsuomalaiset asuvat yläkerrassa. Yleistäen sanottuna, nykyään muuttajat sijoittuvat suoraan sinne. Aiemmin tulleista suuri osa, eli maahan avioituneet, ovat muuttaneet pois koko talosta ja asuvat sveitsiläisinä sveitsiläisten joukossa. Alakertaan ja kerrosten välisiin rappusiin jääneitäkin on. Sveitsiläisten silmissä suomalaiset ovat kuitenkin yläkerran väkeä, koska ovat kotoisin varakkaasta EU-maasta. Eikä heitä ole tarpeeksi uhataksaan sveitsiläistä idylliä.

Kirjallisuus

- Avenir Suisse (2012). Think tank for economic and social issues. Wie dicht ist die Schweiz besiedelt? <http://www.avenir-suisse.ch/15211/wie-dicht-ist-die-schweiz-besiedelt/>
- Avenir Suisse (2011) Magnet Schweiz. Die Schweiz im internationalen Standortwettbewerb <http://www.avenir-suisse.ch/5329/magnet-schweiz/>
- Björklund, Krister (2011): Finns in Sweden and Switzerland – Between cosmopolitans and locals. In Heikkilä E. and Koikkalainen S. (eds.) Finns abroad. New forms of mobility and migration. , Institute of Migration, Migration studies C21, s. 29-45.
- Blick 23.4.2012. <http://www.blick.ch/news/politik/ventilklausel-auch-fuer-deutsche-id1855794.html>
- Bundesamt für migration. <http://www.bfm.admin.ch>
- Bundesamt für Migration. Rundschreiben 23.4.2012. http://www.bfm.admin.ch/content/dam/data/migration/rechtsgrundlagen/weisungen_und_kreisschreiben/weisungen_fza/20120423-rs-ventilklausel-d.pdf
- Europaportalen.se <http://www.europaportalen.se/2012/11/miljoaktivister-invandring-hotarschweiziskt-livsrum>
- Informationsplattform humanrights.ch (<http://www.humanrights.ch>)
- Mahlstein, Mirella (2007): Vereinbarkeit migrationsrechtlicher Differenzierungen zwischen verschiedenen Ausländerkategorien mit dem Diskriminierungsverbot: Das Drei-Kreise-Modell und das Duale Zulassungssystem. Juristische Fakultät der Universität Basel. Seminar: Migrationsrecht. http://ius.unibas.ch/fileadmin/user_upload/fe/file/Mahlstein_Text_Seminararbeit.pdf
- Migrationsbericht 2011. <http://www.bfm.admin.ch/content/dam/data/migration/berichte/migration/migrationsbericht-2011-d.pdf>
- Neue Zürcher Zeitung (NZZ) 16.10.2011; 18.4.2012.
- Tages-Anzeiger (TA) 8.10.2011; 5.5.2012; 21.5.2012; 1.10.2012.
- Tanner Arno (2003): Siirtolaisuus, valtio ja politiikka. Kanadan, Sveitsin ja Uuden Seelannin työvoiman maahanmuutto ja politiikka 1975-2001. Ulkomaalaisviraston julkaisu 4, Helsinki. Universität Zürich 2012. Personalstatistik. <http://www.co.uzh.ch/mis/pers/201112.html>
- Weltwoche 9.11.2012. <http://www.weltwoche.ch/ausgaben/2010-05/artikel-2010-05-wirtschaft-und-dann-ist-der-chef-ploetzlich-ein-deutscher.html>
- Wiener, Daniel & Grossman, Marco (2011): Potenziale und Herausforderungen der Expats-Integration in der Region Basel. Schlussbericht. ECOS . <http://www2.ecos.ch/download/Expats.pdf>
- Wottreng, Willi (2000): Ein einzig Volk von Immigranten. Die Geschichte der Einwanderung in die Schweiz. Orell Füssli Verlag Ag, Zürich.

Maahanmuuttajan toiveina työ, palvelut ja luonnonläheisyys

Heli Sjöblom-Immala

Tutkimuksessa *Työtä, palveluja ja luonnonläheisyyttä. Maahanmuuttajien Suomen sisäiset muutot, asumistoiveet ja kotoutuminen 2000-luvulla* selvitettiin sellaisten ulkomaalaissyntyisten maahanmuuttajien Suomen sisäisiä muuttoja, jotka olivat muuttaneet Suomeen vuosina 1998–2000 ja asuivat täällä edelleen vuonna 2009. Muuttovuotenaan he täyttivät vähintään 15 vuotta, ja heidän äidinkieltensä oli muu kuin suomi tai saame. Tällaisia henkilöitä oli aineistossa 14 323. Tämän lisäksi 2 000 henkilön otokselle lähetettiin kysely, jolla selvitettiin näiden muuttajien muuttomotiiveja, koulutusta, toimintaa, asumista ja kotoutumista Suomessa. Kyselyyn vastanneita oli 289.

Tavallisimmin Suomeen muutetaan perheistä, ja myös kyselyn vastaajista runsaalle kolmannekselle avo- tai aviopuoliso oli tärkein Suomeen muuton syy. Viidesosalle vastaajista puolestaan työhön liittyvät syyt oli tärkein muuttomotiivi, ja kolmasosalla se oli yhtenä muuton motiivina. Suomalaiset sukujuuret oli tärkein motiivi kymmenesosalle, ja opiskelun sekä humanitääristen syiden vuoksi oli muuttanut vajaa kymmenesosa vastaajista.

Selvästi suurin kansalaisuusryhmä koko aineistossa olivat venäläissyntyiset kolmanneksen osuudellaan. Seuraavaksi eniten oli virolaisia, irakilaisia ja kiinalaisia. Vuoteen 2009 mennessä Suomen kansalaisuuden oli saanut 27 prosenttia kaikista muuttajista. Keskimääräistä enemmän Suomen kansalaisuuden saaneita oli monissa sellaisten maiden kansalaisissa, joista tulee Suomeen turvapaikanhakijoita. Esimerkiksi afganistanilais- ja iranilaissyntyisistä

yli puolet oli saanut Suomen kansalaisuuden. Venäläistaustaisista Suomen kansalaisuus oli 37 prosentilla ja virolaistaustaisista kymmenesosalla. Monien länsimaiden, esimerkiksi Itävallan, Belgian, Tanskan, Irlannin ja Norjan kansalaisista sen sijaan kenenäkään ei ollut Suomen kansalaisuutta, koska he eivät todennäköisesti ole kokeneet sen saamista itselleen tarpeelliseksi.

Aineiston muuttajat keskittyivät jo Suomeen tullessaan Etelä-Suomen suuriin kaupunkeihin, erityisesti pääkaupunkiseudulle. Uudellemaalle muuttaneet myös pääosin jäivät sinne asumaan. Itärajan läheisissä seutukunnissa venäläisten osuus aineiston muuttajista oli suuri jo maahanmuuttovuosina, ja myös 2000-luvun aikana Suomen sisäisissä muuttoissa monet heistä suuntautuivat näille seuduille.

Suomen sisäisissä muuttoissa aineiston maahanmuuttajien keskittyminen on edelleen jatkunut pääkaupunkiseudulle ja erityisesti Helsinkiin. Etelä-Suomessa muutto on kuitenkin suuntautunut myös keskusten ympäristökuntiin rauhallisemmille, väljemmille ja edullisemmille alueille. Koko aineistoon verrattuna kyselyyn vastanneet eivät ole aivan yhtä voimakkaasti suuntautuneet keskuksiin, vaan heistä suurempi osa asuu maaseutumaisissa kunnissa.

Erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomesta maahanmuuttajien muutot ovat suuntautuneet Etelä-Suomeen, mutta jo Keski-Suomessa ja sitä pohjoisempaan maahanmuuttovuosien ja vuoden 2009 välinen nettomuutto oli negatiivinen. Pääsääntönä on, että mitä pohjoisempi ja itäisempi maakunta, sitä suurempi osa sen keskuskaupunkiin 2000-luvun vaihteessa muuttaneista asui Uudellamaalla vuonna 2009. Oulun seutu on kuitenkin suhteellisen vetovoimainen alue Pohjois-Suomessa, eikä sieltä ole muutettu Etelä-Suomeen yhtä voimakkaasti kuin muualta pohjoisesta. Yleisesti ottaen maahanmuuttajien suuntautuminen Uudellemaalle on kantaväestöäkin voimakkaampaa.

Kirjoittaja, FL Heli Sjöblom-Immala toimii tutkijana Siirtolaisuusinstituutissa. Artikkelin perustuu hänen syksyllä 2012 valmistuneeseen tutkimukseensa "Työtä, palveluja ja luonnonläheisyyttä. Maahanmuuttajien Suomen sisäiset muutot, asumistoiveet ja kotoutuminen 2000-luvulla".

Pääkaupunkiseutu houkuttelee

Eri kansalaisuuksista suurin muuttoaktiivisuus oli irakilaisilla, iranilaisilla, serbiamontenegrolaisilla ja kiinalaisilla. Pienin muuttoaktiivisuus puolestaan oli länsimaalaisilla, kuten briteillä, ruotsalaisilla sekä Pohjois-Amerikasta ja Oseaniasta muuttaneilla. Somalit keskittyvät jo Suomeen tullessaan muita enemmän pääkaupunkiseudulle, ja heillä myös Suomen sisäiset muutot suuntautuvat sinne hyvin voimakkaasti. Yleisesti ottaen sellaisten maiden kansalaiset, joissa on paljon turvapaikanhakijoita, keskittyivät muita voimakkaammin pääkaupunkiseudulle.

Koska varsinkin humanitäarisistä syistä Suomeen muuttaneet keskittyvät Helsingin seudulle, ei heidän sijoittamisensa eri puolille Suomea johda siihen, että he ainakaan merkittävässä määrin jäisivät näille alueille ja olisivat ajan myötä myös alueen työmarkkinoiden käytettävissä. Tämän tutkimuksen tulosten valossa maahanmuuttajien muutto pieniin kuntiin ja maaseudulle on vain marginaalinen ilmiö.

Kyselyyn vastanneista 43 prosenttia oli tehnyt vähintään yhden kunnan rajat ylittävän muuton mukaan lukien välillä ulkomailla asuneet henkilöt. Kaikista kuntarajat ylittäneistä muutoista 30 prosentissa yhtenä motiivina oli työ tai toive työnsaannista, ja lähes yhtä paljon muutot liittyivät asunnonvaihtoon. Kolmantena oli opiskelu. Muutoista hie-man yli 60 prosenttia tehtiin seutujen välillä, ja näissä muutoissa työ oli selvästi merkittävämpi motiivi kuin asunnonvaihto. Seudun sisäisissä muutoissa puolestaan asunnonvaihto oli merkittävämpi muuttosyy. Myös opiskelu seudun sisäisen muuton syynä oli paljon vähäisempää kuin seutujen välisissä muutoissa.

Työ houkuttelee

Keskuksiin maahanmuuttajia houkuttelevat monipuoliset työmahdollisuudet ja sosiaaliset verkostot. Suurissa kaupungeissa myös kantaväestön uskotaan tottuneen maahanmuuttajiin ja olevan suvaitsevampia kuin pienillä paikkakunnilla. Asuinpaikan hyvä sijainti ja kulkuyhteydet ovat myös ensiarvoisen tärkeitä viihtymisen perusteita vastaajil-

le. Pieniin maaseutukuntiin suuntautuva maahanmuutto on siis marginaalinen ilmiö, mutta niissä asuvat maahanmuuttajat yleensä viihtyvät hyvin asuinpaikassaan.

Keskittymisestä huolimatta monet vastaajat arvostavat rauhallista ja luonnonläheistä asuinympäristöä. Realiteetti kuitenkin on, että työpaikat ja mahdollisuudet kontakteihin muiden maahanmuuttajien kanssa ”pakottavat” suuntautumaan keskuksiin. Hyvä kompromissi asuinpaikkana onkin kaupungin asuinalue, jossa on paljon luontoa, mutta silti hyvät palvelut ja kulkuyhteydet keskustaan. Onkin erittäin tärkeää, että suurten kaupunkien asuinalueiden kaavoituksessa huomioidaan viheralueiden ja lähimetsien säilyminen sekä asuinrakennusten rakentaminen sekä liikenteen ohjaaminen tavalla, joka mahdollistaa rauhallisen ja luonnonläheisen asumisen.

Kyselyn vastaajilla omistus- ja pientaloasumisen osuus on 2000-luvun tarkastelujakson aikana kasvanut, vaikka osuudet eivät ole yhtä suuria kuin kantaväestöllä. Muuttoliike on myös hienoisesti suuntautunut keskusten ympäristökuntiin rauhallisempaan ja väljempään asuinympäristöön. Ajan myötä taloudelliset mahdollisuudet halutun asuinpaikan hankkimiseen ja omien asumismieltyymysten toteuttamiseen paranevat, kun kielitaito ja työllisyyskin paranevat.

Maahanmuuttajat eivät ole homogeeninen ryhmä, vaan mm. kansallinen ja kulttuurinen tausta sekä maahanmuuttosyyt eroavat toisistaan. Huomattava osa Suomeen muuttavista ulkomaalaisista on hyvin koulutettuja. Lähes puolet kyselyn vastaajista ilmoitti suorittaneensa korkeakouluopintoja tai korkeakoulututkinnon. Suomeen tulevien maahanmuuttajien osaamisen hyödyntämiseen tulisi-kin kiinnittää enemmän huomiota, eikä heidän työmarkkinoille sijoittumistaan tulisi tarpeettomasti hankaloittaa. Näin tapahtuu, mikäli vaatimukset suomen kielen taidon tai tutkintojen rinnastamisen suhteen ovat liian tiukat.

Koulutetuilla muuttajilla tulisi olla mahdollisuus täydentää tutkintoaan sen jälkeen, kun heidän osaamistasonsa on selvitetty. Taitokartoituksen jälkeen he voisivat täydentää koulutustaan joustavasti erilaisilla kursseilla ja erillisopinnoilla. Työmarkkinoilla tarvitaan kuitenkin myös vähemmän koulutettuja, sillä kaikki tehtävät eivät edellytä korkea-

koulutuskintoa. Tulevaisuudessa pulaa tulee olemaan juuri monista käytännön ammattien taitajista. Heidän on todettu myös joustavammin siirtyvän alalta toiselle kuin korkeasti koulutettujen.

Opiskelu palkitsee

Maahanmuuttajat kouluttautuvat Suomessa varsin ahkerasti. Hieman yli viidennes vastaajista oli suorittanut Suomessa korkeakoulututkinnon, ja osa suoritti sitä parhaillaan. Suomessa suoritettujen ammattikorkeakoulu- ja maisteritutkinnon yleisimmät alat olivat tekniikka ja kaupallinen ala. Valtaosa Suomessa opiskelleista vastaajista oli myös sitä mieltä, että täällä suoritetuista opinnoista oli ollut heille hyötyä työelämässä. Useimmiten nämä vastaajat kertoivat, että suomen kielen osaaminen oli auttanut heitä yleisesti pärjäämään paremmin ja että oman alan työsaanti oli helpottunut.

Maassaoloajan pidentyessä maahanmuuttajan kielitaito ja yhteiskunnan tuntemus paranevat vähitellen vastaamaan työmarkkinoilla vaadittavaa tasoa. Myös kyselyn vastaajien työllisyys oli vuoteen 2009 mennessä selvästi kohentunut maahanmuuton jälkeiseen tilanteeseen verrattuna. Pääasiallisesti työelämässä olevien vastaajien osuus oli 69 prosenttia, mikä on suomalaistenkin vastaava osuus. Kaikkien pääasiallisen toiminnan mukaisten ryhmien työmarkkinatilanne oli parantunut huomattavasti maassamuuton jälkeisestä ajasta.

Työssäkävivistä vastaajista suurin ryhmä, vajaa kolmannes, oli tekniikan alan ammattilaisia. Insinöörit ja lääkärit olivat parhaiten onnistuneet säilyttämään ennen Suomeen muuttoaankin hankkimansa ammatin. Kolme neljästä lääkäristä toimi lääkäriä myös vuonna 2009. Sen sijaan kyselyyn vastanneet sairaanhoitajat toimivat Suomessa alemman koulutustason tehtävissä, pääasiassa lähihoitajina. Tämä merkitsee jonkinasteista koulutusresurssien tuhlausta. Tutkimuksessa olleiden tapausten määrä on kuitenkin pieni.

Työpaikka hankitaan omatoimisesti

Kyselyn vastaajien työpaikan saantia koskevat tulokset tukevat sitä yleistä ajatusta, että työpaikka

saadaan ennemminkin epävirallisten kuin virallisten kanavien välityksellä, ja että henkilökohtaiset kontaktit ovat työsaannissa tärkeitä. Yleisimmin vastaajat olivat saaneet työpaikkansa oman aktiivisuutensa avulla, viidesosa kaikista vastaajista oli saanut työpaikan ottamalla itse yhteyttä työnantajiin.

Koska Suomeen työsyistä muuttavissa on paljon erityisesti teknisen alan asiantuntijoita, kannattaa heidän osaamistaan luonnollisesti hyödyntää mm. uusien innovaatioiden kehittämisessä. Heidän sekä muiden työmuuttajien kotoutumisesta ei kuitenkaan tarvitse huolehtia samalla intensiteetillä kuin humanitäärisistä syistä tulevien kotoutumisesta. Varsinkin pakolaisnaiset ovat vaikeasti työllistyvä ryhmä maahanmuuttajien joukossa. Suomessa, jossa jo nyt on pulaa hoito- ja palvelualojen työntekijöitä, kannattaisi panostaa heidän kouluttamiseensa hoitoalalle, sillä moniin kulttuureihin lasten ja vanhusten hoitaminen kuuluu luontevana osana.

Työttömäksi itsensä ilmoitti vajaa kymmenesosa vastaajista. Maahanmuuttajien työttömyystilanteen syynä vastaajat pitivät yleisimmin huonoa työmarkkinatilannetta. Osa vastaajista puolestaan piti maahanmuuttajien työttömyyden syynä työnantajien ennakkoluuloja. Näistä useimmat mainitsivat ennakkoluulojen ilmenevän ennemminkin hienovaraisena kuin avoimena syrjintänä. Maahanmuuttajaa ei esimerkiksi valita haastatteluihin ja työpaikkoihin. Muuten vastaajat olivat kokeneet melko vähän ennakkoluuloja kantaväestön taholta.

Maahantulon syy ja lähtöalue selittävät pitkälti maahanmuuttajien työmarkkinaintegraation etenemistä ja sosioekonomista asemaa. Euroopasta (pl. Venäjä ja entinen Jugoslavia) sekä toisaalta Itä-, Keski- ja Etelä-Aasiasta kotoisin olevissa on keskimääräistä enemmän sekä korkeasti koulutettuja että ylempiä toimihenkilöitä. Humanitäärisistä syistä Suomeen muuttaneista suurempi osa oli kyselyn aikaan työttömänä kuin vastaajista keskimäärin. Heidän etenemisensä työmarkkinoilla kestää yleensä muita maahanmuuttajaryhmiä kauemmin.

Heti maahantulon jälkeen tulijoiden pitäisi – omien voimiensa puitteissa – päästä motivoivaan ja tehokkaaseen kielikoulutukseen, jossa opetus etenee loogisesti ja katkotta tasolta toiselle. Paitisi suomen kielen opetuksen riittäviin resursseihin, tulisi kiinnittää huomiota myös opetuksen laatuun ja päteviin opettajiin. Kuka tahansa suomen kiel-

tä osaava henkilö ei ole pätevä opettamaan kieltä maahanmuuttajille, vaan ala vaatii omat erityis-taitonsa, kuten opettajana toimiminen muutenkin. Tällöin kielenopetuksella voidaan olettaa saavutettavan myös tuloksia, ja opiskelijoiden kehittymistä voidaan testata kielikokeiden avulla.

Kielitaito auttaa kotoutumaan

Uusi kotouttamislaki tuli voimaan 1.9.2011, ja siinä maahanmuuttajille tarkoitettuja tukitoimia on aikaisempaa enemmän suunnattu myös muille maahanmuuttajille kuin humanitäärisistä syistä muuttaville, jotka luonnollisesti ovat eniten tuen tarpeessa. On kuitenkin tärkeää, että myös avioliiton tai työsyn vuoksi muuttava saisi heti maassaolon alkuvaiheessa mahdollisuuden tehokkaaseen suomen kielen ja kansalaistaitojen opetukseen, jotta hänellä olisi mahdollisen työttömyyden tilanteessa valmiudet työllistyä mahdollisimman pian uudelleen.

Kaksi kolmesta vastaajasta oli sitä mieltä, että maahanmuuttajan kotoutumisesta on ensi sijassa vastuussa maahanmuuttaja itse. Kielitaidon merkitys kotoutumisen onnistumisessa tuli vastaajilla vahvasti esille. Vastaajat painottivat myös kaikkien maahanmuuttajaryhmien tarvetta ja oikeutta kotouttamistoimiin. Kun vastaajilta kysyttiin, miten tärkeitä erilaiset tukitoimet ovat maahanmuuttaji-

en Suomeen sopeutumisen kannalta, nousivat odotetusti tärkeimmiksi suomen kielen opetus ja työsaannissa avustaminen.

Kaiken kaikkiaan kyselyn vastaajat ovat kotoutuneet Suomeen hyvin. Suurin osa kertoo olevansa tyytyväisiä elämäänsä Suomessa eikä suunnittele muuttavansa täältä pois. Yleiset oletukset epäedullisesta ilmastosta ja kantaväestön ennakkoluuloisuudesta eivät näyttäisi nousevan kynnyskysymyksiksi viihtymiselle ja Suomeen jäämiselle.

Maahanmuuttajamäärän kasvaessa ja väestön tutustuessa heihin myös yleinen suvaitsevaisuus todennäköisesti lisääntyy. Jotta maahanmuuttajat olisivat tulevaisuudessa entistä luontevampi osa suomalaista yhteiskuntaa, tulisi muihin kulttuureihin tutustuminen aloittaa viimeistään ala-asteella, mieluummin jo päiväkotiyksiköissä.

Ainoastaan 7 prosenttia vastaajista ilmoitti haluavansa muuttaa pois Suomesta. Heidän poismuuttohalukkuutensa ei varsinaisesti liity mihinkään Suomessa olevaan epäkohtaan, johon voisi millään toimilla vaikuttaa, sillä useat maasta lähtöä suunnittelevista kokevat suomalaisen yksilökeskeisen kulttuurin itselleen liian vieraaksi. Yhteisöllisyyden puute näyttäisikin olevan korkein kynnys monen Suomeen jäämiselle, ja tämän asian korjaaminen todennäköisesti vaatii vielä pidemmän ajan kuin ennakkoluulojen poistaminen.

*Toivotamme lukijoillemme
Vi önskar våra läsare
We wish our readers*

*Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!
God Jul och Gott Nytt År!
Merry Christmas and a Happy New Year!*

Thaimaalaisiin liittyvät ilmiöt ja thaimaalaisuus Suomessa

Mari Kuosmanen

Thaimaalaiset ovat kuudenneksi suurin maahanmuuttajaryhmä Suomessa. Vuonna 2011 heitä oli 5545 koko Suomessa. Heitä enemmän oli virolaisia, venäläisiä, ruotsalaisia, somaleita, kiinalaisia ja irakilaisia. Suomessa asuvista thaimaalaisista 90 % on naisia. Tämä johtuu suurelta osin Thaimaan noususta suosituksi turistikohteeksi ja transnationaalien avioliittojen yleistymisestä. Suurin osa miespuolisista thaimaalaisista on naisten mukana muuttavia lapsia. Kuten alla olevista taulukoista näkee, on thaimaalaisen määrä kasvanut huomasti viimeisten parinkymmenen vuoden aikana. Lukuun eivät sisälly maahan kesäisin saapuvat marjanpoimijat.

Taulukko 1. Thaimaalaiset Suomessa

	1990	2000	2010
Miehet	27	220	665
Naiset	212	1086	4356

Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 2. Thaimaalaiset Varsinais-Suomessa

	1990	2000	2010
Miehet	1	11	46
Naiset	17	78	357

Lähde: Tilastokeskus

Tavallinen suomalainen on törmännyt thaimaalaisuuteen todennäköisesti jollakin neljästä eri tavasta:

Vuonna 2011 kansatieteestä valmistunut FM Mari Kuosmanen oli harjoittelijana Siirtolaisuusinstituutin puoli vuotta vuonna 2012. Hän teki Progradunsa thaimaalaisista maahanmuuttajista.

ta: Thaimaan turismin kautta, marjanpoimija-utisissa lehdissä, thaihieronta- ja ravintoloina katukuvassa tai joku tuttu on mennyt naimisiin thaimaalaisen kanssa. Thaimaa on nykyisin suosittu turistikohteena suomalaisten keskuudessa. Suomalaisten mielisissä on vielä vuoden 2004 tapaninpäivän tsunami, joka iski muun muassa suomalaisten suosimaan Phukettiin. Suomalaisia uhreja oli 177. (Poliisi 2006.)

Tutkin pro gradu -tutkielmassani Turun seudun thaimaalaisen sopeutumista Suomeen ja thaimaalaisuuden representaatioita. Kirjallisuuteen perehtymisen lisäksi tein kaksitoista haastattelua ja suoritin osallistuvaa havainnointia. Olin vaihdossa Thaimaassa Mahidol University International Collegessa kesälukukaudella 2010 opiskelemaan thain kieltä ja kulttuuria. Matkani on tuonut minulle paljon ymmärrystä Thaimaassa ja Suomessa asuvista thaimaalaisista.

Haastattelin yhtätoista thaimaalaista, joista suurin osa oli naisia. Suurin osa oli tullut maahan perhesyistä, joko puolison tai vanhempiensa mukana. Vastaajat työskentelivät hoiva-, kauneus-, ravintola- tai kaupanalalla. Suurimman osan ystäväpiiri koostui toisista thaimaalaisista, ”koska suomalaisiin on vaikea tutustua”. Haastateltavat suhtautuivat vakavasti työntekoon ja halusivat erottautua sosiaali-etuuksia väärinkäyttävistä maahanmuuttajista.

Tutkijan roolini vaikutti suuresti tutkimukseen. Minuun suhtauduttiin myönteisesti, kun kerroin opiskelleeni Thaimaassa ja puhuin hiukan thaita. Toisaalta en puhu niin hyvin thain kieltä, että voisin tehdä sillä haastatteluja. Haastattelut tehtiin suomeksi ja englanniksi. Tarpeen vaatiessa käytin tulkina avaininformanttiani. Kolmannen henkilön läsnäolo haastatteluissa toi varmasti oman jännitteensä haastattelutilanteeseen. Thaimaalaisille on myös tärkeä kasvojen säilyttämisen käsite ja har-

monia. Siksi minua epäilytti se, kuinka paljon he loppujen lopuksi paljastaisivat minulle negatiivisia asioita Suomeen sopeutumisestaan. Haastateltavat vakuuttivat olevansa tyytyväisiä Suomeen pimeästä ja kylmästä huolimatta.

Thaimaalaiset marjanpoimijat herättävät keskustelua

Tarkastelin tutkielmassani vuosien 2009 ja 2010 uutisointia thaimaalaisista marjanpoimijoista. Sen jälkeen on ilmestynyt vuoden 2011 lopulla Lapin yliopiston Lappea-instituutin tutkimushankkeen loppuraportti ulkomaalaisista marjanpoimijoista, jossa keskitytään thaimaalaisiin marjanpoimijoihin. Thaimaalaiset marjanpoimijat ottavat velkaa päästäkseen poimimaan marjoja Pohjoismaihin suurempien ansioiden toivossa. Usein poimijat tekevät työtään tappiolla. Poimijat poimivat jokamiehen oikeudella, he eivät ole työsuhteessa eivätkä näin ollen tarvitse työlupaa.

Huono marjavuosi herättää keskustelua thaimaalaisista marjanpoimijoista julkisuudessa. Julkisessa keskustelussa tulee esiin muun muassa jokamiehen oikeudet, marjanpoimijoiden käyttäytyminen metsissä ja poimijoiden olot. Thaimaalaisen marjanpoimijoiden oloja tutkinut Junya Yimprasert kertoo poimijoiden asuvan liian ahtaasti, sekä tekevän töitä sairaana. Leireistä ei löydy edes ensiapupakkauksia. Sairaana työskentely ja pitkät työpäivät selittyvät sillä, että kerättyään tarpeeksi rahaa velkojen maksuun, marjanpoimijat ehtivät työskennellä vain kolmisen viikkoa ”omaan pussiinsa”. Tuntipalkaksi poimijoille tuli keskimäärin kaksi euroa. Marjayritykset ovat painostaneet Suomen suurlähetystöä myöntämään enemmän viisumeita, jotta yhä useampi thaimaalainen voisi tulla koettamaan onneaan Suomen metsiin.

Ulkomaalaiset marjanpoimijat ovat suomalaisille marjayrityksille tärkeitä, sillä he tekevät työtä, joka ei suomalaisille enää kelpaa. Suomalaisen innostus poimia marjoja on heikentynyt, koska mustikan hinta on pysynyt samana viimeiset kolmekymmentä vuotta. Ulkomaisten marjojen tuoman kilpailun vuoksi, hintaa ei voi nostakaan. Jolleivät työolot parane, jättävät thaimaalaiset tulematta ja poimijoita aletaan tuoda luultavasti Viet-

namista, Kambodzhasta ja Indonesiasta. Ulkomaalaiset marjanpoimijat keräävät nykyisin jo yli puolet kauppaan tulevista metsämarjoista. Jollei Suomeen tule ulkomaalaisia poimijoita, ei suomalaisia marjoja riitä markkinoille. Ylen uutisoinnissa viitataan kuitenkin useaan otteeseen orjatyöhön ja ihmiskauppaan. Asia olisi ehkä toinen, jos poimijoille annettaisiin todenmukainen kuva oloista ja ansiomahdollisuuksista ennen lähtöpäätöksen tekemistä. (Kuosmanen 2011; Lintula 2010; Rantanen & Valtonen 2011)

Ruoka identiteetin symbolina

Ruoka ja syöminen kuuluvat erottamattomana osana ihmisen arkeen. Ruokaan liittyy hajuja, makuja, sekä ulkonäkötekijöitä. Ruokailutottumuksia ja tapoja siirretään sukupolvelta toiselle.

”Oletteko jo syöneet riisiä tänään?”, on thaimaalainen tervehdys, tai kuten Suomessa kuulen usein: ”Oletko jo syönyt?”. Harvoin thaimaalaisen seurassa ollaan tyhjin vatsoin. Ruualla osoitetaan kiintymystä, ja se on hyvä keskustelun aihe. Sopeutumista helpottaa tuttujen ruoka-aineiden saatavuus. Tätä nykyä Turussa ja sen alueella on etnisiä kauppoja, joista saa tarvittavia ruoka-aineita. Tosin hedelmiä ei saa yhtä mehukkaana ja runsaissa määrin kuin Thaimaassa.

Thaimaalaisen keskuudessa syöminen on sosiaalinen tilanne. Ruokaa valmistetaan ystävien seurassa. Leena Hietalan (1994) mukaan ruoka toimii identiteettisymbolina varsinkin silloin, kun ihminen muuttaa uuteen ympäristöön. Ruuan on sanottu olevan voimakkaampi symboli kuin virallisten tunnusten, kuten lipun ja kansallislaulun. Identiteettisymboliksi koetulla ruualla on oltava vahva asema yhteisön ruokakulttuurissa. Sen merkityksen on oltava myös tarpeeksi neutraali, jotta sitä voidaan positiivisessa mielessä käyttää ryhmän esille tuomiseen. Suomalaisilla tällaiseksi on nostettu karjalanpiirakka ja ruisleipä. Siinä missä suomalaiset laittavat ulkomaalaiset maistamaan salmiakkia, Thaimaassa on kansallisruuan asemaan noussut tulinen äyriäiskeitto ’Tom Yam Kung’. Kuriositeettina tarjoillaan haisevaa hedelmää nimeltään ’durian’.

Moni haastateltavistani toisintaa arjen thaimaalaisuuttaan syömällä suomalaisen ruuan sijas-

ta thaimaalaista ruokaa. Haastateltavani joko kokkaavat muulle perheelle suomalaista ruokaa tai ovat opettaneet heidätkin syömään thaimaalaista. Ruuan valmistaminen yli tarpeen kertoo emännän/ isännän kyvyistä: kukaan ei saa jäädä nälkäiseksi ja ruokaa on syytä jäädä myös kotiin viemisiksi. Hietalan mukaan ihmisen sosiaalista läheisyyttä voidaan tulkita ruokailutapojen mukaan. Kaukaisemmillemme tuttavuuksille tarjotaan vain kahvit, läheisimmille tukevampaa ruokaa. Itse kiinnitin lähinnä siihen huomioni, etten nähnyt thaimaalaisia koskaan yksin syömässä.

Ruuan avulla pyritään erottamaan muista ryhmistä, luomaan turvallisuuden tunnetta ja säilyttämään tietoisuus omasta identiteetistä. Sen avulla luodaan sosiaalisia konstruktioita ja rakennetaan yksilö- ja ryhmäidentiteettiä. Ruokakulttuuri muuttuu hitaasti, jopa siirtolaisuuden aikana. (Hietala 1994; Kuosmanen 2011)

Thaihieronta katukuvassamme

Katukuvaamme ilmestyi thaihierontapaikkoja 1990-luvun laman aikaan. Osassa paikoista harjoitettiin perinteistä thai hierontaa. Helsingin Sanomat teki vuonna 2007 testin, jonka mukaan kaikissa vierailuissa thaihierontapaikoista tarjottiin seksiä. Sen seurauksena poliisin ylijohdo käynnisti syksyllä valtakunnallisen thaihierontalaitosten selvitysohjelman, joka on johtanut paritusepäilyihin törkeästä parituksesta ja laittomasta maahantulon järjestämisestä.

Miksi juuri Thaimaa ja thainaiset ovat saaneet seksuaalisoidun leiman? Media uutisoi sensaatiouutisia lapsiprostituutiosta, seksiturismista ja thaihierontaan liitetystä Happy Endistä. He ovat kolmanesta maailmasta, jolloin seksin ostajan on helppompaa tuotteistaa naista vierauden kautta ja tuntea ylemmyyttä häntä kohtaa postkolonialistisen ajattelumallinsa kautta. Ei tosin käy kieltäminen, ettei seksuaalisoidun kuva Thaimaasta olisi lisännyt Thaimaan turismia. Mielenkiintoista onkin, että muukalaismiehet edustavat länsimaissa vaarallista seksuaalisuutta ja demonista vihamielisyyttä, kun taas muukalaisnaiset eksoottista aistillisuutta. Tämänkö takia eksoottiset miehet nähdään yleisesti pelottavina, ja naiset taas houkuttelevina?

Perinteistä thai hierontaa opetetaan buddhalaisessa Wat Po –temppelissä Bangkokissa. Hieronta perustuu kehon läpi virtaaviin energialinjoihin, joo-gavenytyksiin, buddhalaiseen lääketieteeseen ja akupunktioon. Kuitenkin Helsingin Sanomien testaamisissa hierontapaikoissa itse hieronta oli sivuseikkana, ja lopuksi tarjottiin seksipalveluita lisämaksusta. Tällainen palvelu on fyysisesti kevyempää ja rahallisesti kannattavampaa kuin perinteisen thaihierontan harjoittaminen. Perinteistä thai hierontaa ha-kevan tuleekin siis olla tarkkana etsiessään palvelua.

Seksualisoitunut leima thaimaalaisista vaikuttaa tavallisten thaimaalaisen elämään. Sensaatiouutisointi syöpyy mielikuvina thaimaalaisista suomalaisten mieliin. Eräs haastattelemani thaimaalainen törmää päivittäin työssään kyzeisiin ennakkoluuloihin. Hänellä oli aiemmin perinteistä thai hierontaa tarjoava liike, mutta hän joutui lopettamaan sen häirinnän takia.

Useimmiten seksihierontaa tarjoavissa liikkeissä työskentelevillä thainaisilla on huono kielitaito, eikä heillä ole kontakteja muihin kuin toisiin hierojiin ja asiakkaisiin. Heillä ei ole tietoa oikeuksistaan, ja naisilla voi olla aiemmista kokemuksista taakana epäluottamus viranomaisia kohtaan. On kuitenkin eriäviä mielipiteitä siitä, ovatko seksityötä harjoittavat thainaiset uhreja vai itsenäisiä toimijoita. Uskoakseni asia on tapauskohtainen, eikä selviäisi, vaikka sitä kysyttäisiin heiltä itseltään. (Kinnunen 2011; Kuosmanen 2011; Pellander 2007)

Thaimaalais-suomalainen parisuhde: mahdollisuus integraatioon

Thaimaalaisen ja suomalaisen parisuhdetta määrittämään ulkoapäin eroavaisuuksien kautta, onhan heillä useimmiten eri äidinkieli, uskonto, kansalaisuus ja synnyinmaa. Kuitenkin pariskunta itse voi nähdä suhteessaan enemmän samankaltaisuuksia kuin eroja. Kahden eri kulttuurin kohdatessa syntyykin niin kutsuttu kolmas kulttuuri, jossa pariskunta poimii kummastakin kulttuurista itselleen sopivia käytänteitä. Monet haastattelemani thaimaalaiset syövät kotona thaimaalaista ruokaa, mutta nauttivat suomalaisesta saunasta.

Siinä missä thaimaalainen nainen voi leimautua ulkopuolisten silmissä onnenonkijaksi, voidaan

suomalainen mies nähdä epäonnistujana, joka on joutunut hakemaan vaimon ulkomailta. Vaimon hakeminen patriarkaalisesta kulttuurista voi olla reaktio viime vuosituhannen lopulla tapahtuneeseen emansipatorisoitumiseen. Internetin keskustelufoorumeilla puhutaan siitä, kuinka suomalaiset naiset eivät osaa olla enää naisellisia, ja kuinka ulkomaalaiset naiset eivät pompota miehiään yhtä herkästi kuin suomalaiset naiset. Mielikuvaan aasialaisista naisista liittyy mystifoidun idän erotiikan lisäksi palvelualltius, passiivinen seksuaalisuus ja pehmeän syötävä naisellisuus.

Toisin kuin luullaan, ei suomalaismies käy hakemassa thaivaimoa yhdellä reissulla. Tapaamista seuraa useampi matka Thaimaahan ja mahdollinen kirjeenvaihto. Usein ystävä auttaa thainaista kirjeiden kirjoittamisessa. Vaikkei nainen olisikaan lukuja kirjoitustaidoton, voivat länsimaiset aakkoset tuottaa ongelmia. Avioutuminen tapahtuu kuitenkin välimatkan ja oleskeluluvan takia nopeasti. Nainen jää Suomessa usein kieltä osaamattomana kotiin, miehen käydessä töissä. Mies, joka Thaimaassa vaikutti varakkaalta, saattaa Suomessa olla pihi tai vähävarainen. Tasa-arvoinen parisuhde toteutuu länsimaisen mittapuun mukaan vasta, kun nainen on oppinut kielen ja on työelämässä.

Thaimaalaisen naisen kanssa avioituessaan mies avioituu samalla koko suvun kanssa. Myötäjäisrahan lisäksi Thaimaahan lähetetään kuukausittaisia summia perheen avustukseksi. Haastateltavieni mukaan summat vaihtelevat viidestäkymmenestä eurosta useampaan sataan euroon. Buddhalaisen käsityksen mukaan perheen pojat ovat hoitaneet osansa perheen huolehtimisesta keräämällä ansiota munkkina luostarissa. Tyttärien on huolehdittava perheestään tässä elämässä.

Maahanmuuttajanaisen ja -miehen elämä eroaa toisistaan. Vaikka työttömyys on yleistä maahanmuuttajien keskuudessa, yhä useamman maahanmuuttajanaisen elämä rajoittuu kodin piiriin. Naiset ovat usein taloudellisesti riippuvaisia miehestään. Suomen kieltä he osaavat käyttää arjessa, mutta virastoissa asioimiseen tarvitaan usein tukea. Joissakin tapauksissa thaimaalaisen maahanmuuttajan suomalaisessa päiväkodissa tai koulussa oleva lapsi pärjää kielellisesti vanhempaansa paremmin, jolloin hän saattaa joutua toimimaan tulkkina. Kuitenkin naisille, jotka tulevat patriarkaalisesta kult-

tuurista, sopeutuminen uuteen kotimaahan on helpompaa. Itse kokisin ulkomaille muuttaessa tarvetta elää enemmän kodin ulkopuolella, johtuen kulttuurillisesta taustastani. Aasialaiset kulttuurit ovat perinteisesti perhekeskeisiä, jolloin elämä keskittyy enemmän kodin ja oman yhteisön sisäpuolelle.

Aviopoliso voi toimia sekä kotouttavana että eristävänä tekijänä. Jos thainaisella ei ole tarpeeksi suomen kielen taitoa, toimii puoliso porttina suomalaisen yhteiskuntaan ja voi säädellä naisen kotoutumisprosessia. Aviomiehen toimiessa välittäjänä, on vaarana, että thainaisen subjektius häviää. Mies voi olla tukematta thainaisen kotoutumista tietämättään tai tarkoituksella. Onkin ongelmallista, jos nainen joutuu käyttämään miestänsä tulkkina. Tällöin hän saattaa jättää osan ongelmistaan kertomatta, tai mies voi olla tulkkiaamatta osan asioista.

Mitä kaukaisemmasta kulttuurista puoliso on kotoisin, sitä helpommin avioliitto päättyy eroon. Erossa nainen voi jäädä tyhjän päälle, jos ei tiedä oikeuksiaan, eikä sitä, mihin on laittanut nimensä. Varsinkin avioerotilanteissa thaimaalaisen yhteisön tuki korostuu. Epätoivoisimmillaan kotoutumisen epäonnistuessa thainainen päättyy töihin hieromalaitokseen, jossa myydään seksipalveluita. (Kinnunen 2011; Kuosmanen 2011; Pellander 2007; Sirkkilä 2005,)

Thaimaalaisen sopeutuminen Suomeen

Yleisesti työntekoa pidetään yhtenä tärkeimmistä integraation elementeistä. Vuonna 2010 thaimaalaisen työttömyysaste oli Tilastokeskuksen mukaan 13,5 %, joka on pienempi kuin maahanmuuttajien keskinäisinä. Thaimaalaiset työllistyvät useimmiten siivous- ja ravintola-alalle, tai sitten heillä on oma thaimaalaisuuteen liittyvä yritys. Kaikki haastattelemani thainaiset olivat sijoittuneet työelämään, korostivat työntekoa tärkeyttävä ja merkitystä elämässään. Yrittäjyyttä ihannoitiin, koska silloin saa päättää omista asioistaan.

Kysyin haastateltaviltani, olivatko he kokeineet olevansa työ- tai opiskeluelämässään tasa-arvoisia suomalaisten kanssa. Monia vaivasi se, ettei heitä tunnuttu kohtelevan työmarkkinoilla tasa-arvoisesti kielitaidon, ihonvärin tai ulkomaalaisuuden takia. Tumma ihonväri tuntuu hävittävän

kaikki omat henkilökohtaiset ominaisuudet. Sen sijaan, että jotain tehtäisiin yksilönä, tehdään sitä thaimaalaisena.

Ihonvärin lisäksi ennakkoluulojen syynä oli thaimaisten maahantulon syy. Jos he olisivat tulleet opiskelijoina tai asiantuntijoina, ei heitä pidettäisi samalla tavalla onnenonkijoina kuin avioliiton kautta tullessa. Olisi mielenkiintoista tutkia kuinka maahanmuuttajat muodostavat hierarkioita. Siinä missä suomalaiset näkevät länsimaiset maahanmuuttajat usein muita positiivisemmassa valossa, on maahanmuuttajilla itselläänkin näkemyksiä toisistaan. Esimerkiksi eräs haastateltavista totesi: ”Aina täytyy hankkia työtä ja ammatti. Ei tarvii mennä sinne sosiaali – niinku joku somalialainen. Joku somalialainenkin varmaan ahkera, mutta haluan tehdä töitä ja maksaa veroja täällä”.

Parempaa suomea puhuvat haastateltavat tuntuivat saavan parempaa kohtelua Suomessa. Samalla tavalla ne, jotka eivät puhuneet niin hyvää suomea, olivat halukkaampia muuttamaan tilaisuuden tullen takaisin Thaimaahan. Sen lisäksi, että suomi on kielenä vaikea, poikkeavat kirjaimetkin thaimaalaisista. Moni sanoo oppineensa suomea televisiota katsomalla. Tosin nykyään thaimaan karnavia saa katsottua Suomesta käsin, jolloin suomen kielen oppiminen voi kärsiä.

Kielellisten ongelmien lisäksi Suomeen integroitumista vaikeuttaa suomalaisten vaikea lähestyttävyyys. Suomalaiset eivät erään haastateltavan mukaan halua puhua englantia tai pelkäävät kielivaikeuksia. Erästä kaupassa työskentelevää haastateltavaani tullaan hänen sanojensa mukaan ”iskemään”. Johtuuko tämä sitten thaimaalaisuuden seksuaalisoidusta leimasta, kuten aiemmin mainitsin. Sen lisäksi, etteivät suomalaiset koskaan haastateltujen mukaan kutsu kylään, pelkäävät thaimalaiset heidän ennakkoluulojaan. Siksi moni toteaaakin, että heillä on joko enemmän tai pelkästään thaimalaisia tuttavuuksia kuin suomalaisia. (Kinnunen 2011; Kuosmanen 2011; Pellander 2007; Tilastokeskus)

Suomen thaimaalaisen yhteenkuuluvuus

Yhteisöksi on perinteisesti määritelty tilanne, jossa ryhmän liittyy yhteinen päämäärä tai sitten yhteen ajaututaan kuin itsestään. Thaimaalaisuus on

johonkin kuulumista, kuuluvuuden todentamista diskurssin ja tekojen kautta. Nykyisen globalisaation aikakautena yhteenkuuluvuus ei ole enää rajoitusta kiinni.

Haastattelemani thaimalaiset tuovat esiin yhteenkuuluvuuttaan puheessaan sen kautta, miten he perustelevat suomalaisen tai thaimalaiseen yhteisöön kuulumistaan. Se, mihin yhteisöön yksilö tuntee kuuluvansa voi vaihdella kontekstuaalisesti ilman sen suurempaa ristiriitaa. Maahanmuuttaja käyttäytyy siis eri tavoin kantaväestön ja toiseen maahanmuuttajaryhmään kuuluvan seurassa kuin ”omiensa”. Yksilö voi kuitenkin kokea yhteenkuuluvuutta ihan toiseen ryhmään, mihin hänen käyttäytymisensä viittaa. Moni haastattelemani thaimalainen sanoi tuntevansa itsensä suomalaiseksi, vaikka he eivät olleet omaksuneet suomalaisille ominaisia tapoja

Haastattelemani thaimalaiset pitivät Suomea hyvänä paikkana asua, mutteivät halunneet ottaa Suomen kansalaisuutta. Puhuminen Suomesta hyvänä maana on haastateltavien tapa vahvistaa ja todentaa heidän suomalaisuuttaan. Moni piti Thaimaan kansalaisuuden suomaa oikeutta omistaa maata. Heillä on myös Thaimaan kansalaisina mahdollisuus palata, jos elämä Suomessa ei suju. Moni mainitsikin haluavansa muuttaa takaisin ”sitten eläkeiässä, kun on säästetty tarpeeksi rahaa”.

Thaimaalaisuuden merkitys näkyy siinä, kuinka nopeasti thaimalainen etsii muita thaimalaisia uudelle paikkakunnalle muutettuaan. Sirkkilän (2005) aineistosta käy ilmi thaimaisten sekä positiiviset että negatiiviset vaikutukset: yhteisö tarjoaa tukeaan ja apuaan, mutta voi myös houkuttaa paholle teille.

Toisin kuin Thaimaassa, thaimalaisen Suomessa on määritettävä thaimaalaisuuttaan päivittäin. Mitä paremmin thaimalainen on integroitunut Suomeen, sitä suomalaisemmaksi hän tuntee itsensä. Tosin kun on kerran kokenut vierauden tunteen ja negatiivisen leimautumisen, kokemus Suomeen kuulumattomuudesta voi olla niin vahva, ettei leimatusta identiteetistä voi päästää irti, vaikka se osoittautuisikin vääräksi. Suomalaisuus korostuu Thaimaan vierailuiden aikana. Monet ovat saaneet muuttuneensa Suomessa asumisensa aikana kovemmiksi ja kestävimiksi. (Kuosmanen 2011; Pellander 2007; Sirkkilä 2005)

Hyvä ja huono thaimaalaisuus

Kun Thaimaan kuningaskunnasta alkoi muodostua kansallisvaltio 1900-luvulle tultaessa, haluttiin määrittää, mitä on thaimaalaisuus varsinkin muihin kansoihin verrattuna. Buddhalaisuus nostettiin yhdeksi thaimaalaisuuden peruspiirteeksi monarkian ohella. Thaimaalaiset lapset oppivat muiden esimerkistä koulussa tapoja ja käytänteitä, jotka kuuluvat thaimaalaisuuteen. Useimmiten haastateltavat mainitsivat thaimaalaisuuteen kuuluvan uskonnollisuuden (buddhalaisuus), kohteliaisuuden sekä vanhempien ja kuninkaan kunnioittamisen. Tärkeänä pidettiin myös harmoniaa ja kasvojen säilyttämistä, johon viitattiin myös suomalaisella sanalla rauha.

Buddhalaisessa yhteisössä yhdistyy thaimaalaisille tärkeät asiat, eli yhteisöllisyys ja ruoka. Suomalaiset harjoittavat uskontoaan yksin ja pitävät sitä henkilökohtaisena asianaan. Thaimaalaisilla on kotonaan ja työpaikalla Buddhan kuva esillä, ja he käyvät säännöllisesti uhraamassa ruokaa munkille. Uskonnon harjoittaminen on näin sosiaalisen vuorovaikutuksen kenttä. Kaarinassa sijaitseva temppleri on kohtaamispaikka, jossa vaihdetaan kuulumiset, tutustutaan uusiin ihmisiin ja vietetään juhlia.

Monet haastattelemani thaimaalaiset erottavat kertomuksissaan thaiyhteisön ja thaimaalaiset ystävät. Muiden thaimaalaisten sanotaan ”arvottavan” toista koulutuksen ja varallisuuden perusteella. Tätä pidettiin yleisesti huonona piirteenä muissa thaimaalaisissa. Usein mainittiin myös sellaisia ominaisuuksia, jollaisia ei hyvällä thaimaalaisella ollut. Huono thaimaalainen käyttäytyy epäkunnioittavasti, eikä hänellä ole Buddhaa sydämessään. Eräs haastateltavistani kiteytti: ”Sitten thaimaalaiset – tätä minä en pysty hyväksymään – se ihmisen arvo. Suomessa on ihmiset tasa-arvo. Jos sinä omista pankki, sinä voit mennä naimisiin kirvesmiehen kanssa. Mutta jos thaimaalainen esimerkiksi menee naimisiin joku pankkivirkailija jonkun rakennusmiehen kanssa, sit kaikki kattoo sillee alaspäin...”

Moni haastateltavistani sanoi suomalaisten ja thaimaalaisten olevan samanlaisia, ihonväriä lukuun ottamatta: molemmille halutaan opettaa pienestä pitäen vanhempien kunnioitusta ja työnteon tärkeyttä. Suomalaisten huonoina piirteinä pidettiin vakavuutta ja sulkeutuneisuutta.

Thaimaalaiseen kunnioitukseen ja vuorovaikutukseen kuuluu myös Bunkhun – suhde, joka on eräänlaista vaihtokauppaa palvelusten ja avun muodossa. Minulla ja avaininformantillani, hyvällä ystävälläni, on tällainen suhde. Hän auttoi minua tutkimuksessani, ja minä yritin auttaa häntä sekä hänen ystäviään muun muassa ymmärtämään suomalaista byrokratiaa. Suomalaisille tutumpana piirteenä vein haastateltavilleni kukkia tai jotain pientä naposteltavaa tullessani tapaamiseen.

Suomessa asuvat thaimaalaiset ovat kiinteässä yhteydessä Thaimaahan niin taloudellisesti kuin sosiaalisestikin. Vanhaan kotimaahan pidetään yhteyttä internetin välityksellä, vaikkei kaikista vastoin käymisestä halutakaan kertoa. Esimerkiksi mahdollista seksityötä ei ”kehdattaisi” harjoittaa kotiseudulla. Ulkomailla, jossa kontaktit valtaväestöön ovat vähäiset, on kynnys seksityöhön pienempi. Tärkeää on kuitenkin selviäminen ja rahalähetysten toimittaminen kotimaahan. Mitä pidempään Suomessa on asuttu, sitä enemmän Thaimaa toistuu puheissa vain lomakohteena. Sekä suomalaisuus että thaimaalaisuus tuntuvat muokkautuvat ympäristön ja yksilön tilanteen mukaan. (Kuosmanen 2011)

Toimenpiteitä thaimaalaisten kotouttamiseksi

Kotoutumislain kannalta thaimaalaisten integroituminen on haasteellista. Vanha kotoutumislaki oli laadittu koskemaan työnhakijoita ja toimeentulotuella eläviä, ei avioliiton kautta maahan tulevia. Syyskuussa 2011 tuli voimaan uusi kotoutumislaki, jonka mukaan kaikille maahanmuuttajille jaetaan perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Tulijoille tehdään alkukartoitus, jonka perusteella heille voidaan tehdä tarvittaessa kotoutumissuunnitelma.

Tilastokeskuksen mukaan eniten thaimaalaisia asuu Uudenmaan läänin alueella ja toiseksi eniten Varsinais-Suomessa. Pääkaupunkiseudulla toimii protukupisteen yhteydessä Saphaan-hanke, joka oli vuonna 2011 Helsingin kaupungin, Raha-automatiyhdistyksen sekä Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama. Hankkeen tarkoituksena on rakentaa siltaa thaimaalaisten maahanmuuttajien ja suomalaisen yhteiskunnan välille muun muassa opas-

tamalla sosiaali- ja terveystalouden käyttöä. Työmuotoihin kuuluvat etsivä työ hierontapaikoissa, thai-päivystys Kallion alueella sekä yksilöllinen tukityö ja palveluohjaus. Turussa maahanmuuttajille tarjotaan matalan kynnyksen neuvontapalvelua, jossa on myös thainkielinen tulkki.

Thainkielisten tulkkien saatavuus tulisi mielestäni ulottaa kaikkiin suurimpiin asutuskeskuksiin. Esimerkiksi Poliisiammattikorkeakoulun selvityksen mukaan Pirkanmaalla ei ollut ollenkaan thainkielistä tulkkiä vuonna 2011. Suurin osa thaimaalaisista kuulee palveluista viidakkorummun avulla, mutta kuinka tavoitetaan syrjäytyneet tai marginaalissa elävät? (Kinnunen 2011; Kuosmanen 2011; Lumio 2011)

Lopuksi

Thaimaalaiset ja thaimaalaisuus alkavat vähitellen olla osa katukuvaa jo suurten keskusten ulopuolellakin. Ehkä thaimaalaisia ravintoloita ja hieromalaitoksia on pian yhtä lailla joka kylässä kuin on nyt kebab-pitserioitakin? Maahanmuuton kautta suomalainen yhteiskunta joutuu määrittämään uudelleen suomalaisen yhteiskunnan itsestäänselvyyksiä. Voiko ihminen elää marginaalissa ja samaan aikaan ryhmänsä keskiössä? Maahanmuuttajat saattavat olla ulkopuolisia vielä senkin jälkeen, kun ovat ulkoisesti kotoutuneita.

Nykypäivän syrjäytymisessä puhutaan sosiaalisesta syrjäytymisestä tarkoittaen yksilön ja yhteiskunnan välistä vuorovaikutussuhdetta. Työtä pidetään tärkeimpänä syrjäytymistä ehkäisevänä keinona, mutta useimmiten työnsaannin esteenä on suomen kielen taidottomuus ja ennakkoluulot. Työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämisen vaarana on ajautuminen seksityöhön, jolloin ainoa side suomalaiseen yhteiskuntaan ovat asiakkaat.

Sen lisäksi, että thaimaalaisen on sopeuduttava vieraaseen kulttuuriin ja ilmastoon, on hänen totuttava ulkopuolisten asettamiin ennakkoluuloihin ja kuvitelmiin. Olisikin selvítettävä, millaisia mielikuvia ja ennakkoluuloja thaimaalaisiin liittyvät ilmiöt herättävät kantaväestössä, ja vaikuttavatko reaktiot itse kotoutumiseen.

Suomessa asuva thaimaalainen tarkastelee suomalaista kulttuuria oman kulttuurinsa kautta. Thai-

maalaisuus ja suomalaisuus syntyvät tekojen ja diskurssin kautta. Hän on jo usein muodostanut kolmannen kulttuurin, jossa on piirteitä sekä suomalaisesta että thaimaalaisesta kulttuurista. Huomioni mukaan thaimaalainen on integroitunut Suomeen, sitä paremmin, mitä enemmän hän tuntee itsensä suomalaiseksi ja haluaa jäädä Suomeen.

Lähteet

- Hietala, Leena 1994: Riisvainioilta perunamaahan, Indokiinalaisen ruokakulttuurin sopeutuminen Suomeen ja ruuan merkitys etniselle identiteetille. Teoksessa: Pekka Leimu (toim.): Arki ja Ympäristö. Turun Yliopisto, Scripta ethnologia Aboensia 41.
- Kinnunen, Mari 2011: "Kerro minulle vaihtoehdot mutta anna minun päättää itse" Palveluohjauksen ja epävirallisen tuen merkitys hieronta-paikoissa työskenteleville thaimaalaisille naisille. Sosionomin opinnäytetyö. Metropolia. Helsinki.
- Kuosmanen, Mari 2011: Kaikki rakastavat kuningasta – Thaimaalaisten kokemus thaimaalaisuudesta ja Suomeen sopeutumisesta. Kansatieteen Pro gradu -tutkielma. TYKL/KK/2722
- Lintula, Hanna 2010: Thaimaalaiset marjanpoimijat. Julkaistu: 04.08.2010. http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/thaimaalaiset_marjanpoimijat_48361.html#media=48371. Katsottu 22.5.2012.
- Lumio, Milla 2011: Hymyn takana – Thaimaalaiset maahanmuuttajat, viranomaiset ja kotoutuminen. Poliisi ammattikorkeakoulu. Tampere.
- Pellander, Saara 2007: Aasialainen sukutausta, suomalainen elämä: Naisten kokemuksia ja tulkin-toja toiseudesta. Web reports No. 23 Siirtolaisuusinstituutti. <http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports23.pdf>
- Poliisi: Tavoitteena on tunnistaa kaikki tsunamin uhrit. Julkaistu: 1.2.2006. <http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/pfbdarch/A7494A79F258CB3CC2257108003DDE55?opendocument>. Katsottu: 17.8.2012.
- Rantanen, Pekka & Valkonen, Jarno 2011: Ulkomalaiset marjanpoimijat Suomessa. Lapin yliopiston Lappea-instituutin tutkimushankkeen loppuraportti.
- Sirkkilä, Hannu 2005: Elättyjyyttä vai erotiikkaa. Miten suomalaiset miehet legitimoivat parisuh-

teensa thaimaalaisen naisen kanssa? Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilas-

tokeskus [viitattu: 21.3.2012]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vaerak/index.html>

Turun kirjamesut 5.–7.10.2012

Siirtolaisuusinstituutti osallistui jälleen aktiivisesti Turun kirjamesuille. Asiakkaita oli runsaasti ja kirjamyynti kävi. Ihmiset olivat myös kiinnostuneita omista sukulaisistaan eri puolilla maailmaa – ja siihen vaivaanhan löytyy apua instituutin siirtolaisrekisteristä.

"Irman tarina" – kanadansuomalaisen Irma Kuprin matka Kanadasta Neuvostoliittoon ja Venäjältä Suomeen. Uutuusteoksen on toimittanut Rauni Virtanen.

Siirtolaisuusinstituutin johtaja Ismo Söderling (kesk.) haastatteli 93-vuotiasta ja edelleen hyvässä muistelukunnossa olevaa Irma Kupria (vas.). Mukana lavalla oli myös kirjan toimittanut Rauni Virtanen (oik.) Kuvat: Satu Löppönen.

Health in your own language – siirtolaisten terveyden edistämistä Kööpenhaminassa

Paula Andreasen

Kööpenhaminan kunnan ja Suur-Kööpenhaminan alueella sijaitsevilla terveyden- edistämiskeskuk- sissa (Sundheds Center) toimiva 'Health in your own language' -palvelu on tarkoitettu ei-länsimai- sille etnisten vähemmistöjen asukkaille. Julkiseen terveydenhuoltoon sijoittuva ja käyttäjilleen ilmai- nen palvelu on kohdistettu erityisesti niille maahan- muuttajille ja heidän jälkeläisilleen, jotka ovat haa- voittuvaisemmassa asemassa alkuperäisväestöön nähden.

Kööpenhaminan alueen maahanmuuttajilla on todettu olevan matalammat tulot, korkeampi työt- ömyysaste ja heikompi osallistuneisuus terveyttä edistäviin palveluihin kantaväestöön verrattuna. Danish Research Centre for Migration, Ethnicity and Health –tutkimuslaitoksessa vuonna 2011 teh- dyn tutkimuksen mukaan Etnisten vähemmistöjen edustajista varsin suuri osa arvioi terveytensä hei- koksi verrattuna alkuperäistanskalaisiin (Dinesen et al. 2011).

Terveydenedistämiskeskuk- sissa annetaan yk- silöllistä ja ryhmille räätälöityä elämäntapoihin liit- tyvää terveysneuvontaa. Näillä toimilla tähdätään kroonisten sairauksien ennaltaehkäisyyn tai niihin liittyvien riskien vähentämiseen. Kanta-Kööpenha- minan alueella toimii yhteensä viisi terveydenedis- tämiskeskusta Norrebron, Vesterbron, Østerbron, Amagerin ja Vanløsen kaupunginosissa.

Sahdia Malik on yksi kolmesta etnisestä terveys- neuvoijasta Suur-Kööpenhaminan alueella sijaitse- vassa Tårnbyssä. Sinne väkimmäältäään suurimmat ei-länsimaiset etniset vähemmistöt tulevat Pakis-

tanista, Thaimaasta ja Flippiineiltä. Health in your own language - toiminta järjestetään yhteistyössä kuuden eri Kööpenhaminan ympäristökunnan kes- ken (Albertslund, Brøndby, Glostrup, Hvidovre, Hø- je-Taastrup ja Tårnby).

Sahdia kertoo, että suurin osa heille tulevista asiakkaista tavoitetaan tanskan kielen alkeiskurs- sin yhteydessä. Elämäntapoihin liittyvää ohjausta tarvitaan, koska perustiedot voivat olla puutteelli- set esimerkiksi terveellisen ruokavalion noudatta- misen osalta. Hän tähdentää, että usein kielimuuri estää etnisten vähemmistöjen edustajia ymmärtä- mää kantaväestön kielellä tehtävää terveyskam- panjointia.

Sahdian kokemuksen mukaan ensin asiakkaalla herää kiinnostuneisuus omaa terveyttään kohtaan. Sen jälkeen terveysneuvojan viesti menee par- haiten perille. Totuttuja elintapoja ei ole helppoa muuttaa, jos ne ovat sidoksissa omaan kulttuuriin.

Ohjaukseen tullut asiakas valtuutetaan itse huo- lehtimaan omasta terveydestään, ja hänen oma- aloitteisuuttaan tuetaan. Tavoitteisiin pyritään kes- kustelevalla, ei-akateemisella vuorovaikutuksel- la. Toisten toiminassa mukana olevien henkilöiden vertaistukea ja hyvää esimerkkiä suositaan.

Mikäli ensimmäisen terveysneuvontakerran ai- kana ilmenee tarvetta lisäohjaukseen, niin asiakas voidaan ohjata lääkärin läheteellä käyttämään kes- kuksen muita palveluja. Niihin kuuluvat esimerkiksi liikuntaryhmät, ravitsemusterapia, tupakoinnin lo- pettamisohjaus ja kuntouttavat toimet.

Etnisten vähemmistöjen edustajilla onkin mata- lampi kynnys osallistua ennaltaehkäisevään toimin- taan, kun eri kulttuureista tulevat työntekijät ovat ohjaajina. Tårnbyn terveydenedistämiskeskukes- sa ohjausta voi saada urdun, punjabin, thain ja ta- galogin kielellä.

Kirjoittaja Paula Andreasen on terveydenhoitaja, ter- veystieteen kandidaatti (Ttk), Master of International Health-opiskelija Kööpenhaminassa, Tanskassa.

Nopawan Groule, Tomas imperial ja Sahdia Malek antavat etnisten vähemmistöjen asukkaalle terveysneuvontaa Tårnbyn terveyskeskuksen alueella Kööpenhaminassa.

Parhaillaan Tårnbyn etniset terveysneuvojat ovat järjestämässä ruoanlaittokurssia, joka toteutetaan keskuksen keittiössä. Kurssilla esitellään terveellisiä pakistanilaisia, thaimaalaisia ja filippiiniläi-

siä ruokalajeja. Seuraavaksi suunnitteilla on taksin kuljettajille kohdistettu hanke, jonka aikana laaditaan esite yksinkertaisista liikunta- ja ruokaohjeista, sekä jaetaan terveellisiä välipaloja kuljettajille muuttaman päivän ajan.

'Pyrimme löytämään asiakkaat siellä, missä he ovat, ja käymme kertomassa mahdollisuudesta ohjaukseen omalla kielellä esimerkiksi paikallisissa yhdistyksissä', kertoo Sahdia. Asiakkaat eivät tule itse varaamaan aikaa, jos eivät ole tietoisia tästä palvelusta.

Lähteet

Dinesen, Cecilie, Smith Nielsen, Signe, Hvas Mortensen, Laust & Krasnik, Allan (2011): Inequality in self-rated health among immigrants, their descendants and ethnic Danes: examining the role of socioeconomic position. *International Journal of Public Health* [Published online 17 June 2011]. Saatavilla: http://mesu.ku.dk/publications/General_health_and_risk_factors/Dinesen_et_al__2011.pdf/. Luettu 26.9.2012.

Instituutin henkilöstö tutuksi

Lilli Kojo, informaatikko 1.1.2013 alkaen

Aloitan siis instituutin informaatikkona 1.1.2013. Koulutukseltani olen filosofian maisteri ja informaatikko. Olen alun perin kotoisin Pieksämäeltä, mutta olen muuttanut Turkuun opiskelemaan yli kymmenen vuotta sitten. Pääaineena olen opiskellut kansatiedettä ja sivuaineina valtio-oppia, sosiaalipoliittikkaa ja maantiedettä. Näissä oppiaineissa minua kiinnosti erityisesti kulttuurien kohtaaminen, kulttuurien muutos, kotoutuminen ja etninen identiteetti. Valmistumisen jälkeen intohimoni kirjoja ja lukemista, sekä tiedonhakua ja tiedon järjestämistä kohtaan sai minut hakeutumaan kirjastoalalle. Olen suorittanut informaation pätevyuden Åbo Akademiassa, ja työskennellyt yleisissä kirjastoissa parin vuoden ajan. Informaatikkona Siirtolaisuusinstituutissa minulla on mahdollisuus tehdä töitä kaikkien minua kiinnostavien aiheiden parissa. Vapaa-ajalla harrastan nykytanssia ja opiskelua avoimessa yliopistossa. Tarkoitukseni on pian jatkaa myös hetken tauolla ollutta karateharrastusta. Toki luen myös paljon, erityisesti pidän José Saramagon ja Roald Dahlin kirjoista.

Sotalapsena Ruotsissa 1944–1945

Raimo Tuunasen sotalapsi-muistelo

SirkkaNurmi

Olin sotalapsena 7-vuotiaana Ruotsissa 1944–1945 Vimmerbyssä Emy Svennsonin luona. Emy oli eläkkeellä oleva sairaanhoitaja ja asui huoneen ja keittiön asunnossa kerrostalossa keskellä kaupunkia. Hän ei ollut koskaan naimisissa eikä hänellä ollut omia lapsia.

Halusin kovasti itse lähteä Ruotsiin, koska naapurin poika (en muista nimeä) oli myös lähdössä. Äitini ei olisi halunnut päästää minua lähtemään, mutta sain kuitenkin tahtoni läpi. Menimme Kuokkanien asemalta junalla Turkuun ja sieltä laivalla Tukholmaan.

Laivamatkasta en muista muuta kuin lasten itkuu, jota kuului joka puolelta. Tukholmassa meidät vietiin johonkin kouluun, jossa yövyimme luokahuoneen lattioilla patjojen päällä ”siskonpedissä”. Koululla saimme uudet vaatteet ja minäkin sain hienon golf-puvun ja siihen golf-sukat ja remmikengät. Samoin myös uudet alusvaatteet. Sukkanauhalliset alushousut joutuivat pihalle kekkoon. Kaikkien lasten entiset vaatteet vietiin koulun pihalle, ja niistä tuli iso keko. Äitini oli tehnyt minulle uuden puvun ukkini Joonas Tuunaisen ”mustasta pompasta” (musta pitkä talvitakki). Äitini ratkoi ”pompan” ja käänsi kankaan ja niin siitä tuli kuin uusi takki ja housut. Koulun pihan kasaan joutui sekin puku. En tiedä mihin meidän kaikkien ”omat” vaatteet sitten joutuivat!? Suihkussa käynnin jälkeen oli kaikilla edessä hiusten leikkaus aivan lyhyeksi ja sitten pantiin päähän kirvelevää ainetta sekä käärrittiin pään ympäri

kankainen kääre. Aine oli päässä useita tunteja, jonka jälkeen se pestiin pois. Aine tappoi syöpäläiset mm. täit, joita varmaankin oli useammalla meistä.

Yöpymisestä muistan, että kuului kova itkeminen, koska joukossa oli pieniäkin lapsia, joilla oli kova ikävä vanhempiaan. Kyllä itku tarttui meihin isompiin myös. Valkopukuiset ”hoitajat” yrittivät parhaansa mukaan rauhoitella meitä. Ehkä jo seuraavana päivänä jatkoimme junalla eteenpäin kukin omaan määränpäähän, joka oli pahvilapussa nimen kanssa kirjoitettuna.

Minua oli Emy Svensson vastassa Vimmerbyn asemalla. Meitä oli asemalaiturilla monta, joilla oli kaulassaan narussa pahvinen lappu. Pienimmät olivat mutustelleet lapusta kulmia. Emy kulki poikien rivissä katsellen nimilappuja ja kun tuli minun lappua katsomaan niin hymyili ja tarttui kädestä. Niin lähdimme kävellen hänen asuntoonsa kaupunkiin.

Emy oli hankkinut minulle leikkikaluja mm. pussia ja peltisiä autoja, jollaisia en ollut ikinä ennen nähnyt, rakennussarjan, jossa oli metallisia reikäisiä rautalistoja sekä muttereita ja pultteja. Niistä sain rakennettua kaikenlaisia. Kävimme myös muistaakseni Vimmerbyn torilta ostamassa nauvoja ja jostakin laudan paloja, joita sain sitten naputella keittiössä yhteen.

Ensimmäisestä aamusta Emy luona muistan, että Emy oli keittänyt kaakaota, jota en ollut ikinä maistanut. Minusta kaakao maistui pahalta ja kun Emy meni pois keittiöstä niin kaadoin mukista loput kaakaot kukkaruukkuun. Myöhemmin rupesin tykkäämään kovasti kaakaosta ja sitä oli usein aamupalan kanssa pöydässä. Emy-täti, joksi häntä kutsuin, vei minut myös partioon, jossa minä viihdyin hyvin. Siellä oli kivoja kavereita ja sai askarrella kaikenlaisia kivoja ohjaajan opstuksella.

FK, tietokirjailija Irma Nurmi on toiminut suomen kielen ja viestinnän lehtorina Lapualla. Hän on julkaissut useita teoksia synnyinseudustaan Uukuniemestä. Raimo Tuunanen on kotoisin myös Uukuniemeltä. Hän on toiminut mm. eri tehtävissä Helsinki-Vantaan lentokentällä. Työelämästä hän jäi pois vuonna 1995.

Koulukuvassa Ruotsissa Raimo Tuunanen edessä 2. vasemmalta. Vaemmalla puolella toinen Suomalainen poika. Kuva: Uukuniemi info.

Raimo Tuunanen 7 v. Vimmerby. Kuva: Uukuniemi info.

Emy oli kirjoittanut äidilleni, että jo kolmen viikon kuluttua me rupesimme ymmärtämään kielellisesti toisiamme. Emy-täti kirjoitti äidilleni kirjeet ruotsiksi ja äitini käännätti ne Lapuan kappalaisella suomeksi. Äitini käännätti vastaavasti omat kirjeet Emylle ruotsiksi. Koulua kävin Ruotsissa yhden lukukauden ja opin Ruotsin hyvin. Samalla unohtui äidinkieleni ja se piti opetella suomeen tultuani uudelleen. Koulussa oli toinenkin suomalainen poika, jonka kanssa puhuimme suomea, mutta opettajat toivoivat meidän puhuvan vain ruotsia. Kun kuulin, että vanhempani halusivat sodan loputtua minut takaisin Suomeen, niin olisin itse halunnut jäädä Ruotsiin. Viihdyin siellä oikein hyvin, enkä kaivannut muistamiini oloihin.

Emy-täti oli äidilleni luvannut ottaa minut ottopojakseen ja kouluttaa niin pitkälle kuin olisin halunnut. Kuitenkaan vanhempani eivät suostuneet ehdotukseen ja palasin Laihialle, jonne perheeni oli asutettu.

Perhe muutti Lapualta Muhokselle melkein heti tultuani Ruotsista ja sain kansakoulussa ikäiseni kiinni, kun kävin 1. luokan syyslukukaudella ja pääsin 2. luokalle kevätlukukaudella. Muhokselle muutettiin töiden takia Lapualta. Isäni ja Martti-veli olivat kirvesmiehiä. Oulujokeen tehtiin vesivoimalaitoksia. Rakenteilla oli Vaalan, sitten Leppiniemen ja myöhemmin Montan voimalaitokset. Isä Matti ja veljeni Martti ja siskoni Bertta olivat siellä tois-

sä. Bertta-sisko lähti 1951 Ruotsiin ensimmäisessä suuressa muuttoaallossa ja perusti siellä perheen. Hän eli Ruotsissa elämänsä loppuun ja kuoli Tukholmassa 2005. Minäkin ehdin olla Leppiniemessä Betonilaboratoriossa lähettinä 3 v. ennen muuttoa Vantaan Korsoon 1956. Laboratoriossa otettiin näytteitä betonivaluista voimalaitostyömaalta ja koepuristettiin muutaman viikon jälkeen.

Emy-täti lähetti paketteja vielä vuosia Suomeen. Heti sodan jälkeen ei Suomeen saanut lähettää mm. karamelleja, ja hän ilmoitti, että kun kahvia sai vähän lähettää, niin kahvipapujen pussin pohjalta löytyy karamelleja. Samoin myös uusien sukkiensa kohdalla hän parsi niitä, että ne vaikuttaisivat vanhoilta sukilta. Tulli tutki kyllä paketit sodan jäkeen. Myös vanhimman Kaarlo-veljen tytär Sinikka rupe- si saamaan paketteja Emy-tädin siskontyttären perheeltä. Olin kuulemma usein kertonut veljentyttärestä Sinikasta, jonka kanssa leikin Karsikossa.

Muutettuamme Muhokselle pääsi minun ruotsinkielen taitoni unohtumaan, kun ei Muhoksella ollut tuttavuuksia, jotka olisivat osanneet ruotsia. Kävimme äidin kanssa Laihialla kerran kirkon kappalaisen juttusilla, mutta emme ymmärtäneet kunnolla toisiamme, minun puhuessa skoonen murretta ja hänen suomenruotsia.

Vuonna 1960 keväällä minun piti mennä tapamaan Emyä Vimmerbyhyn. Menin Ruotsiin joulun

jälkeen töihin Borosiin Algotsille. Aikomukseni oli jatkaa kesällä Australiaan siirtolaiseksi. Olimme kirjoitelleet serkkuni Jouko Vaskon kanssa, joka oli ollut Australiassa jo kaksi vuotta, että hän avustaa työn haussa siellä. Sovimme siskoni Bertan ja hänen miehensä Kyöstin kanssa, että menemme ennen Australiaan lähtöä katsomaan Emy-tätiä, he kun osasivat ruotsia. Mutta kohtalo puuttui peliin isäni kuoleman kautta.

Isäni kuoli 1960 helmikuussa ja äitini toivomuksesta tulin takaisin Suomeen järjestelemään asioita. Näin ollen, jäi Emy-tädillä käymättä ja myös Australian matkakin tekemättä. Olin kyllä aivan tosissani ja olin hankkinut kaikki paperit kuntoon. Maahan-tuloviisumi vain puuttui ja sen olisin saanut matkaliipun yhteydessä. Sain tietää joskus 1970 luvun alussa Emy'n kuolleen.

1963 tapasin nykyisen vaimoni Aila Nuorelan kulttuuritalon tansseissa Helsingissä ja siitä alkoi uusi luku elämässäni ja se onkin jo toinen juttu.

Raimo Tuunanen. 2010 Helsinki.

Raimo Tuunanen suku on Uukuniemen Mensuvaarasta.

Emy Svensson 60 v. Vimmerby. Kuva: Uukuniemi info.

Tasavallan presidentti Sauli Niinistölle Tarja Lappalaisen Ruija-kirja

Tromssan Ruijansuomalaisen seuran johtokunnan jäsen ja väsymätön puuhainen Mirja Olsen luovutti presidentti Sauli Niinistölle ja Norjan kruununprinssi Håkonille kirjalahjat, molemmille heidän omalla äidinkielellään. Presidentti Niinistö ja puoliso Jenni Haukio vierailivat Norjan matkallaan Tromssassa, missä kirjat luovutettiin.

Suomen siirtolaisuustutkimus ja inkeriläiset

Ismo Söderling

Otsakkeeseen liittyen esitetään aluksi lyhyt käsite-määrittely: siirtolaisuus on rajat ylittävää muuttoliikettä. Jos otsaketta noudatettaisiin kirjaimellisesti, silloin inkeriläisyyteen liittyvä maan sisäinen muuttoliike jäisi tarkastelusta pois. Tällaista rajausta ei ole syytä tehdä, sillä on selvää, että inkeriläisten ja yleensäkin Suomeen muuttajien maan sisäiset muutot ovat jatkossa tutkimuksen keskiössä (vrt. Sjöblom-Immala 2012).

Artikkelissa tarkastellaan inkeriläisyyteen liittyvää nykyistä ja tulevaa tutkimusta. Tämän mukaisesti tarkastelussa keskitytään sellaiseen inkeriläisiä koskevaan tutkimukseen, joka on toteutettu Suomessa 1990-luvun alusta lähtien. Kyse on siis ajasta, jolloin nykyinen paluumuutto on vallinnut. Inkeriläisiä koskeva tarkastelu keskittyy Suomessa valmistuneeseen tutkimukseen. Siten esimerkiksi Venäjällä tai Ruotsissa tehty alan tutkimus ei ole tarkastelun piirissä.

Inkeriläisyyteen liittyvä tutkimus Suomessa vuosina 1980-2004

Päälähteinä käytetään kolmea bibliografista julkaisua. Näiden avulla selvitetään, miten inkeriläisyyteen liittyvä tutkimus liittyy koko Suomen muuttoliikettä koskevaan tutkimuskokonaisuuteen.

Sen lisäksi kirjoittaja on ollut henkilökohtaisesti yhteydessä seitsemään eri asiantuntijaan, joilla on keskeinen rooli Suomessa tehtyyn inkeriläistutkimukseen.

Artikkeli perustuu kirjoittajan, Siirtolaisuusinstituutin johtaja Ismo Söderlingin, Inkerin Liiton 90-vuotisjuhlaseminaarissa pitämälle esitelmälle. Kansallisarkisto 25.9.2012, Helsinki.

Vuosina 1980–2004 (noin 25 vuoden ajalta) muuttoliiketutkimuksen bibliografioita ilmestyi siis kolme kappaletta, ja kaikki Siirtolaisuusinstituutin toimesta.

Ensimmäisen selvityksen teki tutkija Minna Domander (1993). Hän tarkasteli Suomen siirtolaisuus- ja pakolaisuustutkimusta vuosina 1980–1993. Domanderin raportissa on listattuna 134 tutkimusta, joista yhdeksän oli luokiteltu inkeriläistutkimukseksi. Julkaisut olivat luonteeltaan paljolti yleiskatsauksia tyyliin ”*Inkeriläisten paluumuuttajien sopeutuminen Suomeen* (Terhi Lehtonen, kts. Domander 1993, 7). Samoin inkeriläisyyden perusteita tutkittiin sangen yleisellä tasolla: ”*Inkeriläisten luovuttaminen Neuvostoliittoon toisen ms:n jälkeen*” (Kirsi Keravuori, kts. Domander 1993, 6). Listatuista tutkimuksista siis 7 % oli inkeriläisyyteen liittyvää. Sinällään lukua voidaan pitää korkeana, sillä inkeriläisyyteen liittyvän tutkimuksen osuus väheni tulevina vuosina maamme muuttoliiketutkimuskentässä.

Toiseksi: Siirtolaisuusinstituutin toimesta dosentti Elli Heikkilä selvitti alan tutkimustoimintaa 1990-luvulla, eli ajallisesti näkökulma oli osittain päällekkäinen Domanderin kanssa. Hänen tarkastelunsa sisälsi myös opinnäytteet. Siihen liittyen on ymmärrettävissä, että listattu muuttoliikejulkaisuja oli ilmestynyt kaikkiaan 449.

Huolestuttavinta inkeriläisyyden kannalta on se, että inkeriläisyyteen liittyvä tutkimustoiminta oli todella vähäistä: julkaisujen otsikoiden perusteella 1990-luvulla ilmestyi vain seitsemän inkeriläisyyteen liittyvää tutkimusta. Siten 1,5 % tutkitusta materiaalista liittyi inkeriläisyyteen Heikkilän raportin mukaan.

Eve Kyntäjä julkaisi tuolloin huomattavan osan inkeriläisyyteen liittyvistä tutkimuksista. Kyntäjän tutkimusote oli paljolti sosiaalitieteellinen (esim.

E. Kyntäjä: *Viron sosiaalinen kehitys ja inkerinsuomalaisten paluumuutto*. Suomen Kuntaliitto 1998.). Kyntäjä julkaisi tuolloin myös mielenkiintoisen tutkimuksen nimeltään ”*Inkerinsuomalaisten muutto Suomeen – paluumuutto vai maastamuutto?*” (kts. Heikkilä 1999, 44).

Mielenkiintoista 1990-luvun tutkimukselle on se, että myös kielitieteilijät heräsivät tutkimaan tultujen kielivalintoja (esim. Iskanius, Sanna, 1999: *Venäjää äidinkielenään puhuvien maahanmuuttajanuorten kieli-identiteetti ja etninen identiteetti* (kts. Heikkilä 1999, 42).

Kokonaisuutena ottaen voidaan sanoa, että inkeriläisiä koskeva tutkimus jäi 1990-luvulla pakolaisuutta koskevan tutkimuksen ”jalkoihin”. Myös monikulttuurisuusilmiot kiinnostivat tutkijoita tuolloin yhä enemmän.

Kolmantena bibliografioiden sarjassa oli Siirtolaisuusinstituutin nykyisen tietopalvelupäällikön Jouni Korkiasaaren tekemä selvitys vuosilta 1999–2004. Ajallisesti Korkiasaaren tutkimus meni hie-man päällekkäin Heikkilän selvityksen kanssa. Korkiasaari raportoi kaikkiaan yhdeksästä inkeriläisyyttä valottavasta tutkimuksesta. Kun kyseisellä ajalla ilmestyi liki kolmesataa raporttia, oli inkerinsuomalaisiin liittyvä tutkimus 3,2 % kaikesta tutkimuksesta vuosien 1999–2004 aikana. Suhdelukujen perusteella tarkasteltuna tutkimus oli siis kasvanut, mutta suoraan inkerinsuomalaisiin liittyvä tutkimus oli määrällisesti edelleen varsin vähäistä.

Toisaalta tälle ajalle oli tunnusomaista, että etnisyyttä sinällään häivytettiin taustalle, vaikka tutkimus saattoi kohdistua inkeriläisiin hyvinkin voimakkaasti. Esimerkiksi Inga Jasinskaja-Lahti julkaisi vuosituhaten vaihteessa lukuisia korkealuokkaisia tutkimuksia, joissa venäjänkieliset maahanmuuttajanuoret olivat yhtenä kohderyhmänä (kts. Korkiasaari 2004, 55). Vuosituhannen lopulla alkoi ilmestyä myös tutkimuksia, joissa pohdittiin inkerinsuomalaisten oikeudellista asemaa. Tällaisesta mainittakoon Annika Forsanderin artikkeli vuodelta 1999 ”*Outsiders or Insiders? Ingrian Finns in a Context of the Finnish Immigration Policy*” (kts. Korkiasaari 2003, 47).

Tässä ”kolmannessa aallossa” ilmestyi myös pari nimikettä inkeriläisistä vanhuksista (esim. Kärkkäinen, Tanja: ”*Maahanmuuttajavanhukset ja suomen kieli: haastattelututkimus inkerinsuomalaisten, bos-*

nialaisten ja vietnamilaisten vanhusten kielienoppimismotivaatiosta, sosiaalisista verkoista ja etnolingvistikisestä identiteetistä”, kts. Korkiasaari 2003, 58). Tällainen näkökulma osoittaa tietysti, että tutkimus ja tutkija elää ajassa, ja koettaa nähdä eteenpäin.

Tutkimuksia ei ole syytä laittaa paremmuusjärjestykseen. Joka tapauksessa Toivo Flinkin väitöskirja vuodelta 2000 (*”Maorjuuden ja vallankumouksen puristuksessa”*, Turun yliopisto) toi paljon uutta tietoa inkerinsuomalaisten elämästä Venäjällä. Sittemmin Flink on vain vahvistanut asemaansa tällä saralla. Siitä viimeisimpänä esimerkkinä olkoon juuri julkaistu Inkerin Liiton historiateos ”*Pois köyhän panta*”.

Bibliografioiden karttuminen on tietysti paljolti tutkijoiden oman aktiivisuuden varassa. Korkiasaarenkin bibliografiasta puuttuu huomattavia tieteellisiä opinnäytetöitä, joista esimerkkinä otettakoon Marja Reijosen Helsingin yliopistossa valmistunut väitöskirja vuodelta 2002: ”*Tila ja kulttuurinen identiteetti. Entisen Neuvostoliiton alueelta tulleiden paluumuuttajien kulttuurisen identiteetin muodostuminen Suomessa asutun vuoden aikana*”.

Inkeriläisyyteen liittyvä tutkimus Suomessa vuoden 2004 jälkeen

Suomessa ei ole tuotettu systemaattista muuttoliike-bibliografiaa vuoden 2004 jälkeisestä tutkimuksesta. Asiaa voidaan selvittää siten, että laitetaan ”Google Scholar” -tiedehakuun hakukriteeriksi termi ”inkerinsuomalainen” ja ajalliseksi kriteeriksi vuodet 2004–2011. Ohjelma tarjosi 23.9.2012 yhteensä 293 osumaa. Saaduista osumista poimittiin esimerkkejä tutkimuksista, jotka antavat leimansa tälle uusimmalle ajanjaksolle. Sieltä löytyy useita väitöskirjoja, joista otan esimerkkinä kolme:

- Helena Miettisen teemana oli ”*Menetetyt kodit, elämät, unelmat. Suomalaisuus paluumuuttajien keskuudessa*”. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, 2004.
- Ajallisesti toisena eli vuonna 2007 väitteli Ossi Kokko teemasta ”*Inkerinsuomen pirstaleisuudesta*” Joensuussa 2007.
- Kaija Santti tutki *Selin Jalmar Laurikkalaa – suomalaista pappia Inkerissä*. Kyse oli kirkkohistorian väitöskirja Joensuun yliopistosta vuodelta 2008.

On mielenkiintoista havaita, että väitöskirjat ovat eri aloilta, ja luovat siten monipuolisen kuvan inkerinsuomalaisuudesta. Edellisten akateemisten tuotteiden lisäksi on havaittavissa oikea alempitasoisten tutkielmien buumi. Erityisesti ammattikorkeakouluissa valmistuu jatkuvasti inkerinsuomalaisuuteen liittyviä pienimuotoisempia opinnäytetöitä.

Tässä yhteydessä ei ole tarkoituksenmukaista käydä edellä mainittuja tutkimuksia yksityiskohtaisemmin läpi – riittänee, kun todetaan Helena Miettisen väitöskirjatutkimuksen ”Menetetyt kodit, elämät ja unelmat” keskeinen tulos. Hän tarkasteli paluumuuttajien itse-identifioitumista:

”Inkeriläisten voimakas tarve suomalaisen syntyperän korostamiseen johtuu mielestäni ryhmän epävarmasta etnisestä identiteetistä, joka on seurausta inkerinsuomalaisten asumisesta vähemmistönä kahden kulttuurin rajamaastossa ja hajaannuksen jälkeen alkaneesta eristymisestä suomalaisesta valtakulttuurista. Kun muut inkerinsuomalaisen identiteetin rakennuspuut (esim. suomen kieli) ovat alkaneet nopeassa tahdissa lahota, käsitteellisesti väljäkö käsite ’suomalaiset juuret’ on lujittanut asemaansa suomalaisuuden määritteenä. Korostamalla suomalaisia verisiteitään kertojat kytkevät itsensä suomalaiseen kansanperheeseen, mikä suo heille oikeuden muuttaa Suomeen ”juurilleen” (Miettinen 2004, 420).

Kooten voitaneen sanoa, että 2000-luku on osoittanut selvästi lisääntyneitä inkerinsuomalaisuuteen liittyvää tutkimusaktiiviteettia. Tässä suhteessa alan tutkimus on turvattu sekä akateemisessa että ammatillisessa mielessä. Ammatillisuudella viitataan lähinnä ammattikorkeakouluissa valmistuneisiin töihin. Mikä ilahduttavinta, erityisesti korkeakoulujen päättötöissä on huomattavassa määrin myös inkerinsuomalaisten itsen tekemiä opinnäytetöitä.

Tulevan tutkimustoiminnan suuntaviivat

Pohdittaessa inkeriläisyyteen liittyviä tulevia tutkimustarpeita on syytä korostaa neljää teemaa:

- Miten paluumuuttoprosessi vuonna 1990 varsinaisesti käynnistyi?
- Inkeriläisten tilastollinen tarkastelu – paljonko heitä todella on – ja missä päin Suomea?

- Inkeriläisten maan sisäinen muutto ja/tai paluumuutto
- Inkeriläisyyden historialliset lähtökohdat

Ensimmäisen teeman mukaisesti peruskysymys kuuluu, ”miten inkeriläisistä tuli paluumuuttajia”: Tässä suhteessa on usein viitattu tasavallan presidentti Mauno Koiviston haastatteluun 10.4.1990 Suomen televisiossa. Haastattelu löytyy osoitteesta: http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/presidentti_koiviston_kommentti_inkerilaisista_15852.html#media=15853

Sangen yleinen oletamus on, että kyseessä oli harkittu puheenvuoro. Kun presidentti Koivisto otti vastaan Inkerikeskuksessa 4.6.2001 kiitosadressin aikaisemmasta toiminnastaan inkeriläisten hyväksi, hän puhui seuraavasti: ”Vastasin (TV:ssä) esitettyyn kysymykseen, että inkeriläisten paluumuutosta oli ollut hallituksessa puhetta. Minutkin yllätti, että viranomaiset kiirehtivät muodollisten päätösten edelle, ja inkeriläisiin paluumuuttajiin alettiin heti suhtautua aikaisemmasta käytännöstä poiketen”.

Kyse ei siis ilmeisesti olekaan perustellusta poliittisesta päätöksenteosta, vaan Tasavallan presidentin tunnetusta ääneen ajattelusta.

Mikä on viranomaisten rooli – mikä taas poliittisen päätöksenteon osuus, se olisi syytä selvittää aivan omana tutkimuksenaan. Keskeiset alan poliittiset päätöksentekijät samoin kuin johtavat virkamiehetkin ovat edelleen ”hyvässä iskussa”. Asia kannattaa selvittää jo siksin, että tutkimustuloksella on todennäköisesti ajan mittaan inkeriläisille itselleenkin merkitystä oman identiteettinsä muovaajana.¹

Toinen keskeinen tutkimushaaste liittyy tilastollisiin lähtökohtiin. Voimme esittää ainoastaan valistuneita arvauksia siitä, paljonko inkeriläisiä on maahamme tullut, ja missä heitä asustaa. Vuonna 1998 Siirtolaisuusinstituutissa julkaistiin Eve Kyntäjän ja Hill Kulun erinomainen raportti, jossa tutkailtiin muuttonäkymiä Venäjältä ja Baltian maista Suomeen.

¹Kirjoittaja itse näki haastattelun Ruotsissa paikallisen TV:n välittämänä uutisena seuraavana päivänä. Kirjoittaja oli puhujana Ruotsissa asuvien inkeriläisten juhlassa. Tilaisuus pidettiin Göteborgissa. Tekijä tiedusteli inkeriläisten silloiselta voimahahmolta Rudolf Pakilta, josko hän oli tietoinen etukäteen Koiviston lausumasta. Pakki oli asiasta yhtä yllättynyt kuin muutkin läsnäolijat.

Hill Kulu teki sekä suomalaisiin että lähtöalueiden tilastoihin perustuvia laskelmia mm. paluumuuton valikoivuudesta. Hän totesi, että tarkastelua vaikeuttaa se, että etnistä alkuperää ei Suomessa tilastoida. Esimerkiksi kielihän Suomessa tilastoidaan lähtömaan ja kansalaisuuden lisäksi. Hill Kulu totesi, että vuoden 1998 lopulla Suomessa oli paluumuuttajia ja heidän perheenjäseniään noin 19 500–21 000 henkeä. Kulun laskelmien mukaan noin 2/3 Venäjältä tuolloin tulleista oli paluumuuttajia. Hill Kulun mukaan paluumuuttajissa oli paljon nuoria. Hänen mukaansa paluumuuttajista oli 60–70 % kansallisuudeltaan suomalaisia, muiden ollessa venäläisiä tai virolaisia perheenjäseniä (Kulu 1998, 65–68). Oikeastaan tähän jäljet sitten päättyvätkin.

Sähköposti maahanmuuttajien tilastointiin pe-rehtyneelle asiantuntijalle antoi seuraavan vastauksen 23.9.2012 ("Kysymys: voitko sanoa paljonko Suomessa on inkeriläisiä?"):

"10 vuotta sitten arviolta 25 000 inkerinsuomalaista paluumuuttajaa perheineen. Nyt arviolta 35 000 inkerinsuomalaista paluumuuttajaa perheineen. 10 vuodessa tullut siis arviolta 10 000 inkeriläistä paluumuuttajaa perheineen. Mutta nämä va-listuneita arvauksia!"

Mikäli luvut eivät pidä paikkaansa, niin vahingollisinta esitetyissä luvuissa on se, että ne saattavat julkaistuina lähteä elämään omaa elämäänsä. Tästä on jo näyttöä takavuosilta. Vastuu mahdollisesti

väärän tiedon levittämisestä on toki julkaisijalla, ei arvion esittäjällä.

Kolmantena tulevaisuuden tutkimushaasteena oli siis inkerinsuomalaisten maan sisäisten muuttojen selvittäminen – tähän liittyisivät myös heidän paluumuuttonsa tai paluuaikeensa.

Neljäs teema liittyy juurien selvittämiseen, ja sen myötä tavallaan ympyrä sulkeutuu. Siirtolaisuusinstituutti julkaisee lähiaikoina tietokirjailija Tyyne Martikaisen kirjan *"Että ketään ei unohdettaisi – inkerinsuomalaisten martyrologia"*. Tyyne Martikainen jatkaa Eila Lahti-Argutinan työtä vainojen uhrien selvittämisessä. Tämä tarkoittaa yleensäkin sitä, että emme saa unohtaa inkeriläisyyden suuria historiallisia käännteitä – niissä riittää selvittämistä.

Lopuksi

Inkeriläiset ovat osa Suomen heimoa – toki heillä on oma historiansa ja oma nykyisyytensä. Inkeriläisiä koskeva arkisto- ja tutkimusmateriaali kaipaa kotia, paikkaa, minne arkistoa voidaan kartuttaa, paikkaa, missä materiaalia voidaan hoitaa. Tutkimus ei etene, ellei ole käytettävissä lähdemateriaalia. Siksi inkeriläisten keskusarkiston syntyminen olisi tutkimuksenkin kannalta tärkeää ellei välttämätöntä. Tässä suhteessa Siirtolaisuusinstituutti antaa kaiken apunsa ja tukensa asian edistämiseksi.

Käytetty kirjallisuus

Kirjallisuusluettelo saatavissa tarvittaessa tekijältä (ismo.soderling@utu.fi).

Rouva Liisa Penkka osallistui aktiivisesti seminaarin keskusteluun. Hän oli aikoinaan ottamassa inkeriläisiä vastaan Virossa. Kuva: Ismo Söderling.

Perspectives on second-generation immigrants

Elli Heikkilä

According to Eurostat, in absolute terms, about six million native-born persons aged 25–54 living in the EU in 2008 had one parent born abroad, and more than four million native-born persons had both parents born abroad. In relative terms, second-generation immigrants (both those with one or two parents born abroad) make up a substantial proportion of the population in Estonia, Latvia, Luxembourg and France. Very low proportions are observed in Hungary, Italy, Spain, Greece and Portugal.

For comparison, the share of the foreign-born population varies substantially between different countries. In absolute terms, in 2008, the largest numbers of foreign-born persons resided in Germany, France, the United Kingdom, Spain and Italy. In relative terms, the EU member state with the highest share of the foreign born is Luxembourg, where migrants make up 32.2 % of the total population.

In the majority of EU countries, second-generation immigrants with a foreign background had a significantly lower employment rate than persons with native-born parents. The employment situation of second-generation immigrants with a mixed background was significantly better than that of second-generation immigrants with a foreign background. The positive effect of having one native-born parent in the household, who was likely to be well-acquainted with the national language, culture, education and labour market system, seems to facilitate the integration process, or at least labour market participation.

There are also second-generation Finns living around the world. The largest groups are found in Sweden (265,000 persons), the United States (81,000) and Canada (35,000). Tiina Lammervo has studied second-generation Finns in Australia. Among the Australian-Finnish community, the Finnish language is often lost in the second generation. Artifacts, memorabilia, foods and traditions had been passed on to all second-generation informants in her study, whether they had fluency in Finnish or not. Even those who did not “do culture” or have language skills still admitted to adhering to Finnish value systems.

Lotta Weckström has conducted a study of second-generation Finns in Sweden. Her interviewees felt strongly that they had roots in Finland, and none mentioned roots in Sweden even though they had grown up there.

Sources

- Eurostat (2011). *Migrants in Europe. A statistical portrait of the first and second generation*. Eurostat, Statistical books. Belgium.
- Lammervo, Tiina (2009). *Significance of Cultural Heritage, Language and Identity to Second and Third Generation Migrants: The Case of Finns in Australia*. Institute of Migration, Migration Studies 17. Turku. 180 p.
- Weckström, Lotta (2011). *Suomalaisuus on kuin vahakangas. Ruotsinsuomalaiset nuoret kertovat suomalaisuudestaan*. Turku. 157 p.

Arkiston kuulumisia

Jarno Heinilä

Siirtolaisuusinstituutti saa jatkuvasti materiaalia arkistoonsa. Pääsääntöisesti materiaali saadaan lahjoitusten kautta. Instituutti julkaisee tästä lähtien joka numerossaan viimeisten kolmen kuukauden karttumiset arkistoon. Vuodenvaihteen tienoilla instituutin arkistoluetteloita ryhdytään julkaisemaan kotisivuillamme.

Siirtolaisuusinstituutin vastaanottamaa materiaalia 1.8.–31.10.2012

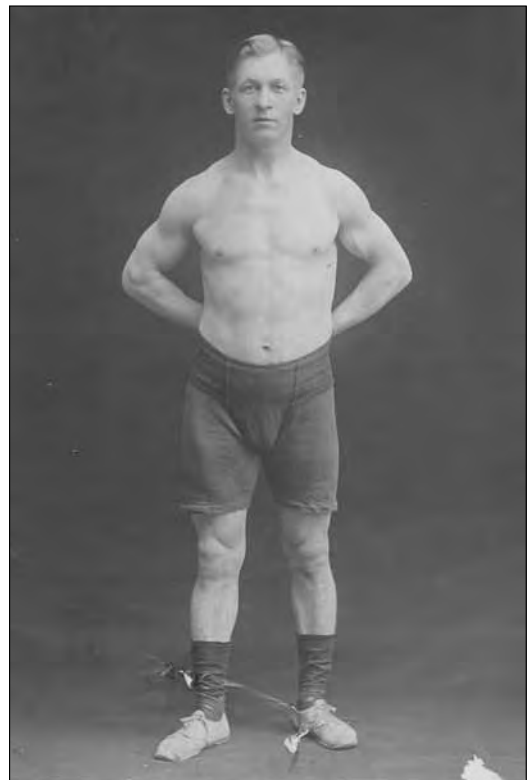
- Lehtileike ”Kuhmoisten Lehtisiä siirtolaisena Amerikoissa”. Lähettänyt: Asta Heickell, Helsinki.
- Työväen Osuustoimintalehti, nro 10, 7.3.1940. Julk. Co-operative Central Exchange. Lähettänyt: Carmen Pekkarinen, Espoo.
- Täydennys inkeriläisen Rudolf Kärkijärven henkilö- ja sukukokoelmaan: omaelämäkerta- ym. kirjoituksia, kirjoituksia, valokuvia ja piirroksia. Lahjoittanut: Rudolf Kärkijärvi, Turku.
- USA-valokuvia v. 2012. Kuvauspaikat: Red Lodge, Montana; Rocklin, Kalifornia; Rolla, North Dakota. Kopioitaviksi antanut: Anna-Liisa Korhonen, Helsinki.
- Elämäkerta-artikkeli sekä perhe- ja työaiheisia valokuvia liittyen henkilöön Kalle Potti (1873-1935). Potti oli amerikansuomalainen yrittäjä, kirjailija ja Suomen Ashtabulan kunniakonsuli. Lahjoittanut: Pentti Virtanen, Helsinki (Suomi-Amerikka Yhdistysten Liiton välityksellä).
- Henkilötietoja ja valokuvia liittyen Enok Löppöseen ja tämän perheeseen. Kanadaan muuttanut Löppönen oli kansainvälisen tason painija edustaen uutta kotimaataan Antwerpenin olympialaisissa v. 1920. Kopiot antanut: Harri Väyrynen, Kouvola.
- Matka-arkku. Lahjoittanut: Pia Wäistö, Helsinki.
- Valokuvia ja lehtileikkeitä liittyen Sammon Takojat -siirtokunnan muistomerkkiin Kanadan Brittiläisessä Kolumbiassa. Kopiot antanut: Heimo Pennanen, Tuusula.
- Kyläkirjaston Kuvalehti, n:ro 5, A-sarja, 1912, Gummerus. Lehti sisältää artikkelin: ”Valtamerialaiva Titanicin häviö” (on näytteillä Si:n laivaonnettomuusnäyttelyssä 31.12.2012 asti). Ostettu: Heikki Moisio, Hyvinkää.
- Sylvia Kolun (o.s. Mäkyne) omaelämäkertakirjoitus vv. 1916-1997, 145 sivua. Kolu syntyi USA:ssa, muutti perheensä mukana Kanadaan v. 1923 ja sieltä edelleen v. 1933 Neuvosto-Karjalaan. Vuonna 1997 hän muutti Suomeen ja kuoli Jyväskylässä v. 2002. Kopion antanut: Raija Heiskala, Saarijärvi.
- Valokuvia Penedon ihannesiirtokuntaan Brasiliassa muuttaneesta Nikulaisten pariskunnasta. Kopiot antanut: Tuula Nikulainen.
- Studiovalokuvia 1900-luvun alun amerikansuomalaisista miehistä Pohjois-Minnesotassa. Lahjoittanut: Hilikka Alkkiomäki, Turku.
- Suomalaisen kansallis-raittius -veljeysseuran kalenteri vuodelle 1900. Siirtolaisen kirjapaino, Brooklyn, New York. Lahjoittanut: Taru Tuoresmäki, Korja.
- Sepitteellisiä matkatarinoita Australiasta, yht. 233 sivua. Kirjoittanut K. Ola A. Karhu (Matti Penttilä). Suurin osa tarinoista julkaistu Suomi Newspaper -lehdessä 2000-luvun alussa. Kopiot antanut: Matti Penttilä, Maylands, WA, Australia.

Siirtolaisuusinstituutti haluaa lämpimästi kiittää kaikkia yllämainittuja henkilöitä siirtolaishistorian tallentamisesta arkistoomme! Otamme mielellämme jatkossakin vastaan lahjoituksia.

"Kasukan kylän nuorisoa Keski-Inkerissä v. 1932. Rudolf Kärkijärven kokoelma/SI."

Jos arvoisilla lukijoilla on tietoa Kasukan kylästä tai kuvassa olevista henkilöistä, otamme tiedon mielellämme vastaan! Tiedot voi toimittaa osoitteeseen jarno.heinila@utu.fi tai puhelimitse +358 (0)2 28 404 60.

Vasemmalla "Enok Lopponen, Kanadan olympiaedustaja painissa. Harri Väyrysen kokoelma/SI."

Siirtolaisuusmuseon kuulumisia

Aaro Harjunpää

Tervehdys Peräseinäjoelta

Siirtolaiset ovat kuuluneet elämäni syntymästäni saakka. Nuoruudessani syntymäkodissani asui sodan jaloista pakkomuuton eteen joutuneita Karjalan heimon ihmisiä. Erityisesti olen muistini rajamailla liikkuvissa muistoissa tietoinen iloisista, laulavalla murteella ja empaattisuudella varustetuista ihmisistä, joita lapsenkin oli helppoa lähestyä. Sieluni pohjalle on tuosta ajasta jäänyt ehkä tiedostamattomiakin sympaattisuuden ituja heidän heimoaan kohtaan. Sittenmin puheet isoisän veljen matkasta ja jäämisestä Atlantin taakse suureen tuntemattomaan laajensi siirtolaisuuskäsitettä.

Äitini vanhemmat olivat asuneet Amerikassa, ja vanhin enonikin oli siellä syntynyt. Amerikan pakeetit äidin sukulaisilta ja arvokkaan oloisen sukulaispariskunnan vierailu joskus viiskymmentäluvun puolivälissä vanhoine amerikkien murteineen "Ooh, nyt mä nään" jäti meidät arvuuttelemaan, mitä paappa oikein näki. Kanadastakin vieraili sukulaisia. Myöhemmin myös Australiaan muutti sukua, ja heitä elää siellä vieläkin. Ja totta kai oman ikäluokkani monien ystävien joukkomuutto Ruotsiin on tuonut siirtolaissanan niin sanotusti iholle.

Myöhemmin 1970-luvulla jo kunnalliselämään osallistuen törmäsin nimeen Anna-Leena Toivonen. Asuinkyläni kasvatti ja siirtolaisuudesta "inttänyt" tohtori, jonka kuolemansairaus vei nuorena.

Paikallisen kulttuuriväen toive siitä, että kunnan tulisi tehdä jotakin hänen esittämänsä siirtolaisasiain esinnostamiseksi, on minut upottanut kainaloita myöten siirtolaisuuden suohon.

Monien vaiheiden jälkeen olemme tänään tilanteessa, jossa Turussa sijaitsevan Siirtolaisuusinstituutin sivutoimipiste sijaitsee Seinäjoen korkeakoulukampuksella, ja Suomen Siirtolaisuusmuseo Peräseinäjoen taajamassa läheisen Kalajärven rannalla.

Ja täällähän tapahtuu. Täällä on hyöriä koko vuoden. Joulun edellä on tilaisuutta ja näyttelyä toisensa perään. Oma syksyni on vierähtänyt Siperiasta kolme vuotta sitten monien kommervenkien jälkeen tänne tuodun Matti Unkurin talon pystytystyössä. Sateisen syksyn jokainen vapaahetki on kulunut haapaisten hirsien kääntelyssä. Tänään kehikko on pystyssä ja aluskate päällä suojaamassa sateilta. Nyt näyttää siltä, että ensi kesänä voimme heinäkuun siirtolaisuusjuhlassa viettää vihkiäisiä. Sinne kaikkia toivottelen tervetulleeksi. Talon ja tekijän tarinat ovat mielenkiintoista historiaa, joka kiinnostaa ja kiehtoo. Niistä on kirjoja ja kirjoituksia. Unkurin suku on sydämellään mukana tässä työssä. Talo on Kalajärven museoalueen kolmas rakennus.

Yhdistyksen puheenjohtajan rooliin puettuna pidän tärkeänä yhdistyksemme kiinteää ja luottamuksellista yhteyttä Turun Eerikinkadulle. Samalla asialla ollaan. Siirtolaisuuden monitahoisen vyöhyden fiktioiden ja faktojen äärellä. Tietoisuutta, ymmärrystä ja ennakkoluulojen esteitä olemme tasaamassa tässä ristiriitojen repimässä maailmassa. Kuluneesta Vuodesta kiitellen toivotan menestystä tulevaan siirtolaisuusasioiden äärellä askarteleville.

*Rauhallisen Joulun Toivotuksin,
Aaro Harjunpää
Puheenjohtaja
Suomen Siirtolaisuusmuseon tuki ry*

Unkurin talo Kalajärvellä 15.10.2012.

Kirja-arvosteluja

Malkki, Liisa: Kulttuuri, paikka ja muuttoliike. Vastapaino, Tampere 2012. 283 s. ISBN 978-951-768.

Suomenkielinen kirja, jonka kaikkien maahanmuutosta ja muuttoliikkeistä kiinnostuneiden pitäisi lukea

Kulttuuri, paikka ja muuttoliike –kirja on kokoelma Liisa Malkin tieteellisissä aikakauslehdissä ja koomateoksissa julkaistuista artikkeleista vuosilta 1991–2007. Teos käsittelee ajankohtaisia keskusteluja maahanmuutosta, liikkuvuudesta sekä monikulttuurisuudesta, kyseenalaistaen vakiintuneita ajattelutapoja ajan, paikan ja kulttuurien välisistä kytköksistä.

Kirjan esipuheessa Laura Huttunen kuvaa Stanfordin yliopistossa työskentelevää Malkkia maailmalla laajalti tunnetuksi. Teos on näkemyksellinen, syväluotaava ja erittäin luettava, jollaiseksi se olisi tuskin muotoutunut ilman Malkin Tansaniassa viettämää etnografista kenttätöyöaikaa. Tässä kirja-arviossa nostetaan valikoidusti ja lyhyesti esille Malkin inspiroivimpia ajatuksia ’juurista’, pakolaisuudesta ja etnografiasta.

Juuret, ’puukulttuuri’ ja kartat: stabiiliin tila-ajattelunkritiikkiä

Malkin teksti kritisoi valtavirtaisia itsestäänselvyksinä pidettyjä termejä, ja hän avaa käsitteitä havainnollistavilla esimerkeillä. Malkin mukaan esimerkiksi maahanmuutto- ja pakolaisuuskeskusteluja usein luonnehtivat ns. kasvimetaforat. Ihmisten voidaan sanoa tulevan riistetyiksi ’juuriltaan’ tai ’juurtuvan’ uuteen ’kansalliseen maaperään’. Juuret eivät ole kuitenkaan mitä tahansa juuria, vaan usein ne muis-

tuttavat nimenomaan puun juuria (s. 31). Ihminen on osa ’sukupuutaan’, joka tietenkin on juurtunut tiettyyn paikkaan ’isänmaassa’, jossa puhutaan ’äidinkieltä’.

Kansalaisuuskeskusteluja käydään usein myös karttojen viitekehyksissä. Malkki antaa esimerkin koulukartastosta, jossa eri maat ovat eri väreillä, ikään kuin ne olisivat toisistaan riippumattomia yksiköitä ja tilan suhteen rajattuja. Tällainen tarkasti rajattu, stabiili tila-ajattelu sivuuttaa sen, miten rajat usein ovat varsin epämääräisiä, sumeita ja ’vuotavia’ (s. 29). Karttoja, rajoja ja kansoja luonnollistetaan, pidetään itsestäänselvyksinä ja muuttumattomina, vaikka samalla tiedetään, että näin ei käytännössä ole koskaan ollut. Ihmiset ovat aina liikkuneet joko omasta tahdostaan tai väkivallan vuoksi, ja rajat ovat muuttuneet sotien sekä ylirajaisten sopimusten seurauksena (s. 26).

Kasvi- ja puukulttuureissa liikkuvuus mielletään ongelmaksi ja juuriltaan kiskoutuminen patologiseksi tilaksi. Malkki kyseenalaistaa tämäntyyppisen ’sedentarismmin’. Entä jos liikkumattomuus onkin se pahempi ongelma? Paikallaan pysymisestä tuli ilmeisesti normiarvo maanviljelyn myötä. Historia on aina kirjoitettu paikallaan pysymisen näkökulmasta ja yhtenäisen valtiojärjestelmän nimissä. Meiltä puuttuu ’nomadologia’, historian vastakohta (s. 38). Kysymys on moraalinen. Pakolaisesta tulee eri puusta veistetty, koska hän ei kuulu meidän sukupuhumme. Tällaisen ongelmanasettelun takia on tarve uudelle liikkumisen sosiologialle, nomadologialle (s. 50).

Pakolainen: poliittisesta ongelmasta kansainväliseksi humanitääriseksi ongelmaksi

Malkki puhuu pakolaisuuden ’synnystä’. Pakolaisleiri itsessään on esimerkki tilan hallinnan teknologiasta. Toisen maailmasodan aikaan poliittisia pakolaisia hallinnoitiin ’kokoamiskeskuksissa’. Malkin keskustelu tässä yhteydessä tuo mieleen Benthamin (ja Foucaultin¹) konseptin Panopticon, ts. pakolaisleirit mahdollistivat kurinpidon ja silmälläpidon (s. 88). 1950-luvulta lähtien, esimerkiksi Yhdistyneiden Kansakuntien myötä, sotilaallisesta pako-

¹ Foucault, Michel (1995). Discipline and Punish: The Birth of the Prison. New York: Vintage Books.

laisuuden ongelmasta tehtiin sosiaalinen ja humanitäärinen. Pakolaisen hahmo on Malkin mukaan muodostunut sellaiseksi, mitä se tänä päivänä on pakolaislainsäädännön tuloksena: ”tällä lakikoneistolla on taipumus pitää nykyaikaista suvereeniä kansallisvaltioihin perustuvaa järjestystä itsestään selvyytenä” (s. 91).

”Toisesta maailmansodasta kylmän sodan loppuun saakka suurimman määrän pakolaisia tuottivat siirtomaiden itsenäistyminen sekä suurvaltojen välinen konflikti”; nykyään ’velkabumerangi’ varmistaa globaalin köyhtymien, riiston ja pakolaisuuden noidankehän traagisen jatkumisen (s. 93). Kansainvälisiä suhteita edelleen luonnehtivat turvallisuuskysymykset, ns. ’katse ylhäältä päin’ (s. 94). Malkki huomauttaa, että kansainvälisen politiikan tutkimus tuottaa tietoa tällaisesta ylhäältä-alaspäin asetelmasta. Sen sijaan kriittinen antropologia, joka perustuu pitkäaikaiseen etnografiaan tuottaa toisenlaista tietoa, muun muassa ’tiedon järjestyksistä’. Tarvitaan siis näitä jälkimmäisiä, uusia teoreettisia avauksia.

Etnografisen tutkimuksen paremmuudesta

Malkki pitää etnografista kenttätöitä korvaamattomana, jopa muita tiedon tuottamisen tapoja parempana. ”Konventionaalinen tapa yhdistää määrällinen mittaaminen ’tieteeseen’ ja sanallinen kuvailu ’ei-tieteeseen’ on virheellinen, mutta yhä edelleen hätkähdyttävän laajalle levinnyt ja syvään juurtunut ajattelutapa” (s. 180). Naiivi hypoteesien testaamisen logiikka on Malkin mielestä arveluttava edes luonnontieteiden kentässä. Asian ydin on kuitenkin siinä, että tilastollisten lomakkeiden standardoidut ja näennäisen neutraalit kysymykset sisältävät tosiasiasa monenlaisia kulttuurisia ja ideologisia oletuksia (s. 185).

Mikä etnografiassa on ’parempaa’? Malkki puhuu vaihtelevista hämmennyksien ja oivalluksen hetkistä, asioiden tekemisestä uudelleen, eri tavoin ja toisin (s. 192). ”Keskeistä on se, ettei antropologiassa kenttätöissä useinkaan ole kyse vain työnteosta. Se on myös elämistä, tapa olla maailmassa... eettiset kysymykset ja pohdinnat nousevat juuri tuosta kokonaisvaltaisesta, jatkuvasti läsnä olevasta arkisuudesta” (s.197).

Etnografiaa tehneenä ja maahanmuuttajana oleena allekirjoittanut kannattaa Malkin ajatuksia. Etnografiassa ja ’toisten’ kohtaamisessa on viime kädessä kyse oppimisprosesseista. Etnografiassa on kyseessä jonkinlainen matka, jolla ei ole selkeää alku- eikä päätepistettä, sillä kaikki tieto ja kokemus nivoutuu toisiinsa. Kulttuuri, paikka ja muuttoliike ovat toisistaan erottamattomia käsitteitä – yhtä ei olisi ilman toista. Liikkuminen on tapa olla maailmassa, jatkuvasti poissa ja läsnä yhtä aikaa.

*Sirkka Komulainen, erikoistutkija
Siirtolaisuusinstituutti*

Sutinen, Ville-Juhani: Itä-Harlemin punainen ruusu. Esseitä siirtolaisuudesta. Kustannusosakeyhtiö Savukeidas. AS Pakett, Tallinna 2011. 338 s. ISBN 978-952-5500-83-7.

Siirtolaisuusinstituutin kirjastossa Ville-Juhani Sutisen esseekokoelma kuuluu ”siirtolaisuuskirjallisuuden” luokituksen alle, mutta paremminkin sen voisi sijoittaa julkisten postmodernististen harjoittelien kategoriaan, jos sellainen luokitus kirjastossa vain olisi olemassa. Sutinen on Jean Baudrillardin (1929–2007) tarkkaan lukenut, ja niinpä käytännössä teoksen jokaiselta aukeamalta löytyy enemmän tai vähemmän suora viittaus nyky maailman joihin hylkäämään ranskalaisen ”antisosiologin” 1970- ja 80-lukujen tuotannon käsitteisiin. Valitettavasti käytännöllä on hintansa; sekä siirtolaisten että tutkijan oma ääni uhkaa teksteissä jatkuvasti jäädä ”hypertodellisuuden” ja ”simulaation” jyräämäksi. Matka USA:n syvästä etelästä New Yorkin kautta keskilännen suomalaisalueille on tällä tavalla melko raskas paketti taivaltaa.

Tämäntyyppinen vieraannuttamismetodi voi parhaimmillaan tietenkin tarjota tuoreita näkökul-

mia siirtolaisuuden tutkimukseen. Nähdäkseni uroteko jää tällä kertaa tekemättä. Sutinen ei totuuskiaan vyöryttäessään juuri malta jakaa puheenvuoroja muille. Teoria jyrää arkitodellisuuden eikä anna uudiskulttuureille mahdollisuuksia, sillä kulttuurit eivät ole dogman puitteissa aitoja. Valkoisen miehen taakka painaa koomisuuteen saakka. Teksti sinällään on kiihkeää ja nokkelaakin, mutta pelkästään perustason asiavirheet syövät siltä uskottavuutta. Esimerkiksi Atlantan vaihtoehtolu-eella Little Five Pointissa (L5P) vieraillessaan kirjailija väittää alueen tulleen jyrätyksi uuden kulutusvoimaisen nuoren keskiluokan tieltä shoppailu-paratiisiksi Berliinin Kreuzbergin tapaan. Näin ei itse asiassa ole. Käydessäni L5P:ssa toukokuussa 2012 minua tervehtivät enemmänkin crack-mummot, vaihtoehtoradioaseman pitäjät ja hashistuotteiden myyjät kuin 2010-luvun porvarilliset boheemit, bobot, ylihinnoiteltuine loft-asuntoineen. Ehkä Sutinen erehtyi alueesta tai ei ole käynyt paikalla. Kuvatun kaltainen nuorten menestyjien alue toki löytyy pari mailia Little Five Pointsista sivummalle Virginia Highlandin suunnalta. Ihminen on erehtyväinen, Sutinenkin toivottavasti.

Koosteen perusteella on yllättävää, että Ville-Juhani Sutinen sai Silja Pitkäsen kanssa tekemänsä Hiski Salomaa-kirjan ”Värssyjä sieltä ja täältä” (2011) koostetuksi varsin tasapainoiseksi paketiksi vain kuukausia tämän teoksen julkaisemisen jälkeen. Ehkä suurin todistamisen tarve ja pakkomieltainen antipatia saatiin purettua näihin esseisiin, joiden alkuperä on ainakin osin kytköksissä Hiski-kirjan tutkimusmatkoihin. Ylilyöntejä, harkittuja tai harkitsemattomia, Itä-Harlemin punainen ruusu todellakin tarjoaa. Pelkästään Michiganin yläniemekkeen suomalaiskulttuurin kutsuminen ”pseudohistorialliseksi amatöörilarppeajien roolipelikokeiluksi jossain Kihniön korvessa” (larpkaus = ”live action roleplaying”, kirj. huom.) olkoon tästä hyvä esimerkki. Tai siirtolaisten rakennustyömaille ja palvelualoille sijoittuvien ensimmäisten työpaikkojen kutsumista vääristyneeksi kulttuuriksi tai harhaksi. Näinkö vähän itsevalitussa ”maanpaossa” Berliinissä asuva nuori esseisti lopulta arvostaa työntekoa ja elannon ansaitsemista ilman yhteiskunnan subventiota? Ehkä hänen äänenpainoissaan on tätä kautta ajan henkeä enemmänkin, eikä aina erityisen rakentavassa valossa.

*Jari Nikkola, tiedottaja
Siirtolaisuusinstituutti*

Seminaareja

Turussa 31.10.2012

Onnistunut Inkeri-ilta Turussa ”Opetelkaa venäjää ja vähentäkää paluumuutto-byrokratiaa”

Turun Pietari-Seura järjesti Inkeri-illan yhteistyössä Turun suomenkielisen työväenopiston kanssa 31.10.2012. Dosentti Toivo Flinkin teemana oli ”Inkerinsuomalaisuus Suomessa itsenäisyyden aikana”. Flinkin esitys perustui hänen juuri ilmestyneeseen kirjaansa ”Pois köyhän panta – Inkerin Liiton historia 1922–1944”. On yllättävää, miten läheiset suhteet Suomen korkeimmalla johdollakin oli ennen toista maailmansotaa inkeriläisiin ja heidän järjestöihinsä. Toisaalta Flinkin esityksestä kävi mainiosti

esille, miten pätevää oli suomalaisten kansanopetus tuolloin. Inkeriläisillä oli myös oma seminaarinsa, josta valmistui korkeatasoisia opettajia.

Inkerin Liiton Pietarin osaston puheenjohtaja, lisensiaatti Wladimir Kokko loi mielenkiintoisen katsauksen Inkerinsuomalaisuuteen nyky-Inkerissä. Paluumuuttojonoihin ei oteta enää uusia hakijoita. Jonossa on tällä hetkellä noin 4 500 päähakijaa. Perheenjäsenineen tulijoita olisi siis noin 15 000 henkeä. Kokon esittämien tilastojen mukaan vuon-

na 2010 inkeriläisten lukumäärä oli 58 000. Vuodesta 2002 lukumäärä on pudonnut peräti 9 000 hengellä. Eniten inkeriläisiä Kokon mukaan on Suomessa (22 500 – perheenjäsenineen tulijoita on ollut n. 35 000 henkeä). Suomen osuus siis vahvistuu jatkossakin.

Wladimir Kokko oli todella huolestunut siitä suuresta työmäärästä, jonka inkeriläiset paluumuuttajat joutuvat tekemään ennen saapumistaan: heidän on suoritettava A2-tasoinen kielikoe, osoitettava venäjän- ja suomenkielillä dokumenteilla biologinen suomalaistaustansa sekä vuokratava etukäteen asunto Suomesta. Viranomaistemme logiikan mukaan paluumuuttaja palaa omaan asuntoon. Niinpä inkeriläiset käyvät vuokraamassa asunnon turistiviisumilla. Kokko piti byrokratiaa liiallisena ja jopa inkeriläisiä sortavana. Mikään muu maahanmuuttajaryhmä ei hänen mukaansa joudu vastaavan byrokratian uhriksi.

FM Mirja Kempainen puhui teemasta ”Venäjän suomalaisista Suomen venäläisiksi – mietittä paluumuuttajien identiteetistä”. Kempainen toi mainiosti esille, miten hyvin heidän perheessään oli huolehditu suomalaisen kulttuurin ja suomen kielen hallinnasta. Suomeen tullessa oli tuskallista huomata, että Suomessa suomalaisuus onkin jotain aivan muuta. Vaikka Kempaisen kaksi peruskouluiäkistä lasta ovat täysin suomenkielisiä, oli vanhempi lapsista perheen vastustuksesta huolimatta pakotettu S2-opetukseen (suomi vieraana kielenä –

opetus). Toisaalta opettajille oli yllätys, että lapset osasivat täydellisesti myös venäjää. Mirja Kempainen toi vahvasti esille sen, että kahden kielen osaaminen on rikkaus, ei haitta lapselle. Hän totesi esityksensä loppuksi, että venäjän kielen taidolle on lisääntyvässä määrin kysyntää mm. Pietarin alueella. Hän suositteli, että Suomi panostaisi voimakkaasti venäjän kielen opetukseen.

Allekirjoittaneen teemana oli ”Inkeriläisyyden nykyisyys ja tulevaisuus Suomessa”. Loin aikaperspektiivin vuoteen 2050 eli noin sukupolven päähän. Verokiryhmänä käytin Karjalasta 1944 Suomeen siirtyneitä pakolaisia (evakkoja). Sekä inkeriläisillä että Karjalasta tulleilla on huomattavan paljon yhtäläisyyksiä muutto- ja sopeutumisprosessissaan. Siten evakkojen tilanteen analysointi auttaa ennustamaan inkeriläisten tulevaa integroimisprosessia.

Inkeriläisyys säilynee Suomessa jatkossakin, mikäli määrätyt institutionaaliset edellytykset täyttyvät. Tällaisista voidaan mainita mm. inkeriläisten kattojärjestön saaminen ja arkiston luominen kansallisen muistin tallentamista varten. Edellytyksenä on myös, että kantaväestö toiminnallaan hyväksyy vähemmistön, ja luo edellytykset etnisyyden ylläpitämiseksi (inkeriläisyys oppikirjoihin, inkeriläisille oma liputuspäivä). Kaikki tämä tietysti edellyttää inkeriläisten omaa tahtoa ja aktiivisuutta – ulkopuolelta inkeriläisyyttä ei voida ylläpitää.

Ismo Söderling, johtaja, Siirtolaisuusinstituutti

Karstulan kunta 145-vuotta

”Summassa kuin karstuset Ameriikkaan”*)

Syyskuussa 2012 keskisuomalainen Karstulan kunta juhli 145-vuotista taivaltaan. Juhlan teemaksi oli otettu siirtolaisuus. Näissä merkeissä kunta oli yhteydessä Siirtolaisuusinstituuttiin. Tuloksena oli kunnan siirtolaisuutta esitellyt laaja näyttely ja kak-

si esitelmätilaisuutta. Näyttelyn tuottamisesta vastasi Siirtolaisuusinstituutin tietopalvelupäällikkö Jouni Korkiasaari.

Itse asiassa Karstula on vanhaa Pohjanmaata, eteläisen Pohjanmaan itäisimpiä alueita. Keski-Suomihan ”keksittiin” vasta vuoden 1960 uudessa läänijaossa, jolloin uusi Keski-Suomen lääni muodostettiin pääasiassa vanhan eteläisen Pohjanmaan itäosista ja Savon länsiosista. Siirtolaisuusilmiöl-

*) Karstulalaiselta siirtolaiselta kysyttiin Amerikan rannassa: ”Mitä [valtamerilaiva]linjaa tulit?” Vastaus: ”Ei siellä mitään linjoja ollut, summassa me tultiin”.

tään Karstula on tyypillinen eteläisen Pohjanmaan kunta.

Amerikan kuume levisi 1800-luvulla Pohjanlahden ruotsinkieliseltä rannikolta sisämaahan päin. Kuume saavutti Karstulan 1880-luvulla, jolloin lähtijöitä oli 250 henkeä. Siirtolaisuus nousi merkittäväksi ilmiöksi 1890-luvulla (lähtijöitä 765 henkeä), ja muodostui massaliikkeeksi 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Tuolloin lähtijöitä oli peräti 1798 henkeä. Kaikkiaan karstusia lasketaan vuosina 1882–1918 menneen ”Amerikkaan” 3 714 henkeä. Karstulan väkiluku oli 1800-luvun viimeisenä päivänä 9 079 henkeä (STV 1902). Vuonna 1941 laskettiin, että Pohjois-Amerikassa oli noin kaksi tuhatta Karstulan seurakunnan kirjoissa olevaa henkeä (Roiko-Jokela 1998, 107).

Karstulan eteläpohjalainen siirtolaisuusluonne näkyy hyvin myös professori Reino Keron tunnetussa kartassa, joka kuvaa amerikansiirtolaisten kunnittaista väestöosuutta vuosina 1870–1914: mitä tummempi väri kunnalla on, sitä suurempi osuus kunnan väestöstä lähti siirtolaiseksi. Tässä Keron kartassa Karstula on tummimman värin alueella (lähtijöitä vähintään 10 % väestöstä). Karstula on eteläiselle Pohjanmaalle sijoittuvan yhtenäisen tumman alueen kaikkein itäisin kunta (Kero 1974, 51). Jos kartan värit avataan numeroiksi, on Karstula 10,7 promillen siirtolaisuudellaan sijalla 17, yhdessä neljän muun kunnan kanssa. Selvä kärkisija tässä luettelossa on Uudella-Kaarlepyyllä (16,7 %) ja yhtä selvä toinen sija Toholammilla (15,9 %). Sen sijaan loput ”tumman värin kunnat” sijoittuvat melko tasaiseen jonoon Alajärvestä (13,6 %) alaspäin. (Poimittu Keron taulukosta Appendix A, Kero 1974, 217–232)

Siirtolaisuuden suhteellisen voimakkuuden laskeminen on kuitenkin vaikeaa. Lähtijöiden määrä on voimakkaasti sidoksissa valittuun ajalliseen tarkastelujaksoon, sillä siirtolaisuus oli nimittäin ilmiönä eri vahvuista eri paikoissa ja eri aikana. Jos tarkastelujaksoksi otetaan vuodet 1882–1918, nousee Karstulan suhteellista siirtolaisuutta osoittava luku 12,2 promilleen (Amerikan kuume iskee: Siirtolaisuus 1860–1945).

Karstusten Amerikkaan meno seuraili pääpiirteissään yleisen suomalaisen siirtolaisuuden valtavirtailmiöitä. Muutama piirre on syytä nostaa esiin. Sosiaaliselta rakenteeltaan Karstulan lähtijät poikkesivat koko Suomen lähtijäprofiilista. Vuosina

1893–1914 lähtijät olivat valtakunnan tasolla pääasiassa talollisia (30 %), mäkitupalaisia (27 %) tai itsellisiä (20%) (laskettu taulukosta 9, Kero 1974, 82). Karstulasta lähtijät sen sijaan olivat vuosina 1899–1902 itsellisiä (31 %), torppareita (24 %) tai talollisia (21%) (Roiko-Jokela 1998, 109).

Karstulasta lähteneiden poikkeava sosiaalinen profiili selittyy sillä, että siirtolaisten yleinen profiili rakentui suurelta osin (Etelä-)Pohjanmaan maanviljelysvaltaisen elinkeinorakenteen varaan. Karstula sen sijaan oli myös teollisuuspaikkakunta. Huomattava työllistäjä oli ollut Kimingin ruukki, joka jalosti kummatkin luokitukset sisältävät myös luokituksessa mainitun ryhmän lapset. Siis talolliset = talolliset ja heidän lapsensa, mäkitupalaiset = mäkitupalaiset ja heidän lapsensa. Tuolloin ihminen luokiteltiin sosiaaliselta asemaltaan vanhempiansa (käytännössä isän) sosiaaliryhmään, kunnes oli itse saavuttanut oman paikkansa sosiaalisessa hierarkiassa. Siis talollisen pojan kategoriasta pääsi pois esim. hankkimalla oman talon tai ryhtymällä vuokratilajelijäksi (torppariksi) tai rupeamalla rengiksi. Kaksi viimeainittua vaihtoehtoa merkitsivät tietenkin sosiaalisen aseman laskua.

ti järvimalmista kankirautaa. Parhaimmillaan ruukki työllisti eri tehtävissä yli sata henkeä. Ruukki sulki ovensa vuonna 1897. Myös sahapuun kaato ja kuljetus tarjosi karstusille työtä – toisin kuin yleensä Etelä-Pohjanmaalla. (Rautiainen 1998, 134–142, 163–169).

Dollareita Karstulaan

Karstula hyötyi Amerikkaan menosta rahallisesti. Kirjattuja rahalähetyksiä tuli kuntaan niin paljon, että sinne oli tarinan mukaan perustettava postikonttori vuonna 1883. Konttorin kautta vuonna 1889 tuli 220 rahalähetystä, arvoltaan lähes 70 000 markkaa. On arvioitu, että kirjaamattomasti esim. tavallisiin kirjeisiin sullottuna samana vuonna kuntaan olisi tullut 10 000 markkaa, yhteensä siis 80 000 markkaa. (Hänninen 1990, 363–364). Kun maatyömiehen päiväpalkka kesällä talon ruuassa oli noin 1,37 markkaa päivässä (Suomen Taloushistoria 3 (1983), Taulukko 13.1) voidaan laskea, että rahasumma vastasi yli 58 000 päivän palkkaa. Jos reaaliset kesäkuukaudet (tässä 6 kuukautta) otetaan huomioon sekä myös sunnuntaiden olemassaolo, olisi summan koostamiseen yhdessä kesässä tarvittu 374 maatyömiehen työpanos.

Mihin rahat sitten menivät? Ainakin eräs keskeinen ”rahareikä” oli matkalipun hinnan takaisin maksaminen. Tuolloin tapana oli hankkia 6–8 rahoittajalta lainaa yhteensä 300 markkaa matkarahaksi. Laina maksettiin takaisin tavallisesti jo puolen vuoden sisällä (Sanomalehti Suomalainen 21.2.1989, lainattu Roiko-Jokela 1998, 110) Joka tapauksessa Amerikan rahaa oli tuolloin liikkeellä niin paljon, että lentävän lauseen mukaan Karstulan rahayksikkö oli dollari.

Karstuset Neuvosto-Karjalassa

Karstusten Amerikkaan muuttoon liittyy myös jatko-muuttoa Neuvosto-Karjalaan. Etenkin suuren lama-kauden koetellessa Pohjois-Amerikan työmarkkinoita, värvättiin suomalaisjohtoiseen ja suomenkieliseen Neuvosto-Karjalaan työvoimaa. Kun Stalinin suuri terrori muutamaa vuotta myöhemmin alkoi, oli monen Karjalaan menneen kohtalo karu. Eila Lahti-Argutinan kokoama vainouhrien luettelo tuntee kaksi Karstulassa syntynyttä ja vuonna 1932 Kanadasta edelleen muuttanutta miestä. Kumpi-

kinammuttiin vuonna 1938. Jos naapuripitäjissä (Kivijärvi, Saarijärvi ja Pylkönmäki) syntyneet otetaan mukaan, on luettelossa 13 miestä lisää: heistä kahdeksan ammuttiin, kolme kuoli leireillä ja kaksi vapautettiin hengissä. (Venäjänsuomalaiset vainouhrit Neuvostoliitossa (1930–1950)). Koska Lahti-Argutinan urauurtava työ ei mittavuudestaan huolimatta ole kaikenkattava, ovat esitetyt luvut vähimmäismääriä. Luvut tulevat jatkotutkimuksen valossa todennäköisesti kasvamaan.

Jotta artikkeli ei päättyisi alavireisesti, on syytä kertoa myös onnellinen tarina. Karstulan Kimingistä lähti vuonna 1927 Pohjois-Amerikkaan tuolloin 21-vuotias Onni Friman. Työskenneltyään mm. kaimos- ja metsätoissa Kanadassa ja viljankorjuussa Yhdysvalloissa, hän tuli vuonna 1935 värväytyksi Neuvosto-Karjalaan. Merimatkan jälkeen noustiin maihin Leningradissa, josta matka jatkui junalla pohjoiseen Kuolan niemimaalle. Inarin korkeudella sijaitsevan Imandra-järven itäpuolella oli metsätyömaa, käytännössä vankileiri. Siellä Onni huolsi metsätyömiesten työkaluja yli kolme vuotta.

Työmaalla Onni tutustui erääseen alajärveläiseen, jonka kanssa hän alkoi suunnitella pakoa Suomeen: rajallehan oli ”vain” noin 400 kilometriä. Suksilla matka kyllä sujui. ”Vapaus tai kuolema”, ajatteli Onni. Karkumatkaa suunnittelevien onnistui hankkia kartta ja kompassi. Myös sukset saatiin, ja jo alkusyksystä lähtien miehet harjoittelivat hiihtoa. Matkat pitivät harjoittelun myötä. Lähtöpäivän lähetessä Onni alkoi myös ”jemmaa” osan päivittäisestä ruuastaan matkaevääksi.

Kylmänä, pakkaslunta satavana tammikuun 25. päivän iltana 1938 karkulaiset alkoivat pilvisessä kuutamossa hiihtää kohti Suomen rajaa. Miehet hiihtivät etupäässä öiseen aikaan ja piilossa pysyen. Usean päivän hiihdon jälkeen alajärveläinen matkatoveri uupui. Hän kehotti Onnia jatkamaan lähellä olevalle rajalle. Onni jatkoi yksin matkaansa, ja rajalinja tulikin pian vastaan. Rajan takana Onni tapasi suomalaisen vartiokoiran, jonka kanssa hän hiihteli rajavartioiden mökille. Sukset seinälle nostettuaan Onni astui sisään ja virkkoi: ”Minä tuun Venäjältä, ja pitäisi päästä kotia Karstulaan”. Myös uupunut alajärveläinen saapui Suomeen seuraavana päivänä. (Perämäki 1993, 48–50).

*Markku Mattila, aluepäällikkö
Siirtolaisuusinstituutti*

Siirtolaisuusinstituutti 23.10.2012

MEV-seminaari

Siirtolaisuusinstituutissa pidettiin MEV-seminaari 23.10.2012. Teemana oli *Foreign Labour Migration in Russia*. Kaikki puhujat olivat Petrozavodsk State Universitystä: Ph.D., Senior Reseacher Maria Pitukhina (kuvassa vas.), Dr., Chief Researcher Svetlana Sigova, seminaarin pj. tutkimusjohtaja Elli Heikkilä, ja Ph.D., Senior Researcher, Ilya Pennie. Seminaariesitelmät löytyvät linkistä: http://www.migrationinstitute.fi/vkal/siport.php?subaction=showfull&id=1351066134&archive=&start_from=&ucat=&.

Voimatalo, Helsinki 25.10.2012

Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina –seminaari

Siirtolaisuusinstituutti järjesti yhteistyössä Ulkosuomalaisparlamentin ja Väestöliiton kanssa Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina -seminaarin 25.10.2012. Seminaariin osallistui 65 henkeä kymmenestä eri maasta. Seminaariohjelmistossa oli myös paneeli Miten Suomi kohtaa monikulttuuriset avioliitot. Panelisteina olivat projektipäällikkö Hanna Kinnunen (kuvassa järjestyksessä vas.), Monikulttuuriyhdistys Familia Club, YTT, yliopettaja Hannu Sirkkilä, Humanistinen ammattikorkeakoulu, paneelin vetäjä, psykologi Päivi Oksi-Walter, Tampereen kaupunki, Avopalvelut, kirjailija Brita Jokinen-Morris ja tutkija Lassi Lainiala, Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos. Kuva: Satu Löppönen.

Tucson, Arizona 8.–11.11.2012

FinnFest

Amerikansuomalaisten jokavuotinen FinnFest-festivaali pidettiin tänä vuonna Arizonan Tucsonissa. Siirtolaisuusinstituutin edustajina tapahtumaan osallistuivat tietopalvelupäällikkö Jouni Korkiasaari ja hallintopäällikkö Kirsi Sainio.

Korkiasaari piti nelipäiväisessä tapahtumassa neljä esitelmää, jotka käsittelivät viime vuosien maahanmuuttoa Suomeen, suomalaista nimityskäytäntöä sukututkijan näkökulmasta sekä amerikansuomalaisia "maamerkkejä" (rakennuksia, paikannimiä, muistomerkkejä yms.) nykypäivän Amerikassa.

FinnFestin "sydänpaikalla" Torilla instituutilla oli oma pöytä, jossa esiteltiin instituutin toimintaa, myytiin julkaisuja ja etsittiin siirtolaisjuuriaan tutkiville tietoja siirtolaisrekisteristä sekä annettiin neuvoja suomalaisen sukututkimuksen kiemuroista.

Festivaalipaikasta ja -ajankohdasta johtuen osallistujamäärä oli tavanomaista pienempi. Oli

kuitenkin yllättävää havaita, että Arizona näytti tulleen monen amerikansuomalaisen vaihtoehdoksi Floridalle, johon muutetaan eläkepäiviksi joko pysyvästi tai ainakin talviajaksi. Myös Suomesta parin viime vuosikymmenen aikana tulleita "uussiirtolaisia" oli juhlilla ilahduttavan paljon.

Vuoden 2013 FinnFest pidetään Amerikan suomalaisimmalla alueella, Michiganin Hancockissa, juhannuksen aikoihin. Siitä odotetaan jälleen suurta tapahtumaa. Kaupungin ja lähialueiden hotellit ja motellit on järjestäjien mukaan jo nyt lähes kaikki varattu festivaalivieraille.

Jouni Korkiasaari, Siirtolaisuusinstituutti

Kirsi Sainio opastamassa instituutin palveluista kiinnostuneita FinnFest-torilla.

Jouni Korkiasaaren neljällä luennolla luennolla oli kuulijoita salin täydeltä. Kuvassa alla sukututkimusluennolle osallistuneet. Kuvat: Jouni Korkiasaari.

Tutkimuskatsaus

Närpiön malli – alustavia poimintoja tutkimusprojektista

Närpiöllä on hyvä maine maahanmuuttajien kotouttamisessa. Kaupungin väkiluku on 9 400, josta noin 86 prosenttia on ruotsinkielisiä, kuusi prosenttia suomenkielisiä ja loput kahdeksan prosenttia muunkielisiä. Ulkomaalaistaustaisen väestön määrä on suurempi kuin tilastot osoittavat, arviolta kymmenen prosenttia koko väkiluvusta. Tämä johtuu siitä, että Närpiössä on paljon maahanmuuttajia lyhytaikaisilla työluvilla, jotka eivät näy tilastoissa.

Närpiö tunnetaan Suomen kasvihuoneviljelyn merkittävänä keskuksena: valtaosa Suomen tomaateista ja kolmannes kurkuista tuotetaan siellä. Viljelyelinkeino työllistää noin 1 200 asukasta, suuri osa heistä on maahanmuuttajia. Kaupunki on maatalousvaltainen, mutta elinkeinotoiminta on monipuolista ja vireää; merkittävimmät tuotantoalat ovat metalli-, elintarvike-, rakennus- ja puunjalostusala. Työpaikkaomavaraisuus on yli sata prosenttia, ja työvoiman saanti on aika ajoin ollut ongelma. Naapuripitäjistä käydään Närpiössä töissä, mutta ilman maahanmuuttajia kunnan elinkeinoelämä olisi vaikeuksissa. Yritykset ovat aktiivisesti värvänneet maahanmuuttajia monista eri maista, kuten Bosniasta, Vietnamista, Venäjältä, Baltian maista ja Valkovenäjältä, koska lähempää työvoimaa ei ole löytynyt. Närpiössä puhutaan yli 30 eri kieltä, ja kaupungista on tullut hyvin monikulttuurinen. Vieraskielisen väestön osuus on Närpiössä viidessä vuodessa lähes kaksi ja puolikertaistunut, kun se Pohjanmaan maakunnassa oli miltei kaksinkertaistunut ja koko Suomessa vain puolitoistakertaistunut. Närpiö poikkeaa muusta Suomesta myös siinä, että siellä suuri osa tulijoista asuu maaseudulla. Yleensä maahanmuuttajat ovat asettuneet kaupunkikeskuksiin. Moni kylä on saanut piristysruiskeen nuorista lapsiperheistä, ja koulujen toimintaedellytyksiä on voitu turvata.

Siirtolaisuusinstituutti käynnisti syksyllä 2012 tutkimusprojektin, jonka kohteena on ”Närpiön malli”. Keskeiset tutkittavat kysymykset ovat: Miksi ja miten Närpiöstä tuli suuressa mittakaavassa vierastyövoimaa käyttävä kunta, mitä se merkitsee

kunnalle ja voidaanko mallista oppia? Mitä maahanmuutto on vaatinut kunnalta, asukkailta, elinkeinoelämältä ja maahanmuuttajilta itseltään?

Selvittääkseni näitä kysymyksiä tein haastattelumatkan Närpiöön 24.–27.9.2012. Haastatelin työnantajia, keskeisiä kunnan viranhaltijoita ja maahanmuuttajia, yhteensä 17 henkilöä. Haastattelut antoivat erittäin positiivisen kuvan Närpiön mallista. Työnantajat olivat tyytyväisiä maahanmuuttajataustaisiin työntekijöihinsä toimialasta riippumatta, eikä suurempia ongelmia ole koettu. Kritiikki suunnattiin oleskelulupiin liittyvään byrokraatiaan ja erityisesti työluvan saannin sekä uusimisen hitauteen. Työluvan uusiminen saattaa kestää jopa kymmenen kuukautta, ja sinä aikana sekä työnantaja että työntekijä elävät suuressa epävarmuudessa. Maahanmuuttajille itselleen ja heidän perheilleen tästä koituu suurta stressiä – on vaikea rakentaa elämäänsä, kun ei tiedä, pitääkö lähteä Suomesta vai ei. EU-maiden kansalaiset ja jatkuvaluonteisen A-oleskeluluvan haltijat voivat asettua Närpiöön turvallisimmiin mielin, mutta tilapäisluonteinen B-lupa tarkoittaa jatkuvaa epävarmuutta. Pysyvä P-oleskelulupa myönnetään aikaisintaan neljän vuoden Suomessa oleskelun jälkeen. Työnantajan on odotettava pahimmassa tapauksessa liki vuoden ennen kuin voi palkata ulkomaalaisen työntekijän. Kun lupa vihdoinkin tulee, tilanne voi olla erityksessä toinen.

Haastattelemani maahanmuuttajat viihtyivät Närpiössä hyvin. Moni oli ostanut itselleen omakotitalon ja kaikki olivat tehneet Närpiöstä kotinsa. He puhuivat hyvää ruotsia, usein Närpiön murteella maustettuna. Kukaan heistä ei osannut suomea, eivätkä kokeneet sitä tarpeellisena. Muuttajat pitivät kuitenkin tärkeänä, että heidän lapsensa oppivat suomea. Kokemuksia syrjinnästä heillä ei ollut. Turvallisuus, asuinympäristö ja toimeentulo nousivat esiin tärkeimpinä asioina. Poismuuttosuunnitelmia ei ollut. Yksi haastateltavista oli kokeillut onneaan Tampereella, mutta viihtyi siellä vain puoli vuotta. Kieli ja ympäristö tuntuivat liian vierailta.

Närpiön kunnalle muuttajat ovat tuoneet paljon haasteita, aina päiväkotijärjestämiseen liittyviin kysymyksiin. Tavoitteena on, että maahanmuuttajat viihtyisivät ja asettuisivat Närpiöön. Yhteistyötä on tehty lähikuntien kanssa, erityisesti K-5 alueen (Kaskinen, Kristiinankaupunki, Maalahti, Mustasaari ja Närpiö) puitteissa. ”Welcome Office” Närpiön kunnantalossa tarjoaa ohjausta ja neuvontaa maahanmuuttoon liittyvissä asioissa. Siellä maahanmuuttaja saa ohjausta, neuvontaa ja tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, rekisteröinnistä ja viranomaisten palveluista, kielikursseista ja koulutusmahdollisuuksista, viranomaisista, kuten poliisista, maistraatista, KELA:sta, veroimistosta, terveydenhuollosta, päivähoidosta, suomalaisesta koulutusjärjestelmästä, vapaaajan toiminnoista ja asumisesta.

Usein esitetty mielipide oli, että kanta-asukkaat ja maahanmuuttajat tulevat hyvin toimeen keskenään ja tarvitsevat toisiaan. Kun tiedustelin syytä myönteiseen suhtautumiseen maahanmuuttajiin

Närpiössä, tavallinen vastaus oli, että närpiöläiset ovat kautta aikojen itsekin olleet siirtolaisia Amerikassa ja Ruotsissa, ja tiesivät, millaista on asua vierassa maassa.

Siirtolaisuusinstituutin Närpiö-tutkimusprojektin toteuttavat Markku Mattila ja Krister Björklund. Raportti ilmestyy vuoden 2013 alkupuolella Siirtolaisuusinstituutin sarjassa.

*Krister Björklund, tutkija
Siirtolaisuusinstituutti*

Ristikoi ja käden heiluntaa

Siirtolaisuusinstituutin tutkija Krister Björklund oli lokakuussa keräämässä Närpiössä aineistoa tutkimustaan varten. Hänen teemanaan on selvittää Närpiön kunnan onnistuneen tulomuuton salaisuudet. Haastateltavina oli mm. kuntaan muuttaneita entisen Jugoslavian alueen asukkaita. Erään haastatellun mielestä Suomi on vähän kummallinen maa. Närpiössä on sekä Alko että kultasepäliike. ”En voi ymmärtää, että Alkon ikkunoissa on kalterit, mutta ei kultasepäliikkeessä”.

Wladimir Kokko pohti Inkeri-illan esitelmässään (Turku 31.10.2012) suomalaisen ja venäläisen elämänmenon kulttuurisia ja käytännöllisiä eroja. Hän järjestää inkeriläisille Suomeen paluuseen liittyviä valmennuskursseja. Jo Suomeen palanneilta hän oli saanut kipakkaa palautetta, että käden heiluttamista pitää opettaa kursseilla. Venäjällä kun bussit automaattisesti pysähtyvät joka pysäkillä, Suomessa vain käden heilautuksesta. Alkuvaiheen palaajat olivat vain katsoneet kun bussit kiitivät ohi pysähtymättä. Pieni asia ulkopuoliselle, iso asia pysäkillä jääneelle.

Ismo Söderling

Siirtolaisuusinstituutilla kiireinen syksy

Instituutin syksy on ollut kiireinen, mitäpä muuta. Heti alkajaisiksi jouduimme pidentämään Titanic-näyttelymme esitysaikaa vuoden loppuun johtuen suuresta kiinnostuksesta. Instituutin voimin valmistui näyttely myös Karstulaan syyskuussa kunnan täyttäessä 145 vuotta. Kunta oli ottanut päätemakseen amerikasiirtolaisuuden. Tietopalvelupäällikköme Jouni Korkiasaari rakensi komean näyttelyn, ja aluepäällikköme Markku Mattila kävi pitämässä juhlaesitelmän. Markun esitys on painettuna tähän lehteen.

Messuja ja seminaareja on ollut jopa hie-man liikaakin. Jokavuotisille Turun kirjamesuille osallistuttiin täydellä miehityksellä. Kerta kerralta instituutti tunnetaan paremmin, kiitos aktiivisen ja asiantuntevan henkilökuntamme. Messuillehan on turha mennä ellei ole myytävää ja esiteltävää. Onneksi tässä suhteessa ei ole huolta. Juuri messujen alla valmistui kahden tutkijamme raportit. Krister Björklundin selvitys ruotsinsuomalaisten identiteetistä on herättänyt varsinkin Ruotsissa paljon huomiota. On ilo huomata, miten ruotsinsuomalaisuus nostaa uudella tavalla päätään nuorten suomalaissukupolvien myötä. Heli Sjöblom-Immolan tutkimus maahanmuuttajien muutoista Suomen sisällä lienee pioneerityö alallaan. Tutkimuksen mukaan vain 7 % vastanneista maahanmuuttaneista suunnittelee poismuuttoa. Luku on yllättävän pieni. Vielä vuoden loppuun mennessä valmistuu neljä kirjaa, joten vuoden tavoite ylitetään.

Instituutin hallitus hyväksyi strategia-asiakirjan lokakuun kokouksessaan. Instituutilla on nyt lähes 40-vuotisen historiansa aikana ensimmäisen kerran sen toimintaa ptkäjänteisesti ohjaava ohjelma. Toivottavasti sen avulla pystymme

pitämään talon jatkossakin nousu-uralla. Maahanmuuttokysymykset saavat tulevaisuudessa selvästi enemmän painoarvoa instituutin työssä. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että ulkosuomalaisuus tai maastamuutto jäisivät vähäisemmälle huomiolle. Päinvastoin, sillä myös näiden muuttoliikemuotojen tutkimusta ja dokumentointia kehitetään jatkossa. Dokumentoinnissa ja tietopalvelussa siirrytään entistä enemmän sähköiseen palveluun. Tästä hyvänä esimerkkinä on syyskuussa julkaistu ensimmäinen sähköinen kuukausi-info. Se jaetaan tuhansille vastaanottajille.

Suurin työn alla oleva uudistushanke liittyy kotisivuihin. Nykyiset kotisivut ovat teknisesti vanhentuneet. Instituutilla on suuria tietokantoja, joiden liittäminen nykyisiin kotisivuihin on vaikeaa. Uudet sivut ovat teknisesti modernimmat ja niiden avulla voidaan helpommin esittää mm. kirjastoon ja siirtolaisrekisteriin liittyviä asioita.

Instituutin henkilökunta on vahvistumassa vuoden alussa, kun informaattikko Lilli Kojalo aloittaa työnsä. Hänen myötänsä uskon, että kirjastomme julkaisut tulevat helpommin ulkopuolisten saataville. Samoin keskeinen osa ulospäin suuntautuvasta tietopalvelusta hoituu jatkossa hänen kauttaan. Lilli on tehnyt aikoinaan pro gradu -tutkielmansa siirtolaisuudesta, joten kenttä on hänelle siltä osin tuttu.

Instituutti tulee jatkossakin aktiivisesti tiedottamaan tulevista tapahtumistaan tämän lehden, sähköisen tiedotuslehden ja kotisivujensa kautta. Mikäli arvon lukijoilla on siirtolaisuuteen liittyvää informoitavaa, ottakaa jatkossa yhteyttä henkilökuntaamme. Autamme mielellämme.

Ismo Söderling

Suomenlinna 2.9.2012

VTT Arja Alhon puhe Varpu Lindströmin muistotilaisuudessa

"Kun Varpusta tulee ystävä, hän ottaa tulijan perheenjäsenekseen"

Professori Varpu Lindströmin muistotilaisuudessa Suomenlinnassa 2.9.2012 muistopuheen piti Varpun pitkäaikainen ystävä Arja Alho. Hänet tunnetaan pitkäaikaisena kansanedustajana, ministerinä sekä tiedehenkilönä. Arja Alho väitteli vuonna 2004 median ja politiikan välisestä suhteesta (*"Silent democracy, noisy media"*, *Vastapaino* 2004). *Arja Alho toimi vierailijana tutkijana Torontossa Yorkin yliopistossa vuosina 2000–2001.*

Ystävät, Dear Friends,

Tapasin Varpu Lindströmin Kalevala-aiheisessa seminaarissa Lontoossa 1980-luvun puolivälissä. Se oli ystävyyttä ensi silmäyksellä.

Seminaarissa Kalevalan merkitystä oli pohtimassa ”muuan” historioitsija Varpu Torontosta ja ”muuan” nuori kansanedustaja, joka hikoili aiheensa ”Suomalaisten nuorten Kalevala-suhde” kanssa. Kun matkustimme yhdessä takaisin Suomeen – Varpulla oli täysi ohjelma täällä odottamassa – olimme ehtineet puhua toistemme kanssa niin paljon, ettei etäisyys aikaeroineen tulevana vuosina haitannut, eikä syntynyttä ystävyysidettä vuosikymmenet haalistaneet. Tästä alkoi minun Kanada-suhteeni, joka on yksi elämäni suurimmista iloista. Kanadasuhdettani ei olisi ilman Varpun hienovaraista opastusta ja ohjausta.

Kun Varpusta tulee ystävä, hän ottaa tulijan perheenjäsenekseen, samoin kanadansuomalaisten ja Canadian Friends of Finland -yhteisön jäseneksi.

Tutustuin suomalaiseen kulttuuriin sellaisena kuin se oli menneinä vuosikymmeninä. Vieläkin mietin, mitä lyhyttavarakaupassa oikein on myytävänä. Eri siirtolaissukupolvilla kun on oman aikansa sanasto, jota emme enää tunne. Mutta samalla tutustuin myös moderniin, monikulttuuriseen ja mosaiikkimaiseen yhteiskuntaan, jossa oma äidinkieli ja identiteetti ovat tärkeitä. Toisaalta tässä uudessa yhteiskunnassa samalla on opittava yhteinen kieli ja kulttuuri. Kanadalaisilla on monta identiteettiä, jotka eivät kilpaile toistensa kanssa, vaan täydentävät toisiaan.

Vierailimme Varpun kanssa Parry Soundissa ikään pariskunnan luona. Tuolloin ymmärsin, miksi Varpu sai kerättyä niin paljon ainutlaatuista aineistoa tutkimuksiinsa kirjeistä, kuvista ja kerrotuista tarinoista alkaen. Hän ei ollut vain ”joku” tutkija ”jostakin” yliopistosta. Hän oli taloon tullut ystävä, joka herätti luottamusta, ja jolle saattoi kertoa kipeitäkin asioita eletystä elämästä. Tuolla kerralla kuulin jännittävän tarinan siitä, miten isäntä oli huttanut muusia. Kesti ainakin tunnin ennen kuin tajusin kyseessä olevan hirvenmetsästysreissun.

Kanadassa on kaikki suurempaa – puut, autot, talot – mutta moni asia on silti tuttua suomalaisille. Pohjoismaisuus ei ole vain luonnossa, vaan myös ihmisten arvoissa ja asenteissa. Varpun myötä olen oppinut myös paljon alkuperäkansoista, heidän luontosuhteestaan ja suhtautumisestaan kanssaihmiin. Istuimme intiaaninaisten kanssa yhdessä piirissä, jossa valmistauduimme talveen ja muistimme Luoja. Kun kuulee aikansa rummutuksen tasaista ääntä, huomaa, että oman sydän alkaa sykkiä samassa tahdissa. Tästä sydänten yhtäaikaisesta sykkinnästä syntyy voimaannuttava taikapiiri.

Yhteisöt, joissa Varpu toimi, olivat moninaisia. Ne kaikki tarvitsivat energistä varojen kerääjää, organisoijaa ja erilaisten ihmisten yhteensaattajaa. Lahjoituksia ja tukea tarvittiin Suomi-kodille, Finnish Studies-ohjelmalle, stipendeihin yliopistolla ja niin edelleen. Tämä kaikki vaatii antaumuksellista ja pyyteetöntä mieltä, jossa jokainen panee itsensä likoon, ja antaa enemmän kuin ottaa. Juuri sellainen Varpu oli. Kun kuulin Varpun sairastuneen vakavasti, seuraava viesti olikin, että hän oli ryhtynyt keräämään varoja syöpätutkimukselle. Hän ajatteli aina myös muita.

Varpu on myös kääntänyt oman elämäni suuntaa. Kun olin monen yhteensattuman vuoksi aika eksyksissä, Varpu ehdotti, että jatkaisin opiskelujani. Näin Varpun työ Yorkin yliopistolla eri vastuullisissa tehtävissä tuli myös minulle tutuksi. Vietin perheeni kanssa vuoden päivät kampuselämää nais- ja mediatutkimuksen kursseilla, ja sain väitöskirjan päässäni valmiiksi. Paperille teksti ilmestyi muutamaa vuotta myöhemmin.

Arja Koriseva (vas.) lauloi muistotilaisuudessa, Börje Vähämäki oikealla. Kuva: Ismo Söderling.

Miten mukavia viikonloppuja meillä olikaan baseball-otteluista varhaisiin kirpputoriretkiin Beavertonissa, jossa sijaitsee Varpun ja Börjen koti Sointula, Villa Harmony. Koti on aina avoin ja lämmin ystäville sekä satunnaisille kävijöille! Ohjelmassa oli usein koripalloa tai tennistä Börjen kanssa, keskusteluja ja kukkien hoitoa Varpun kanssa, ja tietenkin saunan lämmitystä ja pulahtamista Lake Simcoen kirkkaaseen veteen. Miten hienosti Varpu ja Börje osasivatkaan suhtautua lapsiin. Lapsemme Essi ja Erno olivat aina tasavertaisia keskustelukumppaneita; he saivat kokea aikuisten ystävyyttä ja turvaa pelottavaltakin tuntuvassa uudessa ympäristössä, jossa piti oppia myös uusi kieli.

Nyt muistelemme Varpua, tuota ihmeellistä naista, äitiä, isoäitiä, Börjen rakasta vaimoa ja tutkijaa. Meidän ystäväämme. Surumme on suuri. Mutta surun ohella tulvii mieleen ilo ja kiitollisuus yhteisistä vaiheista ja hetkistä Varpun kanssa. Tuikkivat siniset silmät, joissa oli älyä, kiinnostusta ja intohimoista antaumuksellisuutta asioille, jotka hän koki tärkeiksi, ovat nyt osa muistojen maailmankaikkeutta.

We are here together with sorrow in our hearts. However, this is a moment of joy and gratitude, too.

We have been blessed to know Varpu, this remarkable woman, scientist, mother, grandmother and wife. She will always be a part of our lives. We miss you!

*On monta uskoa päällä maan
ja toinen toista kiittää,
mut laulajilla yks usko on vaan,
elin-iäksi hälle se riittää:
min verran meissä on lempeä,
sen verran meissä on iäistä,
sen verran meistä myös jäljelle jää,
kun päättyvi päivä tää.*

*On this earth are many faiths,
and one supports the other.
The bard alone has but one,
and for him that's quite enough.
As much as there is love in us,
as much we have of eternity,
as much will also then remain,
when the end of our day is here.*

*Eino Leino, Aurinkolaulu
(17. säkeistö, käänнос Börje Vähämäki)*

Krister Björklund

Suomalainen, ruotsalainen vai ruotsinsuomalainen?

Ruotsissa asuvat suomalaiset 2000-luvulla.

Tutkimuksia A 41. Painosalama, Turku 2012. 88 s.

ISBN 978-952-5889-36-9

Ruotsi on ollut toisen maailmansodan jälkeen suomalaisten tärkein muuttokohde. Kirja tarkastelee Ruotsiin muuton kokonaisuutta ja ruotsinsuomalaisia lähistorian valossa. Esitys jakaantuu kahteen osaan: ensimmäinen osa käsittelee siirtolaisuuden historiaa ja rakennetta tilastojen sekä tutkimusten valossa. Toinen osa rakentuu kyselytutkimukseen, joka tehtiin vuosina 2005–2007. Kirja purkaa myyttejä, tarjoaa faktaa ja luo kuvaa nykypäivän ruotsinsuomalaisuudesta.

Hinta 15 € + toimituskulut

Heli Sjöblom-Immala

Työtä, palveluja ja luonnonläheisyyttä

Maahanmuuttajien Suomen sisäiset muutot, asumistilaveet ja kotoutuminen 2000-luvulla

Tutkimuksia A 40. Painosalama, Turku 2012, 116 s.

ISBN 978-952-5889-34-5

Suomeen tulevista maahanmuuttajista on jo varsin paljon tietoa, mutta täällä asuvien maahanmuuttajien maan sisäistä muuttoliikettä on tutkittu varsin vähän. Tutkimuksella selvitetään ulkomaalaisyntyisten henkilöiden muuttoa, asumista, viihtymistä, koulutusta ja työmarkkina-asemaa Suomessa 2000-luvun vaihteesta vuoteen 2009 saakka. Työllisyys on 10 vuoden maassa asumisen jälkeen yhtä hyvä kuin kanta-väestöllä. Pääsääntöisesti Suomessa viihdytään hyvin, ja valtaosa maahanmuuttajista haluaa jatkossakin asua täällä.

Hinta 20 € + toimituskulut

Toivo Flink

Pois nöyrän panta

Inkerin Liitto 1922–1944.

Erikoisjulkaisu E 22. Painosalama, Turku 2012, 201 s.

ISBN 978-952-5889-31-4

Inkerin Liiton perustamisesta tuli 2012 kuluneeksi kunnioitettavat 90 vuotta. Liiton toiminnan ensimmäisessä kokonaisuutuksessa dosentti Toivo Flink antaa laajan ja monipuolisen kuvan inkerin suomalaisuudesta Suomessa 1920–1940-luvuilla.

Valvontakomission vaatimuksesta valtioneuvosto lakkautti Inkerin Liiton 19.10.1944. Inkerinsuomalaisten aktiivien ja heidän suomalaisten tukijoidensa toiminta ei päättynyt siihen. Se virisi uudelleen 1959 Inkeriläisten Yhdistyksenä ja on jatkunut paluumuuton myötä Suomen Inkeriliiton nimissä vuodesta 1994 tähän päivään asti.

Hinta 20 € + toimituskulut

Tilaukset/Orders:

<http://www.migrationinstitute.fi/netshop/>
email: satu.lopponen@utu.fi